

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**ΤΜ
ΧΠ
ΠΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο Καταδυτικός Τουρισμός και η Σημασία του Χωροταξικού
Σχεδιασμού στην Ανάπτυξή του**

**The role of Spatial Planning in the Development
of Diving Tourism**

Επιμέλεια Εργασίας: Καββαθάς Γεώργιος, Α.Μ.: 01792

Επιβλέπων Καθηγητής: Γουργιώτης Ανέστης

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

Δήλωση

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λ.π., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: 12/10/2021

Όνοματεπώνυμο: Γεώργιος Καββαθάς

Υπογραφή:

Περίληψη

Αδιαμφισβήτητα οι καταδύσεις αποτελούν πλέον μια από τις ωραιότερες και ενδιαφέρουσες ψυχαγωγικές δραστηριότητες οι οποίες πέραν από την άθληση και την ψυχική ηρεμία την οποία προσφέρουν, δίνουν και την δυνατότητα στο άτομο που θα καταδυθεί, να ζήσει και να γίνει κομμάτι μιας μοναδικής εμπειρίας η οποία θα τον συνοδεύει σε όλη του την ζωή και πιθανότατα θα επαναλάβει. Καθημερινά αρκετοί από τους τουρίστες που ταξιδεύουν ανά τον κόσμο, έχουν την επιθυμία να συνδυάσουν τις διακοπές τους με μια εναλλακτική μορφή τουρισμού όπως ο καταδυτικός και αυτό εξαιτίας της έλλειψης των απαραίτητων γεωφυσικών δυνατοτήτων για την πραγματοποίηση της καταδυτικής δραστηριότητας στη χώρα τους. Μια χώρα η οποία διαθέτει ένα ιδιαίτερου κάλλους υποθαλάσσιο τοπίο και πληροί τις προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση της καταδυτικής δραστηριότητας είναι η Ελλάδα, δίνοντας στους αλλοδαπούς επισκέπτες της ένα κίνητρο να ζήσουν αυτή τη ξεχωριστή εμπειρία. Παρ' όλα αυτά στην περίπτωση της Ελλάδας, υπάρχουν μερικά έντονα προβλήματα όσον αφορά στον καταδυτικό τουρισμό, όπως είναι η ανυπαρξία σαφούς αποτύπωσης της ελληνικής βιομηχανίας του καταδυτικού τουρισμού αλλά και η απουσία επαρκούς χωροταξικού σχεδιασμού με αναφορά το θαλάσσιο περιβάλλον και συγκεκριμένα την καταδυτική δραστηριότητα. Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η αποτύπωση της δραστηριότητας του καταδυτικού τουρισμού, όπως αυτός λαμβάνει χώρα σήμερα εντός και εκτός ελληνικών συνόρων, η ανάδειξη της εγχώριας προοπτικής και των δυνατοτήτων πάνω στο συγκεκριμένο είδος εναλλακτικού τουρισμού, αλλά και η προβολή της σημασίας του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικότερα του καταδυτικού τουρισμού.

Λέξεις-κλειδιά: Καταδυτικός τουρισμός, Νομοθεσία χωροταξικού σχεδιασμού, Αρχαιολογικά Καταδυτικά πάρκα (E.E.A.X.).

Abstract

Undoubtedly, diving is now one of the most beautiful and interesting recreational activities which, in addition to the sport and peace of mind they offer, they also enable the person who will dive, to live and become part of a unique experience that will accompany him throughout his life and will probably repeat. Every day, many of the tourists who travel around the world, have the desire to combine their vacation with an alternative form of tourism such as diving, due to the lack of the necessary geophysical possibilities to carry out diving activity in their country. Greece is a country that has a very good underwater landscape and meets the conditions for carrying out diving activity, giving foreign visitors an incentive to live this special experience. Nevertheless, in the case of Greece, there are some critical problems as regards diving tourism, such as the lack of a clear picture of the Greek diving tourism industry and the lack of adequate spatial planning with reference to the marine environment and specifically diving activity. The purpose of this paper is to underline the activity of diving tourism, as it takes place today inside and outside Greece, to highlight the domestic perspective and opportunities on this type of alternative tourism, but also to promote the importance of Spatial Planning in development of tourism and in particular diving tourism.

Keywords: Diving tourism, Spatial planning legislation, Archaeological Diving parks.

Ευχαριστίες

Θα ήταν μεγάλη μου παράλειψη να μην ευχαριστήσω τα άτομα που συνέβαλαν με την βοήθεια τους στην πραγματοποίηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Γουργιώτη Α., ο οποίος καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας, με καθοδήγησε και με στήριξε κάνοντας μου σημαντικές παρατηρήσεις, οι οποίες εξέλιξαν και βελτίωσαν την εργασία μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Δέφνερ Α. και την κ. Τασοπούλου Α. για την εξίσου πολύτιμη βοήθεια τους μέσω των σχολίων τους πάνω στην εργασία μου. Ακόμα, ένα μεγάλο ευχαριστώ θα ήθελα να πω στον Δία Μενή (εκπαιδευτή Scuba diving στην Αλόνησο) για τις αξιοσημείωτες συμβουλές του πάνω στην εργασία αλλά και τον ιδιαίτερα ευγενικό του τρόπο καθ' όλη την διάρκεια της συνάντησης μας.

Ακόμη, τον Δήμαρχο Αλοννήσου κ. Πέτρο Βαφίνη και τους συνεργάτες του κ. Μάκη Μπίτζιο και Ευθύμη Αθανασιά για την παροχή υλικού από συνεντεύξεις και δελτία τύπου σχετικά με τον καταδυτικό τουρισμό και την πολύ επιτυχημένη διεθνή προβολή του νησιού, καθώς και τον κ. Δημήτρη Κούμουλο, εκπαιδευτή δυτών, για την αποστολή πληροφοριών του διεθνούς τουρνουά Authentic Big Blue και τη θετική επίδρασή του στον χώρο της ελεύθερης κατάδυσης και της ανάδειξης της Αμοργού.

Τέλος ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου, τους φίλους μου και την κοπέλα μου, οι οποίοι με στήριξαν όλα αυτά τα χρόνια συμβάλλοντας ο καθένας με τον τρόπο του, στην διεκπεραίωση των σπουδών μου.

Πίνακας Περιεχομένων

Δήλωση.....	2
Περίληψη	3
Abstract.....	4
Ευχαριστίες	5
Πίνακας Περιεχομένων	6
Κατάλογος Πινάκων.....	8
Κατάλογος Γραφημάτων	8
Κατάλογος Χαρτών	9
Κατάλογος Εικόνων	9
Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 1: Αξία και Σύγχρονες Μορφές Τουρισμού.....	15
1.1 Η Έννοια του Τουρισμού και της Τουριστικής Ανάπτυξης	15
1.2 Η Τουριστική Ανάπτυξη και οι Επιδράσεις της στον Χώρο	19
1.3 Η Χωρική Ανάπτυξη του Τουρισμού.....	21
1.4 Τουριστική Ανάπτυξη και Διαμόρφωση Χωρικών Δομών	23
1.5 Εναλλακτικός Τουρισμός και η Συμβολή στην Τοπική Τουριστική Ανάπτυξη	26
Κεφάλαιο 2: Ο Καταδυτικός Τουρισμός στον Διεθνή Χώρο.....	32
2.1 Ιστορική Εξέλιξη και Είδη των Καταδύσεων	32
2.2 Το καταδυτικό Περιβάλλον.....	36
2.3 Η Ανάπτυξη της Καταδυτικής Δραστηριότητας	40
2.4 Η Σημασία του Καταδυτικού Τουρισμού: Ιδιαιτερότητες-Πλεονεκτήματα	43
2.5 Οργάνωση και Διαχείριση Καταδυτικών Πάρκων: Η Διεθνής Εμπειρία.....	44
2.5.1 Θαλάσσιο πάρκο Medes στην Ισπανία.....	47
2.5.2 Το θαλάσσιο πάρκο του υφάλου Great Barrier	49
2.5.3 Θαλάσσιο καταφύγιο Poor Knights- Νέα Ζηλανδία	51
2.6 Ζητήματα Ολοκληρωμένης Παράκτιας Διαχείρισης: Το Παράδειγμα των Φιλιππίνων	53
Κεφάλαιο 3: Ο Ελληνικός Τουρισμός.....	57
3.1 Τουρισμός και Εξωστρέφεια της Ελληνικής Οικονομίας	57
3.2 Εγχώρια Τουριστική Πολιτική	59
3.3 Οι Προοπτικές και οι Δυνατότητες του Ελληνικού Τουρισμού	62

3.4 Η Οικονομική Σημασία του Τουρισμού στην Ελλάδα.....	65
3.5 Στατιστικά Στοιχεία και Εξελίξεις στον Ελληνικό Τουρισμό	67
3.6 Δυνάμεις Ανταγωνισμού	71
Κεφάλαιο 4: Η Ανάπτυξη του Εγχώριου Καταδυτικού Τουρισμού	74
4.1 Η Ελληνική Καταδυτική Αγορά: Παραδείγματα	74
4.1.1 Υποθαλάσσιο Μουσείο Αλοννήσου.....	75
4.1.2 Ikion Dive Center (Αλόνησος)	78
4.1.3 Το διεθνές τουρνουά Authentic Big Blue (Αμοργός)	79
4.1.3 Καταδυτικό κέντρο Αμοργού.....	83
4.2 Οι φορείς που Εμπλέκονται στην Εγχώρια Ανάπτυξη του Καταδυτικού Τουρισμού.....	85
4.2.1 Κεντρική και περιφερειακή διοίκηση.....	85
4.2.2 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	86
4.2.3 Εξειδικευμένοι φορείς	86
4.2.4 Οργανισμοί εκπαίδευσης και πιστοποίησης.....	87
4.3 Ο Ρόλος του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην Ανάπτυξη του Τουρισμού.....	87
4.4 Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και η Σημασία του	92
4.5 Καταδυτικά Πάρκα και Νομοθεσία	94
4.5.1 Βασική νομοθεσία	94
4.5.2 Ο νόμος 4868/2020	95
4.5.3 Η περίπτωση των ναυαγίων.....	96
4.5.4 Χωροταξική νομοθεσία	97
4.5.5 Νομοθεσία για την ίδρυση Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων, ΕΕΑΧ, (Αρχαιολογικά Καταδυτικά Πάρκα)	98
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα-Προτάσεις	102
Κατάλογος Βιβλιογραφίας	106
Ξενόγλωσση	106
Ελληνόγλωσση	107
Παράρτημα	112
Νομοθεσία-Κανονισμοί-Οδηγίες Ε.Ε.	112
Νόμοι.....	112
Νόμοι που τροποποιήθηκαν από τον Νόμο 4688/2020.....	112
Οδηγίες Ε.Ε.	114
Ιστοσελίδες.....	114

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Συνολικός Αριθμός Πιστοποιήσεων της ΡΑΔΙ (σε παγκόσμια κλίμακα).	42
Πίνακας 2: Η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ.....	Error! Bookmark not defined.
Πίνακας 3: Οι αφίξεις, οι διανυκτερεύσεις και τα έσοδα από τον εισερχόμενο τουρισμό.....	64
Πίνακας 4: Οι ευρείες αγορές και η αύξηση στα βασικά τους μεγέθη.....	68
Πίνακας 5: Οι αγορές με τις μεγαλύτερες αυξήσεις.....	69
Πίνακας 6: Οι κατευθύνσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων σχετικά με τον Καταδυτικό Τουρισμό.	91
Πίνακας 7: Νομοθετικό πλαίσιο για τον καταδυτικό τουρισμό και τους ΕΕΑΧ.	99

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1: Συνολικός Αριθμός Πιστοποιήσεων της ΡΑΔΙ (σε παγκόσμια κλίμακα).....	41
Γράφημα 2: Η εγχώρια συγκριτική εξέλιξη του ΑΕΠ και των εξαγωγών και εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.	57
Γραφήματα 3-4: Ο εξαγωγικός αναπροσανατολισμός της ελληνικής οικονομίας (2009)&(2012).	58
Γράφημα 5: Συνολικός φορολογικός συντελεστής.	58
Γράφημα 6: Αυξήσεις αφίξεων- εσόδων στις ελληνικές περιφέρειες.	62
Γράφημα 7: Δείκτης ποιότητας ξενοδοχείων (GRI).....	64
Γράφημα 8: Άμεση και συνολική συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ.	65
Γράφημα 9: Ετήσιες αφίξεις, διανυκτερεύσεις και εισπράξεις 2013-2019.....	68
Γράφημα 10: Οι ευρείες αγορές και η αύξηση στα βασικά τους μεγέθη.	69
Γράφημα 11: Οι αγορές με τις μεγαλύτερες αυξήσεις.	69
Γράφημα 12: Διεθνείς αφίξεις τουριστών ανά τον κόσμο και ποσοστιαία μεταβολή.	71
Γράφημα 13 : Αθλητικές συμμετοχές Authentic Big Blue 2017-2019.	82
Γράφημα 14 : Πρόοδος ημερών παραμονής αθλητών στην Αμοργό κατά την διοργάνωση του αγώνα μεταξύ 2017-2019.	82

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 1: Θαλάσσιος χάρτης μορφολογίας βυθού με την τεχνική ηχοεντοπισμού (σόναρ).....	37
Χάρτης 2: Χάρτης Μεσογείου Θάλασσας.....	39
Χάρτης 3: Παγκόσμιος χάρτης υφάλων.	45
Χάρτης 4: Παγκόσμιος χάρτης καταδυτικών πάρκων	45
Χάρτης 5: Χάρτης του υφάλου Great Barrier.	50
Χάρτης 6: Η περιοχή του θαλάσσιου καταφυγίου Poor Knights.	52
Χάρτης 7: Εγχώριος χάρτης καταδυτικών κέντρων.....	74
Χάρτης 8: Η γύρω περιοχή της Αλοννήσου και τα σημεία όπου πραγματοποιούνται καταδύσεις από το Ikion Dive Center.	78
Χάρτης 9: Εγχώρια θαλάσσια προστατευόμενη περιοχή.	79
Χάρτης 10: Τα σημεία όπου πραγματοποιούνται καταδύσεις στο νησί της Αμοργού.....	83

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1: Εξοπλισμός κατάδυσης με Κώδωνα.	32
Εικόνα 2: Εξοπλισμός Σκαφάνδρου.....	33
Εικόνα 3: Σύγχρονος εξοπλισμός κατάδυσης (SCUBA).	34
Εικόνα 4: Φωτογραφία κατά την πραγματοποίηση ελεύθερης κατάδυσης.....	36
Εικόνα 5: Ενδεικτική εικόνα υφάλου της Αυστραλίας (Great Barrier Reef).....	38
Εικόνα 6: Ενδεικτική εικόνα υφάλου της Ισπανίας (Μεσόγειος) Medes Island Reef.	38
Εικόνα 7: Νήσοι Medes.....	47
Εικόνα 8 : Υποθαλάσσιο μουσείο Περιστεράς © Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων.	76
Εικόνα 9 : Κέντρο ενημέρωσης στο υποθαλάσσιο μουσείο © Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων.	77
Εικόνα 10 : Η τοποθεσία διεξαγωγής των αγώνων Authentic Big Blue (Μοναστήρι Αγίας Άννας).	80
Εικόνα 11 : Υποβρύχια έκθεση φωτογραφίας. Authentic Big Blue 2018.....	81

Εισαγωγή

Ο τουρισμός, είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας αλλά παράλληλα και ένας καθοριστικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας, ο οποίος μπορεί να αποδώσει σημαντικά οφέλη και προνομία στις χώρες όπου θα τον εκμεταλλευτούν κατάλληλα. Το φαινόμενο του τουρισμού δεν έχει εμφανιστεί μονάχα στις μέρες μας, αλλά οι ρίζες του κρατάνε από την αρχαιότητα, ενώ μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η ανάπτυξη του ήταν εντυπωσιακή.

Ο τουρισμός, σύμφωνα με τον Ηγουμενάκη κ.ά. (1999) παρουσιάζεται με διαφορετικές μορφές, γι' αυτό και είναι δύσκολο να οριστεί με σαφήνεια. Μία από τις πρώτες προσπάθειες να οριστεί η έννοια του τουρισμού εκφράζει την άποψη ότι έπρεπε να περιλαμβάνει το σύνολο των σχέσεων και των φαινομένων που προκύπτουν από την διεκπεραίωση ενός ταξιδιού και τη διαμονή, μη μόνιμων κατοίκων. Η λέξη τουρισμός προέρχεται από την γαλλική λέξη *tour* και την αγγλική λέξη *touring* που σημαίνουν περιήγηση. Σύμφωνα με την Διεθνή Ακαδημία Τουρισμού¹ ως τουρισμός ορίζεται: «το σύνολο των ανθρωπίνων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές», ενώ ο τουρισμός, είτε ως διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας, είτε ως διαχρονικό φαινόμενο γίνεται προσπάθεια να συγκροτηθεί ως έννοια μόλις το 1936, όταν ορίζεται ως τουρίστας αυτός που ταξιδεύει και διαμένει για τουλάχιστον 24 ώρες σε χώρα διαφορετική από τη δική του (Κούτουλας, 2015).

Οι σημερινοί τουρίστες όπως σχολιάζουν οι Κώστα & Υφαντίδου (2015) είναι πιο έμπειροι, απαιτητικοί και εκλεκτικοί. Η πραγματική πρόκληση για την βιομηχανία του τουρισμού είναι όχι μόνο να ανησυχεί σχετικά με τα τεχνικά ζητήματα αλλά και να αναπτύξει το κατάλληλο ψυχολογικό περιβάλλον, το οποίο είναι αντικείμενο της προσωπικής αντίδρασης και των συναισθημάτων μέσω της εμπειρίας που αποκτούν οι καταναλωτές, όταν απολαμβάνουν μια υπηρεσία. Την ίδια στιγμή η τουριστική βιομηχανία έχει καταλήξει πολύ πιο πολύπλοκη όσον αφορά την ανάπτυξή της και το μάρκετινγκ νέων μορφών τουρισμού. Όροι όπως «τουρισμός επικεντρωμένος στις δραστηριότητες» (Wahab, 1975; Gartner, 1996), «ρόλος τουριστών» (Cohen, 1972; Pearce, 1985; Yiannakis & Gibson, 1992) και «διαίτερο κομμάτι τουρισμού» (Weiler & Hall, 1992), έχουν χρησιμοποιηθεί για να περιγράψουν τους όλο ένα και περισσότερο μεταβαλλόμενους τύπους του τουρισμού.

¹ Η Διεθνή Ακαδημία Τουρισμού ιδρύθηκε το 2014 με στόχο την ανάπτυξη και την εξέλιξη επαγγελματικών μορφών, στους τομείς του τουρισμού και της φιλοξενίας.

Ο καταδυτικός τουρισμός, ο οποίος αποτελεί και το κύριο θέμα της παρούσας εργασίας, ανήκει στον ευρύτερο τομέα του αθλητισμού, ενώ πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να πούμε ότι αποτελεί μια δραστηριότητα των ειδικών εναλλακτικών μορφών τουρισμού και συγκεκριμένα του θαλάσσιου τουρισμού.

Πραγματοποιείται όταν μια ομάδα ατόμων επισκέπτεται ένα συγκεκριμένο μέρος με βασικό σκοπό την ενασχόληση με το αντικείμενο των υποβρύχιων καταδύσεων. Ο καταδυτικός τουρισμός στις μέρες μας αναπτύσσεται ραγδαία και μάλιστα σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιοποιεί η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Υποβρύχιων Δραστηριοτήτων (European Underwater Federation-E.U.F., n.d. • Σκάλκος, 2010) εκτιμάται ότι στην Ευρώπη δραστηριοποιούνται πάνω από 3,5 εκατομμύρια ενεργοί δύτες, ενώ πάνω από 800.000 εξ αυτών πραγματοποιούν κάθε χρόνο τουλάχιστον ένα καταδυτικό ταξίδι σε κάποιον καταδυτικό προορισμό. Στο πλαίσιο αυτών των ταξιδιών εκτιμάται ότι ο μέσος όρος διανυκτερεύσεων είναι 10 διανυκτερεύσεις, ενώ η σχετική δαπάνη ανέρχεται στα 1,5 δισ. ευρώ ετησίως.

Οι καταδύσεις αναψυχής αποτελούν μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα δραστηριότητα η οποία πέρα από ψυχαγωγία προσφέρει στους ενασχολούμενους και επιπλέον οφέλη, όπως η φυσική αλλά και πνευματική άσκηση, ποικίλες γνώσεις (περιβαλλοντικές, φυσικές κ.α.) αλλά και την ευεργετική ευεξία και ψυχική ηρεμία που προκύπτει από τον άμεσο συνδυασμό της φυσικής δραστηριότητας με το υγρό στοιχείο. Στην περίπτωση της Ελλάδας η γεωγραφική μορφολογία της ευνοεί ιδιαίτερα την ενασχόληση με τις καταδύσεις, σε αντίθεση με άλλες χώρες όπου μειονεκτούν στο συγκεκριμένο κομμάτι, με αποτέλεσμα πολλοί από τους ξένους επισκέπτες να εντάσσουν την ερασιτεχνική κατάδυση στα πλαίσια των διακοπών τους εκμεταλλευόμενοι τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά που ίσως δεν διαθέτουν οι χώρες προέλευσης τους (YENANPI, 2005, όπ. ανάφ. στον Σκάλκο, 2010).

Ο καταδυτικός τουρισμός αποτελεί έναν ραγδαία εξελισσόμενο τομέα σε παγκόσμια κλίμακα. Από την δραστηριότητα αυτή κάθε χρόνο προκύπτουν σημαντικά οικονομικά έσοδα και διάφορα προνόμια τα οποία αποδίδονται σε παράλιες χώρες που διαθέτουν υποθαλάσσια περιβάλλοντα ιδιαίτερου φυσικού κάλλους παράλληλα με την πλούσια θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα. Χώρες με αξιοσημείωτη θέση στη λίστα των εθνών που απολαμβάνουν σημαντική εισροή συναλλάγματος από τον καταδυτικό τουρισμό είναι οι Μαλδίβες, αλλά και ορισμένες μεσογειακές χώρες όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Μάλτα. Ενδεικτικό των οικονομικών μεγεθών που προκύπτουν από τον καταδυτικό τουρισμό είναι το γεγονός ότι χώρες όπως η Μαλαισία, στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό την εθνική τους οικονομία στα έσοδα που απορρέουν

από αυτή τη μορφή τουρισμού. Ούτως ή άλλως στο ευρύτερο πλαίσιο του καταδυτικού τουρισμού υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων όπου δραστηριοποιούνται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο στον επαγγελματικό αυτό τομέα, είτε ως φυσικά πρόσωπα, είτε ως εμπορικές επιχειρήσεις παροχής προϊόντων και υπηρεσιών. Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, είναι λογικό και αναμενόμενο το ενδιαφέρον πολλών χωρών για να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες τους και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις έτσι ώστε να αυξήσουν την προσέλευση επισκεπτών (ερασιτεχνών δυτών) και να διεκδικήσουν έτσι μερίδιο από την παγκόσμια καταδυτική αγορά (Σκάλκος, 2010, ό.π.).

Στον ευρωπαϊκό χώρο το ενδιαφέρον και η διάθεση για τις καταδύσεις αναψυχής κερδίζει όλο ένα και περισσότερο έδαφος (ενδεικτικά η Ελβετία και η Αυστρία, διαθέτουν 100 και 50 καταδυτικές λέσχες αντίστοιχα). Παρ' όλα αυτά μεγάλος αριθμός αυτοδυτών απευθύνεται σε χώρες εκτός της ευρωπαϊκής ηπείρου, με αποτέλεσμα την διαρροή ευρωπαϊκού συναλλάγματος σε εξωκοινοτικές χώρες (Σκάλκος, 2010, ό.π.)

Είναι γεγονός ότι το υποθαλάσσιο περιβάλλον τροπικών χωρών έχει σημαντικές διαφορές από το αντίστοιχο ευρωπαϊκών χωρών, χωρίς αυτό να σημαίνει όμως ότι ο ευρωπαϊκός υποθαλάσσιος χώρος δεν διαθέτει ενδιαφέρουσα μορφολογία και πλούσια χλωρίδα και πανίδα, όσο και αν η τελευταία έχει περιοριστεί σε κάποιο βαθμό λόγω της εκτεταμένης πίεσης από την υπεραλίευση. Ειδικά η Ελλάδα, η οποία διαθέτει κυρίως βραχώδη και ως εκ τούτου βυθό με τεράστιο ενδιαφέρον (λόγω της παρουσίας σπηλαίων, χαραδρών κτλ.) σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, δημιουργεί ένα ευδόκιμο έδαφος για την υλοποίηση καταδυτικών δραστηριοτήτων για τουλάχιστον οκτώ μήνες εντός του ημερολογιακού έτους. Εκτός από τα προφανή συσχετιζόμενα πλεονεκτήματα της χώρας, όπως η 15.000 χιλιομέτρων μήκους ακτογραμμή και τα εκατοντάδες νησιά, στοιχεία όπως η σπουδαία πολιτιστική παράδοση, κληρονομιά και ιστορία μπορούν να αποτελέσουν πρόσθετους πόλους έλξης, ικανούς να προσελκύσουν τους θιασώτες αυτής της κατηγορίας τουρισμού και να εντάξουν καθ' αυτό τον τρόπο την Ελλάδα στον παγκόσμιο καταδυτικό χάρτη. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, το ενδιαφέρον για την ανάπτυξη και την ανάδειξη του καταδυτικού τουρισμού στη χώρα κρίνεται περισσότερο από σκόπιμο, αναγκαίο (Σκάλκος, 2010, ό.π.).

Η εγχώρια υπάρχουσα κατάσταση όσον αφορά στην καταδυτική βιομηχανία, χαρακτηρίζεται από έλλειψη σχέσεων αλληλεπίδρασης μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στον καταδυτικό τουρισμό αλλά και ανυπαρξία ξεκάθαρης αποτύπωσης της τουριστικής αυτής βιομηχανίας. Στην περίπτωση όπου ένας νέος επενδυτής—

επιχειρηματίας θα θελήσει να δραστηριοποιηθεί στον χώρο του καταδυτικού τουρισμού, δεν μπορεί να έχει σαφή εικόνα του μεγέθους της γραφειοκρατίας, του νομικού πλαισίου που περιβάλλει την συγκεκριμένη βιομηχανία αλλά και του αριθμού των φορέων που εμπλέκονται ή του βαθμού που επηρεάζουν τις εξελίξεις, με αποτέλεσμα τις περισσότερες φορές να αποθαρρύνεται. Με αυτόν τον τρόπο, χάνονται σημαντικές προσπάθειες οι οποίες θα απέδιδαν πόρους και ανταγωνιστικότητα. Ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει αρνητικά σε όλη αυτή την ασάφεια και την έλλειψη προγράμματος και βεβαιότητας, είναι σαφώς η απουσία επαρκούς χωροταξικού σχεδιασμού όσον αφορά το θαλάσσιο περιβάλλον και συγκεκριμένα τον καταδυτικό τουρισμό. Δημιουργούνται λοιπόν τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποια είναι η δυναμική-προοπτική του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα;
- Ποια η βαρύτητα της σωστής και άμεσης οργάνωσης-συνεργασίας των απαραίτητων φορέων σε σχέση με την καταδυτική βιομηχανία;
- Ποια είναι η σημασία του χωροταξικού σχεδιασμού στην ανάπτυξη των καταδυτικών πάρκων αλλά και του καταδυτικού τουρισμού γενικότερα;

Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας και στην προσπάθεια εύρεσης απαντήσεων στα παραπάνω ερωτήματα, θα γίνει αναφορά στην έννοια του τουρισμού και της τουριστικής ανάπτυξης, στην χωρική ανάπτυξη του τουρισμού αλλά και την εξοικείωση της χώρας μας με ένα τέτοιο εναλλακτικό είδος (όπως είναι ο καταδυτικός τουρισμός) (κεφάλαιο 1). Στην συνέχεια, αναλύεται ο καταδυτικός τουρισμός στον διεθνή χώρο και παρουσιάζονται παραδείγματα θαλάσσιων και καταδυτικών πάρκων (κεφάλαιο 2). Ακολουθεί η ανάλυση του τουρισμού στο εγχώριο περιβάλλον, τονίζοντας τη σημασία του για την χώρα αλλά και τις προοπτικές και δυνατότητες του ελληνικού τουρισμού. Ακόμα, αναλύονται η ελληνική τουριστική πολιτική, η καταδυτική αγορά και οι εμπλεκόμενοι φορείς στην ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού. Καθοριστικό σημείο στην εξέλιξη της εργασίας, αποτελεί η έρευνα όσον αφορά στον ρόλο του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην ανάπτυξη του τουρισμού αλλά και την σημασία του Χωροταξικού Σχεδιασμού στον Καταδυτικό Τουρισμό (κεφάλαια 3-4).

Τέλος θα υπάρξουν σχόλια, συγκρίσεις, συμπεράσματα και προτάσεις (κεφάλαιο 5). Συνολικά η εργασία θα έχει ως σκοπό:

- Την κριτική παρουσίαση της κατάστασης και των προοπτικών ανάπτυξης και εξέλιξης του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα και παγκοσμίως.
- Την ανάδειξη των ελληνικών πλεονεκτημάτων και δυνατοτήτων με σκοπό την διεκδίκηση ενός σημαντικού μεριδίου της παγκόσμιας τουριστικής καταδυτικής βιομηχανίας.
- Τη σημασία του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην ανάπτυξη του τουρισμού και συγκεκριμένα στον καταδυτικό τουρισμό.

Κεφάλαιο 1: Αξία και Σύγχρονες Μορφές Τουρισμού

1.1 Η Έννοια του Τουρισμού και της Τουριστικής Ανάπτυξης

Όπως αναφέρεται στον Βαρβαρέσο (2008), η λέξη «τουρισμός» πρωτοεμφανίζεται στις αρχές του 19ου αιώνα, αλλά η δραστηριότητα που τον υποδηλώνει δεν είναι και τόσο πρόσφατη. Αυτή η δραστηριότητα αναπτύχθηκε παράλληλα με τα στάδια που διαμόρφωσαν την ανθρωπότητα τις τελευταίες χιλιετίες. Στη σύγχρονη εποχή, ως τουρισμός χαρακτηρίζεται ένα φαινόμενο, ταυτόσημο του ελεύθερου χρόνου και της κατανάλωσης. Το φαινόμενο αυτό εμφάνισε μια εξαιρετικά ραγδαία άνοδο λαμβάνοντας χώρα ακόμη και στα πιο απόκρυφα μέρη του πλανήτη. Παγκοσμίως έχει δεχθεί τέτοια κοινωνική αποδοχή ώστε να αποτελεί ένα σύνηθες και αναφαίρετο κομμάτι της καθημερινής ζωής του ατόμου.

Στα πρώτα χρόνια εμφάνισής του, μόνο ένα πολύ μικρό τμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού είχε πρόσβαση σε αυτού του είδους τη δραστηριότητα καθώς αποτελούσε προνόμιο οικονομικά ευκατάστατων ατόμων, όπως ευγενείς και αριστοκράτες του παρελθόντος. Ο μαζικός τουρισμός διαδέχτηκε αυτόν που απευθυνόταν σε άτομα υψηλής οικονομικής και κοινωνικής στάθμης (Βαρβαρέσος, 2008). Η αυξημένη τουριστική δραστηριότητα είναι αποτέλεσμα διαφόρων μεταβλητών όπως η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του συνολικού πληθυσμού, η εξέλιξη της τεχνολογίας-η οποία μακροπρόθεσμα συμβάλλει στην αύξηση του ελεύθερου χρόνου του ατόμου, η ανάπτυξη των συγκοινωνιών που ωθεί σε ευκολότερη πρόσβαση τις πιο δύσβατες περιοχές του πλανήτη κλπ. Ο τουρισμός, έχει υποστεί βιομηχανοποίηση και αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανείς κάποιες καθοριστικές και πολύπλευρες αρνητικές επιδράσεις τόσο σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, όσο και στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της φιλοξενούσας χώρας. Με αυτή τη συλλογιστική, ολόένα και περισσότερες χώρες καθημερινά αντιμετωπίζουν, βάσει επιστημονικών θεωρήσεων, τις προοπτικές και τις δυνατότητες που περιλαμβάνει μια δυναμικά αναπτυσσόμενη τουριστική δραστηριότητα.

Η είσοδος της τουριστικής πρακτικής ακόμη και στο κοινωνικοοικονομικό σύστημα, διαμέσου της μαζικοποίησης και διεθνοποίησης του, είναι αποτέλεσμα της αναπτυξιακής του πορείας, η οποία παρουσιάζει εκθετική άνοδο με το πέρασ των ετών (Βαρβαρέσος, 2008). Η διάδοση του τουρισμού, καθώς και η συγκρότηση πίσω από την ταξιδιωτική οργάνωση οφείλουν τα κύρια χαρακτηριστικά τους στην ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά. Αυτή η κληρονομιά ήταν άλλωστε αυτή που ουσιαστικά διεύρυνε τους άξονες μεταφοράς και επικοινωνίας που προϋπήρχαν από την αρχαιότητα. Έτσι λοιπόν δημιουργείται ένα ιδιαίτερο

πεδίο με βασικό στοιχείο τον διεθνή τουρισμό και αλληλένδετα στοιχεία τον πολιτισμό και την οικονομία. Το πεδίο αυτό απεικονίζεται στις μέρες μας στις δομές και τη φύση των διαφόρων μορφών τουρισμού.

Κάνοντας μία σύντομη αναδρομή στις φάσεις που διένυσε ο τουρισμός από τα αρχαία χρόνια μέχρι και το παρόν (Βαρβαρέσος, 2008) από τη μια διακρίνεται η εξέλιξη του σε βάθος χρόνου και ο πολυδιάστατος χαρακτήρας του, ενώ από την άλλη επεξηγείται ευκρινώς η ιδεολογία της ανάπτυξης του τουρισμού, μέσω μίας ανασκόπησης των σημαντικότερων στοιχείων του παρελθόντος. Μολονότι θεωρείται πως το φαινόμενο του τουρισμού σοκάρει σε κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο τις χώρες υποδοχής, πρακτικά οφείλει την διεύρυνσή του καθώς και την τωρινή του μορφή στις αστικές και βιομηχανικές δομές που αναπτύχθηκαν στη δυτική Ευρώπη και τη βόρεια Αμερική το 19ο αιώνα.

Γενικά ο τουρισμός είναι ένα αρκετά σύνθετο φαινόμενο μεταξύ όμως πολλών άλλων επιστημονικών κλάδων. Μια θεωρητική προσέγγιση (Tribe 1997: 640, όπ. ανάφ. στους Wiweka & Arcana 2019), αφήνει να εννοηθεί ότι ουσιαστικά ο τουρισμός έχει τα δικά του χαρακτηριστικά ως δραστηριότητα, όπου τα ανθρώπινα όντα εμπλέκονται σε αυτό ως ένας παράγοντας που ταξιδεύει από το ένα μέρος στο άλλο με διάφορα κίνητρα (εκτός από την εργασία). Επομένως, εφόσον ο τουρισμός είναι ανάλογος με ένα σύστημα, τότε το ταξίδι από την αρχή, μέχρι να επιστρέψει ο τουρίστας τελικά στον τόπο καταγωγής του πρέπει να αποτυπώνεται σε διάφορα υποσυστήματα, τα οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους.

Όπως δηλώνεται από τον Leiper (1990: 371, όπ. ανάφ. στους Wiweka & Arcana 2019), εάν ο τουρισμός είναι ανάλογος με ένα σύστημα που αποτελείται από διάφορα υποσυστήματα, τότε σίγουρα ένα από αυτά είναι το τουριστικό αξιοθέατο. Αυτές οι σχέσεις και τα αποτελέσματα μπορούν να χωριστούν σε δύο μέρη, ενώ αναφέρονται ως εσωτερικά υποσυστήματα και εξωτερικά υποσυστήματα. Αυτή η ταξινόμηση σχετίζεται με το ρόλο του καθενός υποσυστήματος, όπου το εσωτερικό υποσύστημα έχει πολύ σημαντικό ρόλο και άμεση επιρροή στην ύπαρξη τουρισμού, χωρίς να υπονομεύεται όμως και ο ρόλος του εξωτερικού υποσυστήματος το οποίο κατηγοριοποιείται ως υποστηρικτικός παράγοντας και έχει έμμεση επιρροή στα τουριστικά φαινόμενα.

- Εσωτερικό υποσύστημα

Το εσωτερικό υποσύστημα είναι μια παρουσίαση της αλληλεπίδρασης μεταξύ του ατόμου ή του τουρίστα που ορίζεται ως *tourist demand* (τουριστική ζήτηση), από μια περιοχή που παράγει τουρισμό και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού σε έναν προορισμό ή τουριστικό

προορισμό που ονομάζεται (tourist supply) τουριστική παροχή, που συνδέεται από τα ενδιάμεσα στοιχεία, ώστε να επιστρέψει στον τόπο προέλευσης.

- Εξωτερικό υποσύστημα

Τα εξωτερικά υποσυστήματα αποτελούνται από διεθνείς εμπορικούς παράγοντες, παράγοντες ασφάλειας, φυσικούς ή κλιματολογικούς, κοινωνικούς-πολιτιστικούς, τεχνολογικούς, οικονομικούς ή χρηματοοικονομικούς, πολιτικούς, δημογραφικούς και γεωγραφικούς. Μερικά από αυτά τα υποσυστήματα κατηγοριοποιούνται ως υποστηρικτικοί παράγοντες και δίνουν έμμεση επίδραση στο φαινόμενο του τουρισμού. Ο Harrison (2015: 71) μέσω του «εργασιακού μοντέλου» του διεθνούς τουρισμού τόνισε τον ρόλο του κοινωνικού τουρισμού, ενώ ανέδειξε πολιτικά και οικονομικά στοιχεία που μπορούν να επηρεάσουν το φαινόμενο του τουρισμού (Wiweka & Arcana 2019).

Η σχέση μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών υποσυστημάτων καθόρισε την ύπαρξη του τουρισμού αλλά και αντίστροφα η ύπαρξη του τουρισμού μπορεί να επηρεάσει και τα δύο υποσυστήματα (εσωτερικά και εξωτερικά). Το ενδιαφέρον σχετικά με την έρευνα αυτή είναι ότι η τουριστική πρακτική θα μπορούσε να «περιοριστεί» από την άποψη του Leiper που περιγράφεται μέσω ενός ολοκληρωμένου συστήματος (Wiweka & Arcana 2019).

Ο Smith (1988) και ο Britton (1991) όπ. ανάφ. στον Μπεριάτο (2019), υποστηρίζουν ότι μεγάλο μέρος του τουριστικού έργου στερείται θεωρητικού πλαισίου, λόγω του γεγονότος ότι πολλοί από τους συντελεστές εκπαιδεύονται σε περιφερειακά πεδία και ως εκ τούτου δεν εκτίθενται στο δυναμικό σύμπλεγμα των κοινωνικών και των πολιτισμικών διαδικασιών, που κατακλύζουν τα τουριστικά φαινόμενα.

Το σύνολο των όρων που χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση και την κατανόηση του τουρισμού επηρεάζεται βαθιά από την οικονομική ιδεολογία της αγοράς. Ο τουρισμός ως φαινόμενο σχετίζεται άμεσα με την προσφορά και τη ζήτηση, όπως ακριβώς συμβαίνει και στον κλάδο της βιομηχανικής παραγωγής. Ο όρος «τουριστικά ρεύματα» εξομοιώνει μετακινούμενους με αγαθά δίσκους-αναχωρήσεις από τους τουρίστες ως εισαγωγές-εξαγωγές που υπακούνε σε νόμους βασισμένους πάνω στην αρχή της προσφοράς και της ζήτησης αγαθών. Η ζήτηση αναφορικά με τον τουρισμό εξετάζεται τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η κοινωνική της διάσταση έχει αποφανθεί πως αποτελεί έναν οικονομικό κύκλο που υπόκειται σε τυχαίες αλλαγές βάσει του ανταγωνισμού της αγοράς, ενώ η ατομική διάσταση της τουριστικής ζήτησης αποτελεί απόρροια ενστικτώδους βούλησης του κάθε

προσώπου. Κατά συνέπεια, η τουριστική ζήτηση ανάγεται σε ερμηνευτική αρχή, η οποία προσδίδει στην τουριστική του έλξη τις σημαντικότερες πτυχές διαρθρωτικού χαρακτήρα.

Η εκτενής αξιοποίηση οικονομικού λεξιλογίου σε περιγραφές αναφορικές του τουριστικού τομέα, εξωθεί στο συμπέρασμα ότι ο τουρισμός ως φαινόμενο αποτελεί μία εξωτερική κυμαινόμενη τιμή ενός συνόλου ανθρώπων που διαφοροποιείται χωρικά σε συνάρτηση με το φυσικό περιβάλλον. Σε αυτό το σημείο λοιπόν βρίσκεται η βάση πάνω στην οποία έχει στηριχθεί όλη η θεωρία του τουρισμού. Διότι σύμφωνα με την ιδεολογία ότι η τουριστική δραστηριότητα προάγει ένα σύστημα «δούναι και λαβείν» μεταξύ των κρατών, καθίσταται εύκολο να διαμορφώσει κάποιος ένα αποδοτικό περιγραφικό θεωρητικό μοντέλο γύρω από αυτό. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι στις μέρες μας, με την συμβολή των διαφόρων ειδημόνων σε ζητήματα τουρισμού καθώς και των πολιτικών και διοικητικών στελεχών οι οποίοι «συντάσσουν» την θεωρητική αυτή δομή, είναι περίπλοκο να κατανοήσει κανείς κάτω από την επιστημονικοφανή γλώσσα τους την υπονοούμενη ιδεολογία (Μπεριάτος, 2019).

Βασικό σημείο διάκρισης του θεωρητικού αυτού μοντέλου είναι η συμμετρικότητα του σχεδιασμού του. Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η ιδέα της τουριστικής ανάπτυξης στηρίζεται σε μία σειρά «αγώνων» μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών, οι οποίες διακρίνονται ως εξής:

<u>Ανεπτυγμένες χώρες</u>	<u>Υπό ανάπτυξη χώρες</u>
Χώρες «καταναλωτές» τουρισμού	Χώρες «παραγωγοί» τουρισμού
Χώρες «αποστολής»	Χώρες «υποδοχής»
Τουριστική ζήτηση	Τουριστική προσφορά
Αναχωρήσεις	Αφίξεις
Έξοδα	Έσοδα
Εκροή συναλλάγματος	Εισροή συναλλάγματος

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι χώρες για τις οποίες η τουριστική πρακτική χαρακτηρίζεται ως η απόρροια της ανάπτυξης, ενώ στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι χώρες για τις οποίες ο τουρισμός θεωρείται αιτία ανάπτυξης. Συμπερασματικά θα ήταν ορθό να τονισθεί πως ο τουρισμός έχει ευεργετικό ρόλο στην ανάπτυξη των όποιων εμπλεκόμενων χωρών, ενώ παράλληλα θα πρέπει να δοθεί έμφαση στο ότι η αρχή πάνω στην οποία

βασίζεται ο τουρισμός είναι αυτή της ζήτησης και προσφοράς, σύμφωνα με την οποία η εμφάνιση τουριστικής ζήτησης έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την εμφάνιση τουριστικής προσφοράς. Κατ' αυτό τον τρόπο, μία έννοια που συσχετίζει αυτές τις απόψεις και που χαρακτηρίζει πλήρως την τουριστική πρακτική είναι η Ανάπτυξη (Μπεριάτος, 2019).

Η ισχύς του παραπάνω θεωρητικού μοντέλου είναι γιγαντιαία λόγω της απλουστευμένης της μορφής. Βάσει αυτού, οι απολαβές τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των υπό-ανάπτυξη χωρών έχουν αθροιστικό χαρακτήρα (Μπεριάτος, 2019). Αξιοσημείωτο είναι πως μέσω της παρουσίασης των τουριστικών σχέσεων μεταξύ των δύο ομάδων χωρών, ως απλών προσαρμογών της ζήτησης και της προσφοράς, καλύπτεται ο ουσιαστικός ρόλος που διαδραματίζει ο μηχανισμός της διεθνούς τουριστικής προπαγάνδας και ο αντίκτυπός του στις οικονομίες και το κοινωνικό περιβάλλον των χωρών που εισέβαλλε.

1.2 Η Τουριστική Ανάπτυξη και οι Επιδράσεις της στον Χώρο

Η χωροθέτηση της όποιας δραστηριότητας όπου εμπλέκεται ο ανθρώπινος παράγοντας (π.χ. τουριστική) δεν θα πρέπει να μετατοπίζεται χρονικά αλλά να συμβαδίζει με την επίδραση στις κοινωνικές δομές και τον επακόλουθο μετασχηματισμό τους. Η διεργασία της χωροθέτησης περιλαμβάνει την δημιουργία κατάλληλου χώρου ένταξης των τουριστικών πρακτικών, λαμβάνοντας πάντα υπόψιν τον ανθρώπινο παράγοντα και το γύρω φυσικό περιβάλλον (Μπεριάτος, 2019).

Εκείνο που προέχει να επισημανθεί, είναι η εξέταση του τουριστικού τομέα των ανεπτυγμένων χωρών συγκριτικά με τις υπό ανάπτυξη χώρες. Η τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών τουριστικών χωρών διαφέρει από των υπολοίπων. Συγκεκριμένα, η Κεντρική και Δυτική Ευρώπη είναι γνωστό ότι ακολούθησε έναν πιο φυσιολογικά στρωμένο δρόμο προς την πορεία της επαρκώς ανεπτυγμένης τουριστικής πρακτικής. Ο τουρισμός ως φαινόμενο άρχισε να εμφανίζεται σε τόπους και μέρη όπου είχε άμεση πρακτική εφαρμογή ως βοηθητική δραστηριότητα και πρόσθετη τοπική οικονομία. Ο ομαλός τρόπος με τον οποίον αναπτύχθηκε, του έδωσε τη δυνατότητα να εναρμονιστεί με ευκολία στο ανθρώπινο και φυσικό περιβάλλον. Δεδομένου ότι ήταν κάτι πρωτοφανές, η εκπλήρωση των απαιτήσεων πραγματοποιούνταν σε ποικίλες μορφές. Μικρής έκτασης οικίες, πεπαλαιωμένοι χώροι φιλοξενίας, συντάξεις και άλλα, αποτέλεσαν το πρώτο τουριστικό κατάλυμα. Ακόμα και οι τουριστικοί σταθμοί που κατασκευάστηκαν ειδικά για τους τουρίστες μεταμορφώνονταν σταδιακά. Φυσικά, από το τέλος του 19ου αιώνα με την εξέλιξη της τεχνολογίας, υπήρξε η

επιθυμία μορφολογικής ολοκλήρωσης των παραπάνω δομών. Βασικό αποδεικτικό στοιχείο αποτελεί η αρχιτεκτονική και η διαρρύθμιση ξενοδοχείων που έχουν την ίδια αισθητική ανεξαρτήτως από το εάν βρίσκονται επάνω στο βουνό, σε παραθαλάσσια περιοχή είτε εντός της πόλης. Χαρακτηριστικές είναι οι χώρες στις οποίες συνέβαινε αυτό (Ελβετία, Αυστρία κλπ) στις οποίες λόγω του πλούτου τους δεν μπορούμε να τοποθετηθούμε περί «ανισότητας ανταλλαγών» ή περί πολιτισμικής τους εξάρτησης. Από την άλλη πλευρά, οι αποδέκτες, οι ευκατάστατοι ταξιδιώτες οι οποίοι έρχονται από εξίσου οικονομικά ευκατάστατες χώρες συμμερίζονται τις ίδιες αντιλήψεις και πεποιθήσεις περί πολιτισμού και εξακολουθούν να γνωρίζουν πλήρως τους αντίστοιχους ρόλους τους. Οι μαζικές τουριστικές ροές από τον υπό ανάπτυξη κόσμο στις ανεπτυγμένες περιοχές εκλείπει φυσικά. Στην προκειμένη περίπτωση η τουριστική πρακτική δύναται να χαρακτηριστεί ως εγγενές τμήμα της ζωής του τόπου, ενώ αυτό δείχνει την άλλη «ήπια» έκφραση του τόπου (Μπεριάτος, 2019).

Μία πολύ διαφορετική κατάσταση επικρατεί στις περιοχές που είναι αναπτυσσόμενες και αμόλυντες ακόμη από την τουριστική πρακτική. Στην προκειμένη περίπτωση και υπό αυτά τα δεδομένα, η φυσιολογική ανάπτυξη δεν υφίσταται (όπως στην περίπτωση των ανεπτυγμένων χωρών) αλλά την θέση της καταλαμβάνει μία απότομη και εκθετικά αυξανόμενη ανάπτυξη. Η τουριστική εξάπλωση αλλάζει κατά γράμμα σε μία τουριστική εισβολή. Από την άλλη πλευρά, το βιοτικό επίπεδο και ο πολιτισμός αυτών των περιοχών διαφέρει πλήρως και σε όλες τις εκφάνσεις του από αυτό των επισκεπτών. Ο αντίκτυπος στην τοποθεσία αποκαλύπτει το συνολικό αποτέλεσμα (Μπεριάτος, 2019).

Η ανάγκη για άμεση ικανοποίηση της αυξανόμενης τουριστικής ζήτησης καθιστά δυνατή τη δημιουργία τουριστικών «συνεργατικών σχηματισμών», όπου το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η προφανής αδιαφορία για το εγγύς περιβάλλον, είτε αυτό είναι φυσικό, είτε εάν έχει αξιοσημείωτη ιστορική υπόσταση. Οι περιοχές αυτές στις οποίες λαμβάνει χώρα αυτή η πρακτική, παρά το γεγονός ότι αποκόπτονται πλήρως από τον περιβάλλοντα χώρο, περιγράφονται από μία γενική αντίληψη όσον αφορά την μορφολογική κατασκευή τους (Μπεριάτος, 2019).

Έτσι η ανάπτυξη του τουρισμού σε χώρες οι οποίες βρίσκονται στα όρια της φτώχειας, κοντεύει να εξαφανίσει κάθε ανομοιομορφία και κάθε εκκεντρικό στοιχείο, με σκοπό την ολοκλήρωση ενός νέου σχεδίου χωρικής διαμόρφωσης το οποίο θα καταστήσει ευκολότερη την εμπορικοποίηση² των περιοχών. Όμως εδώ βρίσκεται το ανορθολογικό και το παράδοξο

² Εμπορικοποίηση: η εκμετάλλευση ευγενούς ιδεώδους, κοινωνικού αγαθού ή κοινωνικής λειτουργίας με σκοπό το κέρδος.

στον τουρισμό- η ιδιομορφία της κάθε τοποθεσίας (και όχι απαραίτητα η μορφολογία). Οι ιδιαιτερότητες όμως των τοποθεσιών θα έπρεπε να αποτελούν κίνητρο επίσκεψης ενός τόπου και όχι απαραίτητα οι τουριστικές εγκαταστάσεις που βρίσκονται εκεί. Οι τακτικές που ακολουθεί η σύγχρονη τουριστική πρακτική φαίνεται να είναι δυσμενείς και καταστροφικές για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον το οποίο αποτελεί και την ολοκληρωτική πηγή των αγαθών (Μπεριάτος, 2019).

1.3 Η Χωρική Ανάπτυξη του Τουρισμού

Ο χωροταξικός σχεδιασμός, σύμφωνα με τον Κοκκώση (2015), αναγνωρίζει τον «χώρο» ως κύριο κομμάτι το οποίο θα πρέπει να μελετηθεί εκτενώς στη διάρκεια της αναπτυξιακής πολιτικής. Η βασική του παραδοχή είναι ότι το σύνολο των περιφερειών διαφέρουν και δεν αντιστοιχούν σε όλες οι ίδιες προοπτικές. Τα φυσικά και ανθρώπινα οικοσυστήματα σε μια περιοχή, η δομή και η δυναμική τους, καθώς και η δυναμική τους σχέση, έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που καθορίζουν το βασικό πλαίσιο για την ανάπτυξη στην περιοχή. Κάθε χωρική μονάδα διαθέτει ειδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά, ειδικούς φυσικούς πόρους, συγκεκριμένη χλωρίδα και πανίδα, γεωγραφική θέση, κλίμα κ.λπ., που καθορίζει σε κάποιο βαθμό τις δυνατότητες και τις προοπτικές της στην ευρύτερη περιοχή. Με απλούστερους όρους, αυτό υποδηλώνει ότι τόσο το φυσικό περιβάλλον όσο και η τοπική κοινωνία και η οικονομία, ο πολιτισμός κ.λπ. έχουν ειδικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τις περιφέρειες από άλλες περιοχές.

Όσον αφορά στον τουρισμό, οι ιδιαιτερότητες αυτές αποτελούν μια ειδική βάση αναφοράς στην εξάπλωση της τουριστικής πρακτικής και των ευκαιριών της. Για αυτόν τον λόγο ο τουρισμός αναπτύσσεται πιο έντονα σε κάποιες περιοχές ή και με διαφορετικό τρόπο από ότι σε άλλες, όπως αντίστοιχα ο τουρισμός μπορεί να αναπτύσσεται και με παρόμοιο τρόπο σε κάποιες περιοχές. Η ανάπτυξη, βάσει της οποίας εκτυλίσσεται η τουριστική πρακτική διαφοροποιείται χωρικά. Εφόσον υπάρχουν τομείς του ανεπτυγμένου τουρισμού (π.χ. μαζικός τουρισμός), μπορούν επίσης να διακριθούν και άλλες δυναμικές αναπτυσσόμενες ή ανεπαρκώς ανεπτυγμένες περιφέρειες. Η σχέση μεταξύ του τουρισμού και της ανάπτυξης της περιοχής είναι επίσης σημαντική στο πλαίσιο αυτό. Οι περιοχές μπορεί να έχουν μια αρκετά διαφοροποιημένη βάση ανάπτυξης με πολλές άλλες δραστηριότητες ή και μονομερή βάση (π.χ. γεωργία), μπορεί ακόμα να είναι δυναμικές και να αναπτύσσονται ή και στάσιμες/εγκαταλελειμμένες (Κοκκώσης, 2015).

Στην σύγχρονη εποχή, η προσβασιμότητα και η εξυπηρέτηση των τουριστικών προορισμών αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού. Η ποικιλομορφία και πολυδιάσπαση του χώρου και του ανθρώπινου και φυσικού περιβάλλοντος της χώρας με την εκτεταμένη παράκτια ζώνη, το έντονο πολυμορφικό ανάγλυφο και η πολυνησία, κάνουν το έργο των μεταφορών ιδιαίτερα δύσκολο. Η περιορισμένη προσβασιμότητα των τουριστικών πόρων, υπήρξε η αιτία της συγκέντρωσης του τουριστικού ενδιαφέροντος σε συγκεκριμένους τομείς του παρελθόντος αλλά και της έλλειψης τουριστικής ανάπτυξης σε άλλους τομείς με σημαντικά πλεονεκτήματα. Στην εποχή της επέκτασης των οικονομιών, της αύξησης του ανταγωνισμού και της αυξημένης κινητικότητας, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να βελτιωθούν οι δεσμοί με τις χώρες καταγωγής των τουριστών και να αυξηθεί ο αριθμός των πυλών εισόδου με την πλήρωση και τον εμπλουτισμό των βασικών έργων υποδομής (κυρίως δρόμοι, αερολιμένες, λιμένες, λιμένες αναψυχής κ.λπ.) (Κοκκώσης, 2015).

Την βάση για τον χωροταξικό σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης, την αποτελούν τα φυσικά, κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής καθώς και η μεθοδολογία η οποία ακολουθείται η εξέλιξη της τουριστικής περιοχής σε εκείνη. Ο χωροταξικός σχεδιασμός του τουρισμού είναι περίπλοκος και περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που συνθέτουν το τουριστικό προϊόν, δηλαδή όλους τους τουριστικούς πόρους, τις τουριστικές εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες στον επισκέπτη/τουρίστα. Το όραμα αυτό είναι σημαντικό για τον προσδιορισμό των υπομονάδων (περιοχών) όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός, με πολύπλοκο τρόπο όσον αφορά τη χωροταξική δομή και τη δυναμική, τη συγκέντρωση και τη διασπορά στο χώρο και τα ειδικά χαρακτηριστικά του (μορφή: μαζικός/ειδικός, διεθνής /εσωτερικός, αναπτυγμένος/αναπτυσσόμενος/φθίνων, κ.α.). Η σύνδεση όλων αυτών με την εξέλιξη και ιδίως της τουριστικής πρακτικής σε έναν ευρύτερο τόπο παρουσιάζει ενδιαφέρον. Παράλληλα ο ανταγωνισμός με άλλες περιφέρειες, η συμπληρωματικότητα και ο συνδυασμός παρουσιάζουν αντίστοιχο ενδιαφέρον. Ο προσδιορισμός των χωρικών ενοτήτων, συμβάλλει στην κατανόηση του τρόπου όπου λειτουργεί ο τουρισμός και στη διαμόρφωση στοχευμένων και εξειδικευμένων δράσεων για την τουριστική ανάπτυξη (Κοκκώσης, 2015)..

Ένας κεντρικός παράγοντας στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται ο τουρισμός στην περιοχή, είναι η τουριστική πολιτική σε εθνικό επίπεδο (κεντρική διοίκηση) αλλά και σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο στους τουριστικούς προορισμούς, είτε δημόσιοι είτε ιδιωτικοί. Τα βασικά εργαλεία που διαθέτει η πολιτική για τον τουρισμό και την χωρική του προσέγγιση είναι: ρυθμίσεις, επενδύσεις, υποδομές, εκπαίδευση, κατάρτιση/απασχόληση και προώθηση/προβολή. Οι όροι και οι προϋποθέσεις, οι κανόνες και οι προτεραιότητες, οι

στόχοι και η στρατηγική, είναι ορθό να οριοθετούνται σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά, τη δυναμική και τις ιδιαιτερότητες κάθε χωρικής μονάδας. Καθώς όμως ο τουρισμός είναι πολύκλαδος, η πολιτική για τον τουρισμό είναι άμεσα συνυφασμένη με άλλες τομεακές πολιτικές, η σχέση και διασύνδεση των οποίων επηρεάζει την ανάπτυξη μιας περιοχής. Γι' αυτό χρειάζεται και ένα γενικό πλαίσιο αναφοράς, που η χωροταξία μπορεί να προσφέρει (Κοκκώσης, 2015).

1.4 Τουριστική Ανάπτυξη και Διαμόρφωση Χωρικών Δομών

Σε κάθε περίπτωση, η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων επιφέρει πληθώρα μεταβολών στον τόπο πραγματοποίησής τους, οι οποίες με τη σειρά τους έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην χωρική ενότητα της περιοχής αυτής. Λαμβάνοντας υπόψη, σύμφωνα με τον Γουργιώτη (2007, 2008) την ύπαρξη ενός συνόλου αλληλεξαρτώμενων συντελεστών μίας συνεχούς εξέλιξης αλλά και αλλαγών στην τοποθεσία, το χωρικό πλαίσιο πάνω στο οποίο βασίζεται η ανάπτυξη της τουριστικής πρακτικής συνιστά αναπόσπαστο μέλος του συνόλου. Επίσης, η τουριστική ανάπτυξη αποτελεί ένα σταθερό κομμάτι για την πρόοδο ενός τόπου στον χώρο, από τη στιγμή που συντάσσει ένα σύνολο οικονομικών δραστηριοτήτων, το οποίο ωφελεί ροές και συγκεντρώσεις και καταλήγοντας συνολικά μέσω της ολοκλήρωσης του δικτυακού συστήματος στην επιτάχυνση των χωρικών μετασχηματισμών. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Castells (1990), οι κινήσεις του χρήματος, προσώπων, υλικών αντικειμένων και ο σχηματισμός διασυνδέσεων και εφαρμογών, συνιστούν τους κύριους λόγους βάσει των οποίων μπορεί να ανθήσει ο πυρήνας μίας περιοχής και να γίνει μέρος ενός ευρύτερου συνόλου όπως τα διατοπικά ή και τα διεθνή δίκτυα, ενώ η συσχέτιση μεταξύ συγκεντρώσεων και ροών χαρακτηρίζεται ως αλληλένδετη. Με τον τρόπο αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι η εξέλιξη της τουριστικής πρακτικής συνιστά μία δράση με την βοήθεια της οποίας μπορεί να παρατηρηθεί άνοδος των κινήσεων και ροών παράλληλα με τον σχηματισμό δικτύωσης, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η δημιουργία πυρήνων ή εστιών ανάπτυξης είναι αναπόφευκτη.

Στην συνέχεια, εξέχουσας σημασίας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η θεωρία των «κεντρικών τόπων» του Christaller (1933) βάσει της οποίας έχει στηριχθεί ολόκληρη η οργάνωση του δικτύου οικισμών και σύμφωνα με την οποία ο οικισμός είναι ο «κεντρικός τόπος» που παρέχει τα απαραίτητα αγαθά και υπηρεσίες στην ενδότερη χώρα. Την συγκεκριμένη θεωρία ανέλαβε να αναπτύξει περαιτέρω ο Losch τονίζοντας πως ο σκοπός-ουσία ενός κέντρου είναι η κάλυψη των αναγκών του. Οι απαραίτητες λειτουργίες και εργασίες που αφορούν την ενδοχώρα εκτελούνται από τις πόλεις σε κεντρικές θέσεις με

ιδανικά εύκολη πρόσβαση. Ο λόγος λοιπόν, για τον οποίο μία πόλη υπόκειται σε ανάπτυξη είναι για να ανθίσει οικονομικά η ενδότερη χώρα της. Αυτό αναπόφευκτα οδηγεί στη ενίσχυση της επιθυμίας του αγοραστικού κοινού για αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία προέρχονται από την εγγύς και κεντρική περιοχή του τόπου διαμονής και τα οποία συνήθως υπάρχουν σε άμεση διαθεσιμότητα. Η ιεράρχηση των κεντρικών τόπων μπορεί να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με το ποσοστό των υλικών αγαθών και των παροχών που διατίθενται. Η κατάταξη αυτή στηρίζεται στο γεγονός ότι οι κεντρικοί τόποι οι οποίοι βρίσκονται πολύ ψηλά στην κατάταξη είναι σε θέση να καλύψουν όλες τις ανάγκες του τόπου αυτού, ενώ οι κεντρικοί τόποι που βρίσκονται χαμηλά στην κατάταξη καλύπτουν λιγότερες ανάγκες σε αγαθά και υπηρεσίες για την περιοχή αυτή (Γουργιώτης, 2007·2008).

Δύο είναι οι έννοιες στις οποίες στηρίζεται η ιεράρχηση των κεντρικών λειτουργιών. Πρώτη είναι αυτή του «κρίσιμου μεγέθους», δηλαδή του ελάχιστου απαραίτητου πληθυσμού με σκοπό την περάτωση μιας κεντρικής λειτουργίας, εξασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο, την ελάχιστη δυνατή ζήτηση για την διάθεση κάποιου κεντρικού αγαθού ή υπηρεσίας, και τα πλαίσια της χωρικής εμβέλειας, δηλαδή της περιοχής εκείνης, από την οποία οι καταναλωτές δεν προτίθενται (δεν υπάρχει και λόγος) να έρθουν σε κεντρικό τόπο για την αγορά ενός συγκεκριμένου προϊόντος ή παροχής (Γουργιώτης, 2007·2008).

Τώρα όσον αφορά στην χωρική οργάνωση, εξάγεται το συμπέρασμα ότι πρόκειται για ένα σύνολο «κεντρικών τόπων» σύμφωνα με το οποίο μεγαλύτερες περιοχές αγοράς ανήκουν στους υψηλότερης τάξης οικισμούς, καλύπτοντας προϊόντα και παροχές ανώτερης βαθμίδας, ενώ κατώτερης τάξης οικισμοί, σε μια προσπάθεια να καλύψουν τις ανάγκες τους, εισάγονται στις περιοχές αγοράς των πρώτων. Με αυτό τον τρόπο, διακρίνεται γεωμετρική οργάνωση κατά την ιεράρχηση των περιοχών αγοράς. Στο σύνολο των κεντρικών τόπων παρέχονται τα αντίστοιχα αγαθά και υπηρεσίες τόσο της τάξεως που ανήκουν όσο και των χαμηλότερων τάξεων (Γουργιώτης, 2007·2008).

Το πλαίσιο το οποίο υποστήριξε ο Losch (1936) προσέγγιζε ρεαλιστικά την κατανομή των οικιστικών συνόλων. Παρά το γεγονός ότι τα δύο πρότυπα βασίζονται σε όμοιες εικασίες, η διάκριση τους έγκειται κυρίως στον τρόπο ανταλλαγής των υλικών αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ των κεντρικών τόπων της ίδιας τάξης (ιεραρχίας). Στο σύστημα αυτό που περιγράφει ο Christaller, η ανταλλαγή αγαθών ανάμεσα σε κεντρικούς τόπους ίδιας τάξης εκλείπει, δεδομένου ότι ίδιοι τόποι, ίδιας τάξης παρέχουν τα ίδια αγαθά. Αντίθετα, βάσει περιγραφών του Losch οι ίδιας τάξης κεντρικοί τόποι δεν παρέχουν ίδια αγαθά, ενώ στην προκειμένη

περίπτωση υφίσταται η ανταλλαγή αγαθών τόσο μεταξύ κεντρικών τόπων ίδιας όσο και διαφορετικής τάξης (Γουργιώτης, 2007·2008).

Προσαρμόζοντας στο πλαίσιο της παραπάνω θεωρίας την τουριστική ανάπτυξη, γίνεται αντιληπτό πως η τουριστική πρακτική δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια δράση που αφορά την περιφέρεια. Η χωροθέτηση των τουριστικών δραστηριοτήτων γίνεται τόσο σε θέσεις του κέντρου όσο και της περιφέρειας. Η τουριστική πελατεία, οι πόροι που υπάρχουν σε διαθεσιμότητα και ο καθορισμός δικτύων τουριστικής διακίνησης είναι μερικοί από τους παράγοντες που καθορίζουν το μέγεθος της συγκέντρωσης και τις κατανομές.

Συμπερασματικά, βάσει απόψεων του Christaller περί χωροθέτησεως της τουριστικής πρακτικής, κρίνεται αναγκαίο να σημειωθεί πως καθίσταται εξαιρετικά δύσκολο να συνταχθεί μία πλήρης θεώρηση χωροθέτησης βασισμένη στην δραστηριότητα του τουρισμού. Ως αποτέλεσμα, διακρίνεται ένα σύνολο απλών παρατηρήσεων με εμπειρική και διαχρονική ισχύ, τα οποία παρόλο των ελλείψεων που εμφανίζουν, συνεχίζουν αδιάκοπα ακόμα και στις μέρες μας να διεγείρουν την περιέργεια (Γουργιώτης, 2007·2008).

Στις μέρες μας το διεθνές κεφάλαιο, λόγω των εξελίξεων (παγκοσμιοποίηση της οικονομίας) και της δυναμικής, έχει αποκτήσει κυρίαρχο ρόλο σε ζητήματα οικονομικής φύσεως ολόκληρου του κόσμου αλλά και δικτυακών επικοινωνιών στην δημιουργία διαφόρων επαφών ανάμεσα σε τόπους και περιοχές που καταλαμβάνουν διαφορετικό ρόλο και θέση στην παγκόσμια κατάταξη. Λαμβάνοντας υπόψιν τις συνθήκες που επικρατούσαν κατά την δεκαετία του '90, η θέση του Castells υποστηρίζει πως ο χώρος αποτελεί μια διαδοχή αλληλεξαρτημένων δικτύων, των οποίων η μεταβολή υπεισέρχεται σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα. Η ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα συνδέονται με την δικτύωση του χώρου. Όταν μία περιοχή εντάσσεται σε σωστό σύστημα δικτύωσης, αυτόματα αυξάνεται η ανταγωνιστική της ικανότητα. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για τις λιγότερο ανταγωνιστικές περιοχές καθώς σε αυτές δεν δίνεται η δυνατότητα ένταξης σε δίκτυο, εμφανίζοντας έτσι μία τάση αποκλεισμού από την διαδικασία της ανάπτυξης, μένοντας με αυτό τον τρόπο σε ένα είδος μόνιμης αδυναμίας ανάπτυξης με πτωτικό χαρακτήρα (Γουργιώτης, 2007·2008).

Τέλος, διαπιστώνεται σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, ότι η τουριστική δραστηριότητα που αποτελεί κύρια πηγή ανάπτυξης ενός τόπου, είναι ικανή να επιφέρει: α) αυξημένη κίνηση χρηματικών ποσών και υλικών αγαθών, β) σχηματισμό διασυνδέσεων και τελικά αναπτυξιακών πυρήνων, δίνοντας με αυτό τον τρόπο έναν ικανό ποσοστό παροχών και προϊόντων στην ενδότερη χώρα, βελτιώνοντας έτσι το ποσοστό του κεντρικού χαρακτήρα

τους. Τέτοιου είδους μεταρρυθμίσεις αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην περίπτωση του καταδυτικού τουρισμού ο οποίος πραγματοποιείται τις περισσότερες φορές σε περιθωριοποιημένα και με ιδιαίτερη φυσική δομή μέρη. Όταν μια οικονομική δραστηριότητα συγκεντρώνεται χωρικά σε μέρη που δεν είναι δημοφιλή ως παραθαλάσσιοι προορισμοί-οικισμοί και οι οποίοι μέχρι πρότινος φιλοξενούσαν μόνο τη δραστηριότητα του καταδυτικού τουρισμού καθότι ως σύνολο ο τύπος αυτός ήταν προβληματικός, αναπόφευκτο είναι να σχηματιστεί ένα είδος κλιμακωτής οικονομίας. Το φαινόμενο αυτό ενισχύει την εισοδηματική ροή στον ευρύτερο τόπο, μετασχηματίζοντας έτσι μια αποκομμένη και περιθωριακή περιοχή σε ένα νέο κέντρο ανάπτυξης, στηρίζοντας με αυτό τον τρόπο την περαιτέρω σωστή και ώριμη εξέλιξη της καταδυτικής δραστηριότητας (Γουργιώτης, 2007·2008).

1.5 Εναλλακτικός Τουρισμός και η Συμβολή στην Τοπική Τουριστική Ανάπτυξη

Τις τελευταίες δεκαετίες (όπ. ανάφ. στον Κυριακάκη, 2017) λόγω των μαζικών διαστάσεων που έλαβε ο τουρισμός και των αρνητικών επιπτώσεων που προέκυψαν, κρίθηκε αναγκαίο να ανακαλυφθούν νέες τακτικές προσέγγισης της τουριστικής δραστηριότητας. Αυτού του είδους οι νέες τακτικές είναι επιθυμητό να μπορούν να βεβαιώσουν μία επιθυμητή πρόοδο και άνθιση της οικονομίας, σε συνάρτηση πάντοτε με τον σεβασμό και τη διατήρηση τόσο του φυσικού όσο και του πολιτισμικού περιβάλλοντος.

Ένα νέο είδος ενεργητικής τουριστικής δραστηριότητας δημιουργήθηκε, διαφέροντας πλήρως από αυτό το κλασικό και σε όλους γνωστό πρότυπο του μαζικού τουρισμού. Όπως παρατηρεί ο Σκάλκος (2010) αυτό το νέο πλαίσιο αποκλίνει τόσο ιδεολογικά όσο και πρακτικά καθώς ο τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται αλλά και τα αποτελέσματα που επιφέρει δεν έχουν καμία σχέση με αυτά του κλασικού μοντέλου μαζικής τουριστικής ανάπτυξης. Και το όνομα αυτού, εναλλακτικός τουρισμός. Ο Butler (1990) τονίζει ότι ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού μπορεί να καταστεί ωφέλιμο για τους προορισμούς υποδοχής από την στιγμή που οι αρνητικές επιπτώσεις είναι λιγότερες και δεν επηρεάζεται με αρνητικό τρόπο η οικονομία από αυτές.

Σύμφωνα με τον Inskeep (1991), ο εναλλακτικός τουρισμός ως πρακτική έχει πολύ μικρή έκταση, έχει αποτάξει τον όποιο συμβατικό χαρακτήρα, δεν απαιτεί εξειδίκευση σε μαζικό επίπεδο αλλά συμβαδίζει πάντα με τον σεβασμό στο περιβάλλον και στην κοινωνία όπου

λαμβάνει χώρα. Όλα αυτά έρχονται σε πλήρη ρήξη με τα συμβατικά πρότυπα του τουρισμού της μάζας (Κυριακάκης, 2017).

Βασικό στοιχείο το οποίο συμβάλλει στον διαχωρισμό μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού είναι ο λόγος για τον οποίο τους διαλέγουν οι τουριστικοί επισκέπτες. Ο Cazes (1989) αναφέρει πως ένα άτομο θα διαλέξει να πραγματοποιήσει εναλλακτικής μορφής τουρισμό, για διαφορετικούς λόγους από αυτούς του ατόμου που θα επιλέξει έναν μαζικού είδους τουρισμό. Συγκεκριμένα υποστηρίζει πως αυτός που θα επιλέξει εναλλακτικού είδους διακοπές θα έχει ως βασικό κομμάτι του πλάνου του να εξερευνήσει τον τόπο επίσκεψης όχι σε επιφανειακό βαθμό, αλλά βαθύτερα, με το να έρθει σε άμεση επαφή με τις πραγματικές συνήθειες των γηγενών, συμβάλλοντας ακόμη και ο ίδιος στην εκπλήρωση των αναγκών της περιοχής. Αυτό αποτελεί τον τουρισμό ενεργητικού τύπου, στον οποίο μπορεί να αποδοθεί και δεσμευτικός χαρακτήρας, όπου το άτομο που επισκέπτεται έχει την δυνατότητα να συμβάλλει εθελοντικά καθώς και να προσφέρει βοήθεια όπου χρειάζεται (Σκάλκος, 2010).

Με αυτό τον τρόπο, βασιζόμενοι στον λόγο για τον οποίο λαμβάνει χώρα ένα ταξίδι, είναι δυνατόν να διακριθεί ο εναλλακτικός τουρισμός και σε άλλες μορφές. Συγκεκριμένα, κάποιες από τις γνωστότερες μορφές είναι αυτές του θρησκευτικού, του αθλητικού, του αγροτικού, του συνεδριακού, του πολιτιστικού και του τουρισμού στη φύση (Κυριακάκης, 2017).

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Ανδριώτη (2003) για την εναλλακτική μορφή τουρισμού, οι διακοπές αποκτούν πολύπλευρη διάσταση και όχι μόνο μια απόπειρα του ατόμου να ξεφύγει από την καθημερινότητα και να χαλαρώσει. Έτσι με αυτού του είδους τουριστικής πρακτικής, το ταξίδι του ατόμου αποκτά βαθύτερο νόημα με προεκτάσεις σε κοινωνικό, εκπαιδευτικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό επίπεδο.

Εστιάζοντας πάλι στο κομμάτι της διάκρισης μεταξύ εναλλακτικού και μαζικού τουρισμού, εντάσσονται άλλες νέες παράμετροι που παίζουν καθοριστικό ρόλο, όπως ο τόπος, η γνησιότητα των παροχών που προσφέρει ο προορισμός και ο όγκος των επιχειρήσεων τις οποίες ο επισκέπτης επιλέγει να υποστηρίξει. Σε εναλλακτικής μορφής τουρισμό ο επισκέπτης επιλέγει να επισκεφθεί αυθεντικούς προορισμούς, όπου δεν έχει επιδράσει η εμπορευματοποίηση των παροχών και οι υπηρεσίες είναι αυτές ακριβώς που θα παρέχονταν σε έναν ντόπιο και όχι μηχανοποιημένες όπως αυτές που αντιστοιχούν σε ταξιδιώτες αποδέκτες του μαζικού τουρισμού. Στόχος στην περίπτωση του εναλλακτικού τουρίστα, είναι η ενίσχυση και υποστήριξη των τοπικών επιχειρήσεων που διαχειρίζονται από ντόπιους κατοίκους και είναι μικρού όγκου και όχι η ενίσχυση μεγάλων αλυσίδων οι οποίες

είναι απρόσωπες και έχουν ως μοναδικό απότερο σκοπό την αύξηση του κεφαλαίου (Σκάλκος, 2010).

Η ειδοποιός διαφορά των δύο προτύπων τουρισμού βρίσκεται στην συμμετοχή ή όχι της τοπικής κοινωνίας στην παροχή υπηρεσιών. Σε αυτή την συμμετοχή βασίζεται όλη η αρχή του εναλλακτικού τουρισμού καθώς αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του (Ανδριώτης 2003). Εξάγεται λοιπόν το συμπέρασμα ότι ο εναλλακτικός τουρισμός έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την συμβατική μορφή του τουρισμού της μάζας καθώς και με τα βήματα που ακολουθούνται για την όλη διαδικασία της ανάπτυξης. Συνοπτικά, στην εναλλακτική μορφή προάγεται η ενδογενής ανάπτυξη, ενώ στην μαζική η εξωγενής, η οποία αποτελεί και τον πυρήνα αυτής της μορφής (Κυριακάκης, 2017).

Ο Fennel (2001) περιγράφει ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορεί να αποτελέσουν δυνατότητα για διάφορες χώρες υποδοχείς, να μετριάσουν τις επιδράσεις του εξωγενούς περιβάλλοντος και να δημιουργήσουν τις δικές τους υποδομές και υπηρεσίες, με τελικό σκοπό να λάβουν ενεργό και κυρίαρχο ρόλο στην ανάπτυξη τους. Με αυτό τον τρόπο, οι ίδιοι μπορούν να υπερνικήσουν τις διάφορες μάχες που αφορούν καθοριστικά ζητήματα, αντί να παραχωρούν την αντιμετώπιση σε τρίτα πρόσωπα όπως ξένοι επιχειρηματίες και θεσμικοί παράγοντες του χώρου του τουρισμού (Σκάλκος, 2010).

Όταν οι κάτοικοι μίας τουριστικής περιοχής, που έχει ως βάση το εναλλακτικό μοντέλο ανάπτυξης του τουρισμού συμμετέχουν, η συμμετοχή αυτή είναι σε θέση να εξεταστεί αναφορικά με τις απολαβές που δέχονται οι εμπλεκόμενοι αλλά και με τον σχεδιασμό του πλάνου εξέλιξης της τουριστικής πρακτικής και την δημιουργία των παρεχόμενων υπηρεσιών (McTosh & Goeldner 1986, Timothy 1999, Tosun 2000). Ο Hall (2000) χαρακτηριστικά αναφέρει, πως όταν οι κάτοικοι λαμβάνουν μέρος στην διαδικασία ανάπτυξης, παρατηρείται ένα είδος σχεδιασμού που ακολουθεί την κατεύθυνση από κάτω προς τα πάνω, εστιάζοντας ιδιαίτερα στον έλεγχο της ανάπτυξης τοπικά αντί για αυτήν ολόκληρου του κοινοτικού συνόλου. Παρ' όλα αυτά, η άμεση συνεισφορά των κατοίκων στην διαδικασία ανάπτυξης, τους παρέχει αυτόματα τη δυνατότητα κατεύθυνσης του βαθμού αλλοτρίωσης του τουριστικά αναπτυσσόμενου χώρου αλλά και την επιλογής της μορφής με την οποία θα «πωληθεί» ο τόπος τους (Γαλάνη-Μουτάφη 1992 · Timothy 1998, όπ. ανάφ στον Κυριακάκη, 2017).

Απεναντίας δεν επιδιώκεται ούτε ενθαρρύνεται πάντοτε η συμμετοχή των ντόπιων στον αναπτυξιακό σχεδιασμό. Σε μερικές περιπτώσεις οι κυβερνήσεις δεν έχουν τη διάθεση να αναλύσουν περαιτέρω ζητήματα καθώς η όποια διαπραγμάτευση ενδέχεται να επιφέρει

οικονομικό αντίκτυπο ή λόγω του ότι μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές κατευθύνσεις ενδιαφέροντος.(Pearce, Moscardo & Ross 1996). Αρκετά συχνά, διάφοροι φορείς και κεφαλαιούχοι στους οποίους αποδίδεται ένα έργο, διστάζουν να περιλάβουν την κοινωνική συνεισφορά κατά την λήψη αποφάσεων, έχοντας στο πίσω μέρος του μυαλού τους πόσο πίσω μπορεί να πάει ένα έργο χρονικά, κρίνοντας την διαδικασία αυτή ως μη λειτουργική και χωρίς κάποιο άμεσο όφελος (Ανδριώτης, 2003).

Όσον αφορά στον Ελλαδικό χώρο, αρκετοί είναι οι ερευνητές που επισημαίνουν πως η συμμετοχή των κατοίκων, ακόμη και σε θέματα διαδικασιών ανάπτυξης που αφορούν την ίδια τους την ζωή, είναι ανύπαρκτη (Ανδριώτης 2002·Παπαϊωάννου, Σερντεδάκης & Τσιώλης, 1998, όπ. ανάφ. στον Σκάλο, 2010).

Μολονότι η εναλλακτική τουριστική πρακτική έχει χαρακτηριστεί τέτοια ώστε να μην επιφέρει ραγδαίες αρνητικές αλλαγές και μεταβολές ως μορφή ανάπτυξης, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει και αρνητικό αντίκτυπο, παρά τα θετικά οφέλη που δέχεται ο τόπος υποδοχής. Αναφορές έχουν δείξει πως ουδέποτε υπήρξε είδος τουριστικής πρακτικής χωρίς κάποιο ανεπιθύμητο επακόλουθο για τον περιβάλλοντα χώρο. Παρ' όλα αυτά, η εναλλακτική αυτή μορφή τουρισμού, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αυτή με τις λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις, καθότι σε σχέση με την φέρουσα ικανότητα ενός τουριστικού προορισμού παρουσιάζει μεγαλύτερο αριθμό περιορισμών (Ανδριώτης 2003).

Σύμφωνα με την συλλογική έκδοση *Caring for the Earth* (1991) του Παγκόσμιου Οργανισμού για τη Διατήρηση της φύσης (IUCN), του Προγράμματος Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) και του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση (WWF), ως περιβαλλοντική φέρουσα ορίζεται η ικανότητα ενός συστήματος να υποστηρίζει υγιείς οργανισμούς διατηρώντας ταυτόχρονα την παραγωγικότητα, την προσαρμοστικότητα και την ικανότητά του για ανανέωση (Κυριακάκης, 2017).

Με σημείο αναφοράς την περιβαλλοντική φέρουσα ικανότητα, εισάγεται η έννοια της τουριστικής φέρουσας ικανότητας σύμφωνα με την οποία γίνεται αναφορά στην φέρουσα ικανότητα ενός προορισμού συναρτήσει της τουριστικής ανάπτυξης και δραστηριότητας (Wolters 1991). Ουσιαστικά σηματοδοτεί το υψηλότερο όριο στο οποίο μπορεί να υπάρξει τουριστική εκμετάλλευση-αξιοποίηση και να είναι σε θέση η περιοχή να ανταπεξέλθει. Στην περίπτωση που ξεπεραστεί αυτό το όριο, οι επιπτώσεις που θα υποστούν οι φυσικοί πόροι, η κοινωνία, η οικονομία αλλά και ο πολιτισμός της περιοχής θα είναι το λιγότερο, δυσμενείς (Mc Intyreand & Hetherington, 1991). Μολονότι η φέρουσα ικανότητα κατανοείται εύκολα

σε θεωρητικό επίπεδο, παρουσιάζει μια σημαντική δυσκολία στην προσπάθεια μέτρησής της σε πρακτικό επίπεδο, πράγμα το οποίο οφείλεται στους ποικίλους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται (μέρος, υποδομές, δυναμική περιβάλλοντος, σύστημα υποδοχής κ.α.). Παρόλα αυτά, στην προσπάθεια για σχεδιασμό μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, ο υπολογισμός της φέρουσας ικανότητας αποτελεί ένα ανεκτίμητο εργαλείο. Εφόσον μια τυχόν «ζημιά» θα προκαλέσει πτώση στην τουριστική δραστηριότητα, ως επιθυμητός στόχος κρίνεται η εξασφάλιση αναλλοίωτου χαρακτήρα στο τουριστικό προϊόν (Σκάλκος, 2010).

Με την συναίνεση των κατοίκων όπου αντιπροσωπεύουν μία περιοχή και σύμφωνα με τις αρχές της εναλλακτικής μορφής τουρισμού άλλωστε, καθίσταται δυνατή η προστασία του περιβάλλοντος όπου δημιούργησε τον πρωταρχικό πυρήνα προσέγγισης επισκεπτών, έχοντας ως σκοπό την διατήρηση ηρεμίας στο σύνολο των γηγενών (Dogart & Dogart 1996). Την ίδια στιγμή, υψηλά χρηματικά συμφέροντα, τα οποία τονώνονται όλο και περισσότερο εξαιτίας της μειωμένης διαφυγής χρηματικών ποσών σε εξωτερικούς φορείς, αποκτούν την δυνατότητα να αποκομίσουν μικροεπενδύσεις στηριζόμενες στην εναλλακτική μορφή και να κρατήσουν τα ηνία στο κομμάτι της ανάπτυξης του τουρισμού αποκλειστικά και μόνο μέσω του μόνιμου πληθυσμού. Ακόμα, όσον αφορά στην τοπική ανάπτυξη, εξαιρετικά χρήσιμη χαρακτηρίζεται η αυξημένη διασύνδεση του εναλλακτικού τουρισμού με άλλους κερδοφόρους κλάδους. Χαρακτηριστικοί είναι αυτοί της κτηνοτροφίας, της γεωργίας και της χειροτεχνίας (Κυριακάκης, 2017).

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι η εναλλακτική αυτή μορφή τουρισμού, προσφέρει επίλυση στο πρόβλημα της υπανάπτυξης βάζοντας στο προσκήνιο περιοχές του χάρτη άλλοτε απρόσιτες για το τουριστικό κοινό. Πλέον, αυτές οι περιοχές, περιοχές με άλλοτε μικρές αναπτυξιακές ικανότητες, γίνονται αυτές ο νέος πόλος έλξης για άτομα που αναζητούν μια όχι και τόσο συμβατική εμπειρία διακοπών αλλά νέες εμπειρίες ζωής εναρμονισμένες πάντοτε με το φυσικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον. Τέλος, μέσω της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού, πραγματοποιείται μια ισομερή διανομή στις ζημιές και στα οφέλη μέσα στην τοπική κοινωνία, με αποτέλεσμα την καλύτερη αξιοποίηση της ωφέλειας από την τουριστική ανάπτυξη (Ανδριώτης, 2003).

Ο Ανδριώτης επίσης σημειώνει, πως όταν υστερεί η ενδογενής τουριστική ανάπτυξη ή όταν αντιμετωπίζει προβλήματα, όσοι έχουν οριστεί ως αρμόδιοι φορείς συνιστάται να επιχειρούν να ωθήσουν τους γηγενείς να πάρουν στα χέρια τους τον έλεγχο για την ανάπτυξη, εμπυχώνοντας με αυτό τον τρόπο τους ντόπιους να συμμετέχουν στην διαδικασία ανάπτυξης του δικού τους τόπου. Παράδειγμα αποτελεί η ενθάρρυνση με οικονομικά κίνητρα σε μορφή χορηγιών προς τους ντόπιους επιχειρηματίες ή η προώθηση νομοθετικών μέτρων τα οποία θα ωθήσουν τους ντόπιους να ασχοληθούν με τον τουρισμό. Σε περίπτωση τώρα όπου υπάρχουν οι οικονομικοί πόροι και η δυνατότητα για ενδογενή ανάπτυξη σε έναν προορισμό, θα πρέπει να στηρίζεται από την κυβέρνηση η επενδυτική προσπάθεια ντόπιων κατοίκων στην τουριστική βιομηχανία και η προσπάθεια σωστής αξιοποίησης των διαθέσιμων κοινωνικό-πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων.

Κεφάλαιο 2: Ο Καταδυτικός Τουρισμός στον Διεθνή Χώρο

2.1 Ιστορική Εξέλιξη και Είδη των Καταδύσεων

Η ανάγκη για εξερεύνηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος γεννήθηκε στον άνθρωπο από τα αρχαία κιόλας χρόνια. Γύρω στο 4.500 π.Χ., χρονολογούνται οι πρώτες προσπάθειες του ανθρώπου να εξερευνήσουν και να μάθουν περισσότερα για τον υποθαλάσσιο κόσμο, μέσω ανασκαφών που έλαβαν χώρα στην περιοχή της Μεσοποταμίας οι οποίες και ανέστυραν στην επιφάνεια είδη στρειδιών και μαργαριταριών. Είναι σημαντικό να τονιστεί, η ύπαρξη μίας παράδοσης η οποία κρατάει τις ρίζες της από την προχριστιανική εποχή και εξακολουθεί να πραγματοποιείται μέχρι και σήμερα. Η παράδοση αυτή αφορά τις γυναίκες Ama από τα νησιά του Ειρηνικού, οι οποίες καταδύονταν σε μεγάλο βάθος με σκοπό την αλίευση μαργαριταριών και κογχυλιών (Σκάλκος, 2010).

Κατά την Ομηρική εποχή, γίνονται σαφείς αναφορές στην καταδυτική πρακτική ως μέσο αλίευσης του γνωστού σε όλους σφουγγαριού. Αξιοσημείωτη είναι και η αναφορά του Θουκυδίδη κατά τον οποίον, οι Αθηναίοι δύτες, κατέστρεψαν υποβρύχια φράγματα σε επίθεση στις Συρακούσες. Με όμοιο τρόπο και σύμφωνα με ιστορικές πηγές, ο Μέγας Αλέξανδρος χρησιμοποίησε δύτες κατά την πολιορκία στην Τύρο.

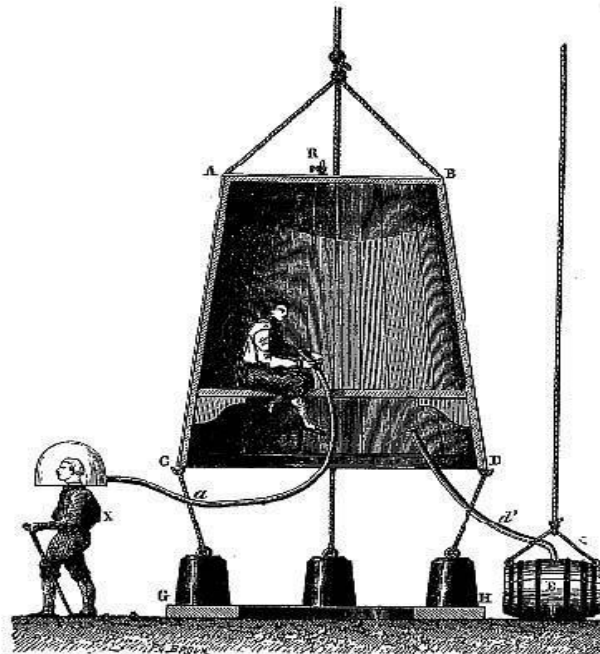

Fig. 397. — Cloche de Halley.

Εικόνα 1: Εξοπλισμός κατάδυσης με Κώδωνα.

Πηγή: Πηγή: Wernand, Marcel. (2011)

Έχει σημειωθεί στην ιστορία πως ο Μέγας Αλέξανδρος ήταν ο πρώτος που έκανε χρήση «κώδωνα» κατά τη διάρκεια της κατάδυσης. Ως «κώδωνας» ή «καμπάνα» χαρακτηριζόταν η πρώτη συσκευή η οποία εξασφάλιζε αυτονομία κατά την κατάδυση. Λειτουργούσε παγιδεύοντας αέρα όταν ήταν σε ανεστραμμένη θέση, κατά τη διάρκεια κάθετης καθόδου στο νερό και έτσι διευκόλυνε αυτόν που την φορούσε να πάρει αναπνοές (Κυριακάκης, 2017).

Με το πέρασ των χρόνων, αρκετοί ήταν εκείνοι που ενεπλάκησαν στην όλη διαδικασία σχεδιασμού και κατασκευής μέσων, με την βοήθεια των οποίων, ο άνθρωπος θα μπορούσε να παρατείνει τον χρόνο του κάτω από το νερό. Μια σημαντική εξέλιξη της επιστήμης και της ιστορίας της κατάδυσης αποτέλεσε η εφεύρεση του σκάφανδρου.

Το σκάφανδρο απαρτιζόταν από την ολόσωμη στολή και το μεταλλικό κάλυμμα που τοποθετούσαν στο κεφάλι. Κατασκευαστές του ήταν ο Άγγλος John Deane και ο Γερμανός Augustus Siebe. Η εφεύρεση αυτή δέχθηκε αρκετές τροποποιήσεις από πολλούς και διαφορετικούς εφευρέτες και για πολλά έτη αξιοποιήθηκε εκτενώς σε όλο τον κόσμο αλλά και στην Ελλάδα, ενισχύοντας σε μεγάλο βαθμό την αλιεία σπόγγων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των σφουγγαράδων της Καλύμνου (Σκάλκος, 2010).

Εικόνα 2: Εξοπλισμός Σκαφάνδρου.

Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Standard_diving_dress

Ο Benoit Rouquayrol και η Auguste Denayrouze, συνέβαλαν σημαντικά στην εξέλιξη του σκάφανδρου. Οι δύο αυτοί Γάλλοι εφευρέτες καινοτόμησαν, δημιουργώντας για πρώτη φορά (εκτός από την ελαφρύτερη κεφαλή που απάρτιζε το σκάφανδρο) συσκευή κλειστού κυκλώματος. Η συγκεκριμένη συσκευή παρείχε στον δύτη την ικανότητα να έχει πρόσβαση σε αέρα όποτε το ήθελε. Με αυτό τον τρόπο, μπορούσε να κινηθεί αυτόνομα, δεδομένου ότι για να πάρει ανάσα δεν χρειαζόταν να βγει στην επιφάνεια. Αυτός ο περιοριστικός παράγοντας ήταν αδύνατον να παρακαμφθεί μέχρι τότε.

Οι Γάλλοι εφευρέτες έδωσαν το πάτημα σε δύο συμπατριώτες τους, τον ευρέως διαδεδομένο Jacques Yves Cousteau και τον Emile Gagnan (μηχανικό), να τελειοποιήσουν την κατασκευή τους. Βάσει σχεδίων του μηχανικού άρχισαν τη δουλειά στην πόλη του Παρισιού το έτος του 1942, καταφέροντας να φτιάξουν έναν σύγχρονο ρυθμιστή αέρα τροποποιώντας εξολοκλήρου την καταδυτική ιστορία. Σύμφωνα με ιστορικές πηγές, ο ίδιος ο Cousteau, τον Ιούνιο του 1943, πραγματοποίησε κατάδυση και χρησιμοποιώντας την εφεύρεση τους έφτασε σε 18m. Βάθος (Συμεωνίδης, 2000).

Το σύνολο των αδιάκοπων και καθοριστικών βελτιώσεων της παραπάνω εφεύρεσης, οδήγησαν στη δημιουργία αυτόνομων υποβρύχιων αναπνευστικών συσκευών με ανοιχτού τύπου κύκλωμα. Η παγκοσμίου πλέον φήμης λέξη SCUBA προήλθε από την ίδια τη συσκευή που απαρτίζει το σύστημα αυτόνομης κατάδυσης, στα αγγλικά (Self-Contained Underwater Breathing Apparatus).

Εικόνα 3: Σύγχρονος εξοπλισμός κατάδυσης (SCUBA).

Με το πέρας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και έχοντας ήδη ανακαλύψει τις αναπτυξιακές ικανότητες της κατάδυσης, ο Cousteau ενεπλάκη στην έρευνα αναφορικά με τον κόσμο κάτω από τη θάλασσα, παίρνοντας φωτογραφίες ευρημάτων και φτιάχνοντας

κινηματογραφικά βίντεο των υποβρύχιων ταξιδιών του. Ο μύθος γύρω από τον θαλάσσιο βυθό αποκαλύφθηκε μέσω των βιβλίων και των γνωστών ντοκιμαντέρ του. Με τον τρόπο αυτό, εκατομμύρια άνθρωποι παγκοσμίως δελεάστηκαν ώστε να έρθουν σε επαφή με τον υπέροχο αυτό κόσμο (Συμεωνίδης, 2000).

Σύμφωνα επίσης με τον Συμεωνίδη (2000) επικρατούν τέσσερις διαφορετικές κατατάξεις υποβρύχιας κατάδυσης. Αυτές είναι οι εξής και διακρίνονται βάσει σκοπού εκτέλεσης:

A) Καταδύσεις που αφορούν επαγγελματικό σκοπό: γίνονται στα πλαίσια πραγματοποίησης εργασίας στον υποβρύχιο χώρο. Συντήρηση θαλάσσιας πλατφόρμας, έργο σε λιμένα, καθαρισμός και επισκευή πλοίων, είναι λίγα από τα παραδείγματα τέτοιων πρακτικών.

B) Κατάδυση με επιστημονικό χαρακτήρα: αφορά το σύνολο αρχαιολογικών ερευνών ή μελετών πανίδας και χλωρίδας στον υποθαλάσσιο χώρο.

Γ) Κατάδυση με άμεση συσχέτιση με πολεμική δραστηριότητα: είναι πασιφανής ο ρόλος αυτού του είδους κατάδυσης και μόνον βατραχάνθρωποι είναι αρμόδιοι για την περάτωσή της.

Δ) Κατάδυση ερασιτεχνικού χαρακτήρα: πρόκειται για ένα είδος ψυχαγωγικής δραστηριότητας και πραγματοποιείται από ερασιτέχνες δύτες στα πλαίσια προσωπικού ενδιαφέροντος.

Η ελεύθερη, είναι μια άλλη μορφή κατάδυσης που γίνεται απουσία αναπνευστικών συσκευών. Η ασχολία των πρεσβυτέρων με την πρακτική της ελεύθερης κατάδυσης συνέβαινε για λόγους πρακτικούς. Έχει καταγραφεί στην ιστορία η συνεισφορά του Έλληνα Γεώργιου Κάγγη (σφουγγαρά), ο οποίος το 1913 καταδύθηκε στα 75m με σκοπό να εμποδίσει Ιταλικό Πολεμικό σκάφος, βάζοντας σχοινί στην άγκυρα του. Στις μέρες μας, κάθε μορφή ελεύθερης καταδύσεως αποτελεί μια περίπλοκη αλλά ταυτόχρονα συναρπαστική άθληση, που έχει ως απώτερο στόχο την κατάδυση του δύτη όλο και πιο βαθιά στον βυθό. Ανά τα έτη, έχουν καταγραφεί αρκετά ρεκόρ ελεύθερης κατάδυσης από αθλητές όλου του κόσμου, έχοντας ως κύριο στόχο να φτάσουν όσο το δυνατόν πιο βαθιά (Κυριακάκης, 2017).

Η πρώτη επίσημη καταγραφή έγινε το 1969, όπου ο Bob Croft κατάφερε να καταδυθεί σε βάθος 75m ή 247 πόδια. Ωστόσο, το σύνολο των ανθρώπων που ασχολούνται με τις ελεύθερες καταδύσεις, ενδιαφέρονται κυρίως για τα θηράματα που βρίσκονται κάτω από τη θάλασσα και όχι για την απόσπαση κάποιου ρεκόρ (Συμεωνίδης, 2000).

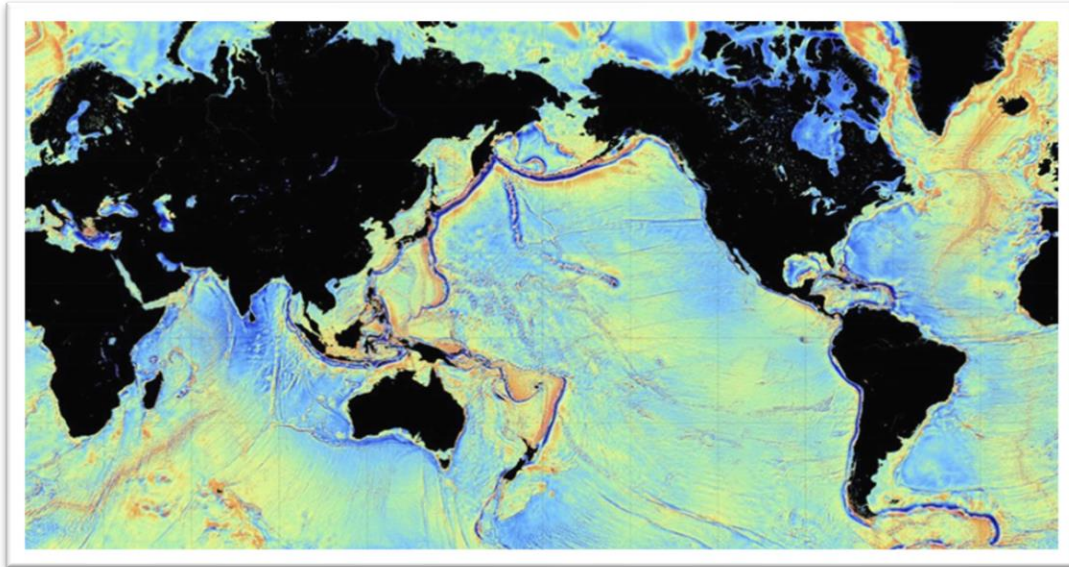
Εικόνα 4: Φωτογραφία κατά την πραγματοποίηση ελεύθερης κατάδυσης.

Πηγή: <https://sea-u.com> (n.d.)

2.2 Το καταδυτικό Περιβάλλον

Η διαφοροποίηση του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος ανά τους τόπους, επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την διαφοροποίηση των καταδυτικών περιοχών μεταξύ τους. Πολλοί είναι οι παράγοντες που αποτελούν μία μορφή προειδοποίησης όσον αφορά στο σύνολο των φυσικών χαρακτηριστικών του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος. Η ύπαρξη ρευμάτων, κυμάτων και παλιρροιών-μορφές θαλάσσιων δυνάμεων, οι διαβαθμίσεις της θερμοκρασίας στο νερό, η ορατότητα, οι μορφολογικές διαφοροποιήσεις στον θαλάσσιο βυθό καθώς και το σύνολο της φυσικής θαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας, αποτελούν παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση φυσικών χαρακτηριστικών. Αυτά τα χαρακτηριστικά, υπόκεινται με την σειρά τους στην σφαίρα επιρροής φυσικών και περιβαλλοντικών παραγόντων, όπως για παράδειγμα η περίοδος της χρονιάς που διανύεται, το κλίμα καθώς και η κατάσταση στην οποία βρίσκεται η ακτογραμμή (Σκάλκος, 2010).

Θα ήταν σημαντικό να τονιστεί, η σημασία της γνώσης και της μελέτης των προαναφερθέντων, καθώς αποτελεί τόσο θέμα ασφάλειας των αυτοαπασχολούμενων, όσο και κομμάτι των προσδοκιών τους. (NAUI,2004)

Χάρτης 1: Θαλάσσιος χάρτης μορφολογίας βυθού με την τεχνική ηχοεντοπισμού (σόναρ).

Πηγή: <https://scripps.ucsd.edu>

Ο υποθαλάσσιος βυθός υπόκειται σε ορισμένες μορφολογικές παραλλαγές, με την μορφολογία του υποθαλάσσιου εδάφους να παρουσιάζει ομοιότητες με αυτή των μικρών ακτογραμμών, με εξαιρέσεις σε αρκετές περιπτώσεις. Ένας βυθός μπορεί να είναι με βράχια, μπορεί να έχει βότσαλα, άμμο ή λάσπη ακόμα και να αποτελείται από κοραλλιογενή ύφαλο. Στον αμμώδη βυθό, η υποθαλάσσια ζωή υστερεί συγκριτικά με την ζωή που αναπτύσσεται στις βραχώδεις περιοχές. Αυτές παρουσιάζουν καλό υπόστρωμα ανάπτυξης φυτών της θάλασσας, καθώς και ευνοούν την παρουσία πολλών ειδών θαλάσσιας ζωής (Κυριακάκης, 2017).

Ένας κοραλλιογενής ύφαλος αποτελεί ένα σύνθετο, ποικίλο και αρχαιότατο φυσικό περιβάλλον στη γη, ενώ αποτελείται μόνον από κοράλλια και άλλα είδη κοραλλιογενών σχηματισμών. Αυτούσια ως περιοχή αποτελεί έναν εξεζητημένο και πανέμορφο τόπο για να κάνει κάποιος κατάδυση, ενώ η διαύγεια των νερών σε αυτού του είδους τους βυθούς επιτρέπει στον επισκέπτη να απολαύσει σε μεγάλη ευκρίνεια το φανταστικό θέαμα που προσφέρεται. Η καταδυτική δραστηριότητα σε περιβάλλοντα όπως αυτά, απαιτεί μεγάλη επαγρύπνηση και εκτίμηση από μεριάς των επισκεπτών δυτών, καθότι η όποια ζημιά και φθορά, σκόπιμη ή μη, του υποθαλάσσιου οικοσυστήματος, θα κάνει δεκάδες χρόνια για να

αποκατασταθεί. Στις μέρες μας η Αυστραλία έχει την τύχη να κατέχει τους πιο δημοφιλείς κοραλλιογενείς υφάλους, με σπουδαιότερο όλων σε μέγεθος και φήμη τον Great Barrier Reef.

Εικόνα 5: Ενδεικτική εικόνα υφάλου της Αυστραλίας (Great Barrier Reef).

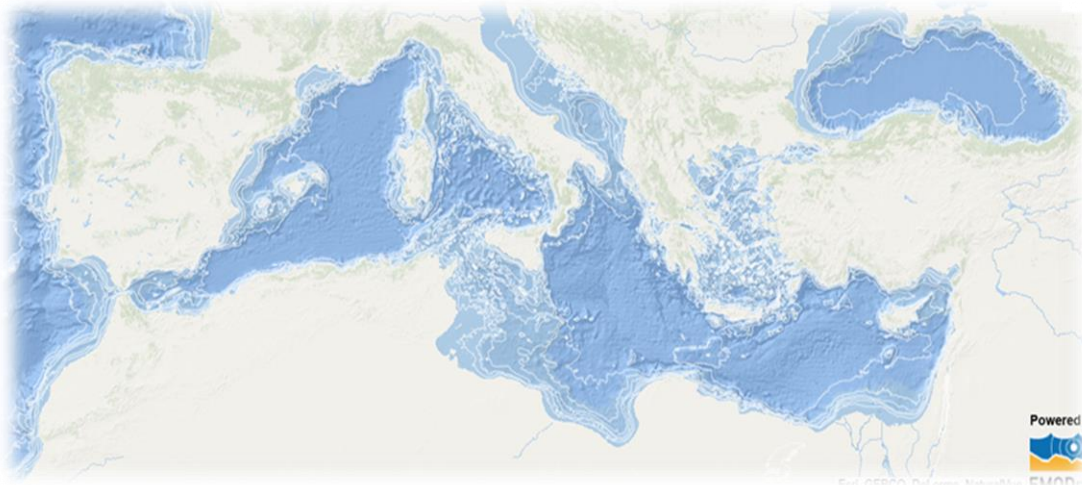
Πηγή: <https://www.barrierreef.org>

Εντυπωσιακοί είναι επίσης οι κοραλλιογενείς υφάλοι της Μεσογείου που εντοπίζονται πέραν των 35 μέτρων βάθους. Μεταξύ άλλων, εντοπίζονται ανάμεικτου τύπου βυθοί, στους οποίους κάποιος συναντά μαλάκια (όπως η σουπιά και το χταπόδι), αλλά και άλλοι τύποι βυθών που σκεπάζονται από την *Posidonia oceanica* (Ποσειδωνία). Η Ποσειδωνία αποτελεί ένα είδος λεπτού φυκιού μεγάλου μήκους, όπου φιλοξενούνται διάφορα είδη μικρών θαλάσσιων ζώων (ιππόκαμπος, κοχύλι, χειλούδα, καβούρι) (Συμεωνίδης 2000).

Εικόνα 6: Ενδεικτική εικόνα υφάλου της Ισπανίας (Μεσόγειος) Medes Island Reef.

Πηγή: <https://www.nautilus.es> (2016).

Χάρτης 2: Χάρτης Μεσογείου Θάλασσας.

Πηγή: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/atlas/maritime_atlas/mindmap_el.html

Η συνάντηση με τα διάφορα είδη θαλάσσιων πλασμάτων και η παρατήρησή τους κάνει την ερασιτεχνική κατάδυση πιο συναρπαστική και ενδιαφέρουσα. Όμως πέρα από τα θαλάσσια ζώα, που είναι ένας πληθυσμός αβλαβής για την ανθρώπινη ύπαρξη, εντοπίζονται επίσης κάποια είδη τα οποία μπορούν να μεταμορφώσουν το ταξίδι των καταδύσεων σε μια όχι και τόσο ευχάριστη κατάσταση. Ωστόσο, λίγες είναι οι φορές που έχει υπάρξει συνάντηση δύτη και άγριου ζώου (όπως ο καρχαρίας ή η φάλαινα) και έχει τεθεί η ζωή του δύτη σε κίνδυνο, καθότι το ίδιο το ζώο αποφεύγει και προσπαθεί να αποτρέψει ένα τέτοιο περιστατικό. Συγκεκριμένα, μόνον όσοι το επιθυμούν πολύ και διατίθενται να καταβάλλουν μεγάλα χρηματικά ποσά, είναι αυτοί που εν τέλει ζουν μια τέτοια σπανιότατη εμπειρία. Και αυτοί οι δύτες είναι αρκετοί (Σκάλκος, 2010).

Όπως και να έχει η κατάσταση, υπό φυσιολογικές συνθήκες, ουδέποτε υπήρξε ζώο της θάλασσας που επιτέθηκε χωρίς λόγο. Αυτό συμβαίνει αποκλειστικά και μόνο σε περιπτώσεις που το ίδιο το ζώο νιώσει απειλή. Το ίδιο συνεπάγεται και για ένα είδος ζώου που μπορεί να τραυματίσει σοβαρά, δαγκώνοντας ή εκκρίνοντας κάποιου είδους τοξική ουσία κεντρίζοντας τον άνθρωπο. Αυτή τη δυνατότητα την έχει το μπαρακούντα, το χέλι ή το σαλάχι, αλλά αυτά μπορεί κάποιος να τα συναντήσει κυρίως σε έναν τροπικό βυθό. (NAUI 2004). Στον χώρο της Μεσογείου, θαλάσσια όντα που φέρουν αγκάθια και εκχύνουν δηλητήριο είναι η σμέρνα, η δράκαινα καθώς και κάποια είδη σελαχιού με αντίστοιχη ιδιότητα (Συμεωνίδης, 2000).

Η όποια καταγεγραμμένη περίπτωση μικροτραυματισμού, έχει προέλθει μέσω επαφής του δύτη με τα πλέον ήμερα ζώα, όπως η μέδουσα και ο αχινός, ενώ προκαλείται κυρίως λόγω απροσεξίας του δύτη. Με σκοπό να αποφευχθεί κάθε πιθανός τραυματισμός, είναι αναγκαία η τήρηση βασικών κανόνων από τον δύτη κατά την παρατήρηση του υποθαλάσσιου χώρου,

όπως για παράδειγμα ο έλεγχος των κινήσεων και η αποφυγή του αγγίγματος κατά την εξερεύνηση (NAUI,2004).

Πέραν των φυσικών καταδυτικών περιβαλλόντων, έχουν δημιουργηθεί και τεχνητά περιβάλλοντα με ανθρώπινη επέμβαση. Εδώ ανήκει ο τεχνητός ύφαλος, ο κυματοθραύστης, η εγκατάσταση θαλάσσιας γεώτρησης αλλά και το ναυάγιο. Συγκεκριμένα, ένα από τα πιο συναρπαστικά μέρη για κατάδυση είναι τα ναυάγια. Βασική ιδιαιτερότητα τους, αποτελεί ο εξειδικευμένος τρόπος εκπαίδευσης αλλά και ο εξοπλισμός που απαιτούνται για να πραγματοποιήσει κάποιος αυτού του είδους την κατάδυση (NAUI 2004).

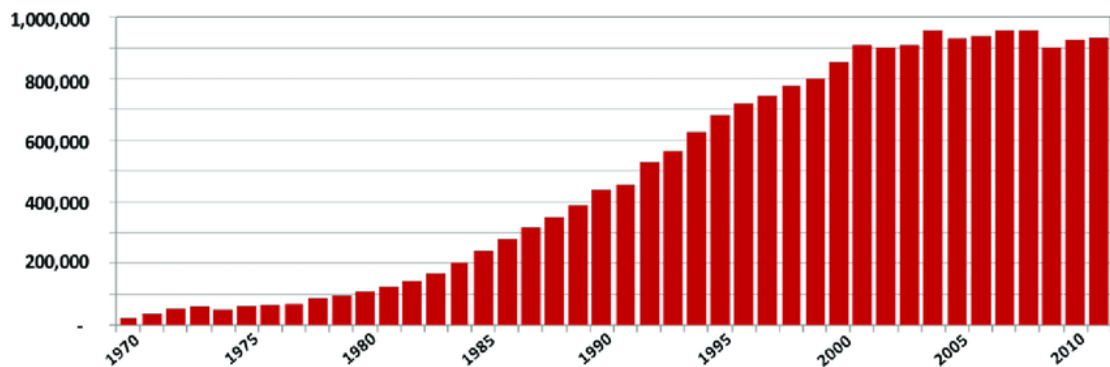
2.3 Η Ανάπτυξη της Καταδυτικής Δραστηριότητας

Όπως αναφέρεται στον Κυριακάκη (2017), το Travel and Tourism Analyst έρχεται να μας δώσει έναν ορισμό σύμφωνα με τον οποίο οι διακοπές περιπέτειας είναι αυτές στις οποίες εμπεριέχεται η προσωπική πρόκληση, διαμέσου ελεγχόμενων συνθηκών κινδύνου, που εμπλέκεται η τόλμη ή η διέγερση και λαμβάνουν χώρα συνήθως σε δυσπρόσιτη τοποθεσία (Market Segments, 1992). Η καταδυτική δραστηριότητα και πιο συγκεκριμένα, αυτή της αυτόνομης μορφής, έχει πλέον αποκτήσει μεγάλη απήχηση στο ευρύ κοινό ταυτόχρονα πάντα με την συνολική άνοδο και δημοτικότητα που έχουν αποκτήσει οι δραστηριότητες με πυρήνα την περιπέτεια (Meisel & Cottrell, 2004).

Όσον αφορά στην Αμερική η National Sporting Goods Association (2002) παραθέτει ότι η κατάδυση εμφανίζει εκθετική αύξηση στην ανάπτυξη ως δραστηριότητα βάσει συμμετοχών. Σύμφωνα με έρευνα που διενεργήθηκε το 2001 και είχε διάρκεια ενός έτους, αποφάνθηκε ότι η κατάδυση ως τομέας, κατατάσσεται τέταρτη μεταξύ άλλων 65 κατηγοριών δραστηριοτήτων αθλητισμού και αναψυχής, στον κατάλογο των δραστηριοτήτων με την μεγαλύτερη αύξηση συμμετοχής. Η αύξηση αυτή ήταν της τάξεως του 10% και οι συμμετέχοντες έφταναν τους 2,1 εκατομμύρια. Πάνω στην ίδια έρευνα στηρίχθηκε το συμπέρασμα ότι η κατάδυση είναι ανδροκρατούμενο άθλημα, καθώς μέχρι τότε η συμμετοχή των γυναικών ήταν της τάξης του 31%. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου η συμμετοχή αυτή αυξήθηκε σταδιακά (National Sporting Goods Association, 2002). Άλλωστε βάση στοιχείων του ίδιου φορέα το 2007, το ποσοστό των γυναικών που λάμβαναν μέρος σε καταδυτικές δραστηριότητες ήταν 41,3% (National Sporting Goods Association, 2007).

Ο μεγαλύτερος Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πιστοποίησης Καταδύσεων παγκοσμίως είναι η PADI- Professional Association of Diving Instructors. Τα στατιστικά στοιχεία που

παρέχει μας πληροφορούν ότι στο διάστημα 1967-2006, έχουν δοθεί 15.654.938 πιστοποιήσεις για διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες αυτόνομων καταδύσεων, από τα μέλη της μέσω καταδυτικών κέντρων, εκπαιδευτικών οργανισμών και πιστοποιημένων εκπαιδευτών. Σύμφωνα με το παρακάτω γράφημα και για το έτος του 2001 και έπειτα, διακρίνεται ότι η PADI δίνει κατά μέσο όρο γύρω στις 1 εκατομμύριο πιστοποιήσεις ετησίως σε δύτες από όλες τις βαθμίδες (Σκάλκος, 2010).

Represents total entry level and continuing education diving certifications for all PADI Offices combined. Divers may have multiple certifications.

Source: Global Certification & Membership Statistics

Γράφημα 1: Συνολικός Αριθμός Πιστοποιήσεων της PADI (σε παγκόσμια κλίμακα).

Πηγή: <https://www.padi.com>

PADI Worldwide Certification History

Year	Certifications Per Year	Cumulative Certifications	Growth Percentage
1967-69		23,836	
1970	23,736	47,572	
1971	36,490	84,062	53.7%
1972	51,842	135,904	42.1%
1973	60,120	196,024	16.0%
1974	49,834	245,858	-17.1%
1975	61,244	307,102	22.9%
1976	66,609	373,711	8.8%
1977	69,771	443,482	4.7%
1978	86,187	529,669	23.5%
1979	95,193	624,862	10.4%
1980	107,404	732,266	12.8%
1981	124,365	856,631	15.8%
1982	141,429	998,060	13.7%
1983	168,778	1,166,838	19.3%
1984	203,001	1,369,839	20.3%
1985	240,384	1,610,223	18.4%
1986	277,378	1,887,601	15.4%
1987	315,468	2,203,069	13.7%
1988	350,000	2,553,069	10.9%
1989	387,767	2,940,836	10.8%

Year	Certifications Per Year	Cumulative Certifications	Growth Percentage
1990	440,418	3,381,254	13.6%
1991	456,046	3,837,300	3.5%
1992	529,463	4,366,763	16.1%
1993	564,672	4,931,435	6.6%
1994	625,487	5,556,922	10.8%
1995	680,263	6,237,185	8.8%
1996	717,973	6,955,158	5.5%
1997	743,763	7,698,921	3.6%
1998	775,735	8,474,656	4.3%
1999	799,696	9,274,352	3.1%
2000	852,702	10,127,054	6.6%
2001	907,171	11,034,225	6.4%
2002	896,977	11,931,202	-1.1%
2003	907,722	12,838,924	1.2%
2004	954,049	13,792,973	5.1%
2005	927,529	14,720,502	-2.8%
2006	936,579	15,657,081	1.0%
2007	952,716	16,609,797	1.7%
2008	952,097	17,561,894	-0.1%
2009	897,401	18,459,295	-5.7%
2010	923,571	19,382,866	2.9%

Represents total entry level and continuing education diving certifications for all PADI Offices combined. Divers may have multiple certifications. Does not include introductory scuba diving experiences or non-diving certifications.

Source: Global Certification & Membership Statistics

Πίνακας 1: Συνολικός Αριθμός Πιστοποιήσεων της PADI (σε παγκόσμια κλίμακα).

Πηγή: <https://www.padi.com>

Στην συνέχεια, αρκετό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στοιχεία της PADI, όσον αφορά τον αριθμό των πιστοποιήσεων στην βαθμίδα της συνεχόμενης εκπαίδευσης. Παρατηρείται λοιπόν, σημαντική αύξηση στον συνολικό αριθμό των πιστοποιήσεων από το παράρτημα της PADI σε παγκόσμια κλίμακα από το χρονικό διάστημα 2000 έως σήμερα, προβάλλοντας με αυτό τον τρόπο την επιθυμία των εκπαιδευόμενων για ολοκλήρωση της εκπαίδευσης από την έναρξη σοβαρής ενασχόλησης με την δραστηριότητα της κατάδυσης. Επιπλέον, η πιστοποίηση σε αυτή την κατηγορία προσφέρει στο άτομο την δυνατότητα να ασχοληθεί επαγγελματικά με αυτό το αντικείμενο σε πληθώρα τομέων της κατάδυσης-βασική απαίτηση με σκοπό την κτήση ανώτερου εκπαιδευτικού πτυχίου Master Instructor και Course Director. Εξάγεται λοιπόν το συμπέρασμα πως ένας αξιόλογος αριθμός από αυτούς που ασχολούνται με την δραστηριότητα της κατάδυσης, βλέπουν αυτή την πρακτική ως μια εναλλακτική επαγγελματική δίοδο (Κυριακάκης, 2017).

Βάσει δημοσιευμένων στοιχείων της PADI που αφορούν το σύνολο των δημογραφικών χαρακτηριστικών των ελεύθερων δυτών στις Η.Π.Α. του 1990, έχει βρεθεί ότι συμπίπτει ο ηλικιακός μέσος όρος για άνδρες και γυναίκες και αυτός είναι τα 28,5 έτη. Δέκα χρόνια αργότερα (2000) και σύμφωνα με αντίστοιχη έρευνα, βρέθηκε ο ηλικιακός μέσος όρος να ανέρχεται στα 29,4 έτη, συγκεκριμένα 29,7 έτη γυναικών και 29,3 έτη αντρών.

Βάσει πάντα δεδομένων που προέρχονται από την PADI, οι ενεργοί ελεύθεροι δύτες ανά τον κόσμο ανέρχονται στους 5.000.000 με 7.000.000. Στον Ελλαδικό χώρο, οι προβλέψεις δείχνουν ότι οι πιστοποιημένοι δύτες διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων βάσει προτύπων της PADI, φτάνουν τον αριθμό των 7.000 με 8.000 (καταδυτικό κέντρο Αλοννήσου).

Στον Ευρωπαϊκό χώρο, η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Υποβρύχιων Δραστηριοτήτων ή αλλιώς E.U.F-European Underwater Federation, εκπροσωπεί πάνω από 3.000.000 δύτες, 5.000 σωματεία, 60.000 εκπαιδευτές καταδύσεων καθώς και 2.500 καταδυτικές σχολές (Σκάλκος, 2010).

2.4 Η Σημασία του Καταδυτικού Τουρισμού: Ιδιαιτερότητες-Πλεονεκτήματα

Ενώ τα μουσεία με βάση την ξηρά απαιτούν να λαμβάνονται και να αφαιρούνται πολλές φορές αντικείμενα από το πλαίσιο τους, τα μουσεία με βάση το υδάτινο τοπίο βρίσκονται στην αρχική τους θέση μαζί με τα στοιχεία που τα χαρακτηρίζουν, στον βυθό της θάλασσας. Αυτό διατηρεί την επιστημονική ακεραιότητα και αυθεντικότητα του τόπου, ενώ μειώνει το κόστος που συνδέεται με την παρουσίαση, την αποθήκευση και τη διατήρηση αντικειμένων. Αυτή η άμεση πρόσβαση ενδέχεται να επιφέρει υψηλότερη οικονομική απόδοση από την πρόσβαση σε έναν αρχαιολογικό χώρο στην ξηρά.

Η δημοτικότητα των καταδύσεων όλο ένα και μεγαλώνει ως δραστηριότητα αναψυχής, με τον αριθμό των νέων πιστοποιημένων δυτών παγκοσμίως να αυξάνεται. Ωστόσο, η μέση ηλικία των δυτών αυξάνεται επίσης, πράγμα που δείχνει την ανάγκη να εμπλακεί περισσότερο η νεότερη γενιά. Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι οι δύτες που επισκέπτονται υποθαλάσσια τοπία δαπανούν περισσότερο χρόνο σε μια περιοχή από ότι οι τουρίστες που επισκέπτονται αρχαιολογικά γεγονότα που εμφανίζονται σε μουσεία «ξηράς». Στην συνέχεια αρκετές υποθαλάσσιες περιοχές βρίσκονται κοντά στην ακτή, πράγμα που το καθιστά σχετικά εύκολο για τις λέσχες κατάδυσης να οργανώνουν επισκέψεις σε αυτή την βυθισμένη κληρονομιά. Ακόμη και κατά τη διάρκεια αρχαιολογικών ανασκαφών, οι επισκέψεις σε υποβρύχιους αρχαιολογικούς χώρους μπορούν να διευθετηθούν μέσω της συνεργασίας μεταξύ κέντρων κατάδυσης και ερευνητικών ιδρυμάτων. Με αυτόν τον τρόπο οι αρχαιολόγοι είναι και αυτοί που μπορούν να εξασφαλίσουν ότι οι επισκέπτες τηρούν τις οδηγίες και τις κατευθυντήριες γραμμές των αρμόδιων αρχών.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι εθνικές αρχές έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν επίσημα μονοπάτια κατάδυσης προκειμένου να ενισχυθεί η προβολή και η απόλαυση της υποβρύχιας

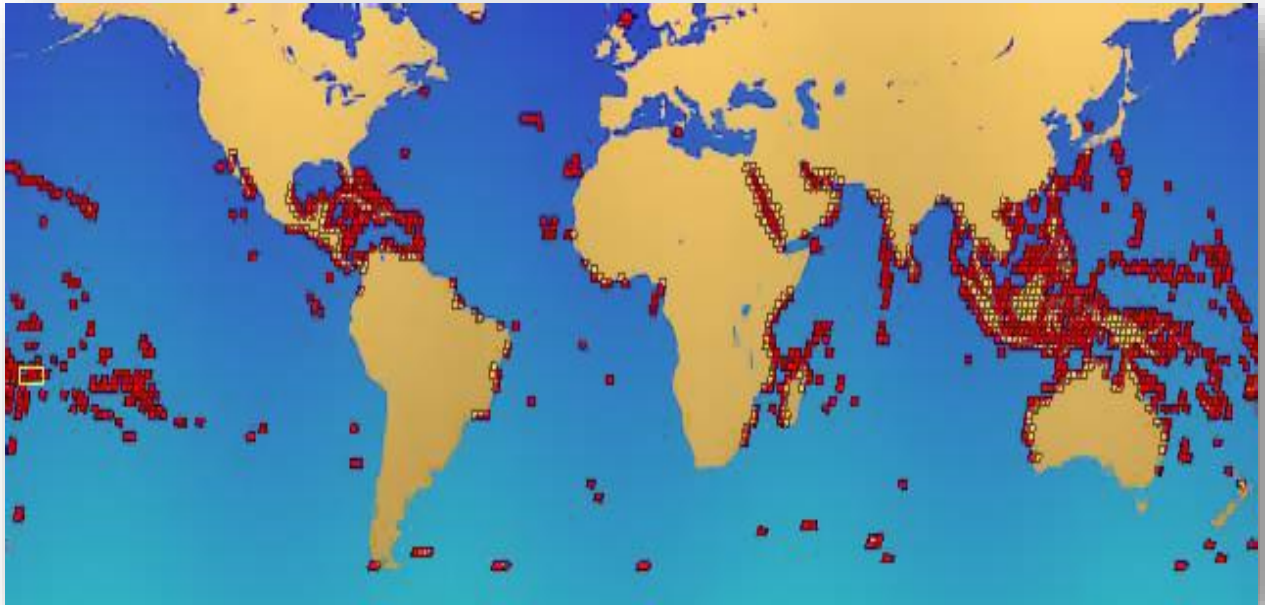
πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και να αυξηθεί η τουριστική ελκυστικότητα. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τα κράτη που συνορεύουν με τον ωκεανό, και ιδίως τα αναπτυσσόμενα κράτη μικρών νησιωτικών περιοχών (SIDS)³, τα οποία μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την τουριστική ελκυστικότητά τους μέσω της εκτεταμένης αξιοποίησης και προώθησης υποθαλάσσιων αρχαιολογικών χώρων. Αυτή η τάση παρατηρείται ιδίως σε πολλά κράτη που εξαρτώνται από τον τουρισμό όπως είναι η Καραϊβική, η Αυστραλία αλλά και ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη.

Στην ελκυστικότητα του καταδυτικού τουρισμού, η τοποθεσία ενός σημείου κατάδυσης έχει κρίσιμο ρόλο. Για παράδειγμα, οι αβαθείς ζεστές υδάτινες περιοχές μπορεί να είναι πιο ελκυστικές για τους δύτες από απομακρυσμένες ή βαθιές υδάτινες εγκαταστάσεις. Ωστόσο, με την κατάλληλη αξιοποίηση ακόμη και αυτές οι «δύσκολες» τοποθεσίες μπορούν να μετατραπούν σε ελκυστικούς προορισμούς κατάδυσης, όπως καταδεικνύεται από την Coronation και την Scapa Flow ναυάγιο στο Ηνωμένο Βασίλειο.

2.5 Οργάνωση και Διαχείριση Καταδυτικών Πάρκων: Η Διεθνής Εμπειρία

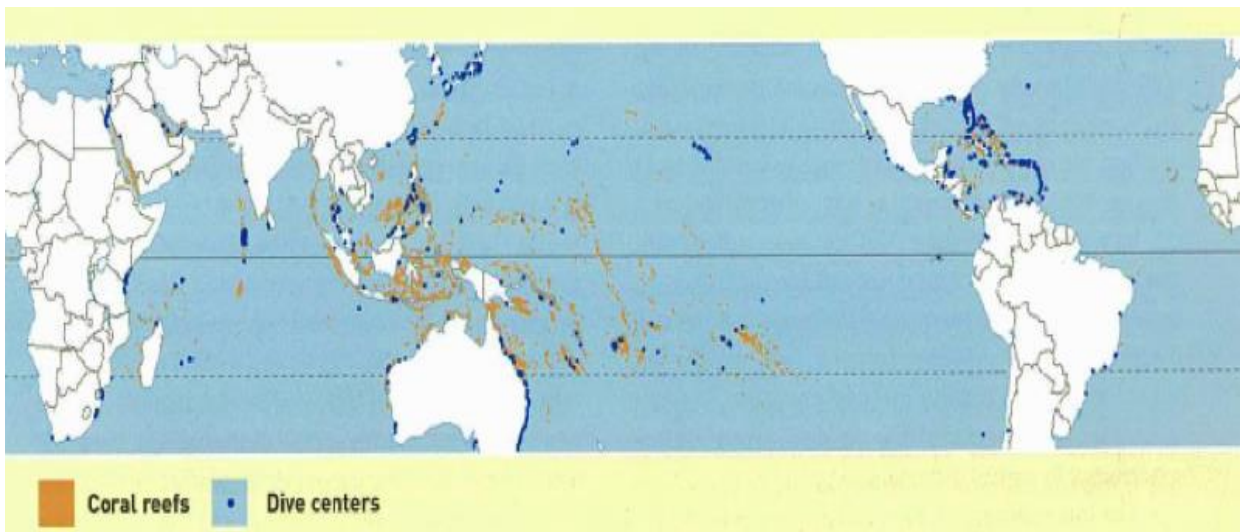
Το σύνολο των ταξιδιών και η τουριστική πρακτική ώθησαν πάνω από 10% του ΑΕΠ, τις καταναλωτικές δαπάνες και τις επενδύσεις κεφαλαίων το έτος του 1997 (Hawkins 1998). Ένα από τα βασικότερα ζητήματα αποτελεί το πως θα διαχειριστεί και θα αναπτυχθεί η θαλάσσια και βασιζόμενη στη φύση τουριστική πρακτική. Αυτό αφορά κυρίως το σύνολο των διεθνών κοραλλιογενών υφάλων οι οποίοι, πέραν αυτών στην Αυστραλία, τις Η.Π.Α. και την Ιαπωνία, η πλειοψηφία των υπολοίπων είναι σε χώρες που εξακολουθούν να αναπτύσσονται. Η αειφόρα αυτή μορφή τουριστικής πρακτικής που εξαρτάται από την ύπαρξη υφάλου, παρέχει πολλά πλεονεκτήματα καθώς εμπλέκει ταυτόχρονα εξωτερικό και εσωτερικό κεφάλαιο επενδύσεων, αυξάνει τις θέσεις απασχόλησης, βελτιώνει τις υποδομές, δημιουργεί την επιθυμία για προστασία των ήδη υπαρχόντων θαλάσσιων περιοχών και δίνει το κίνητρο για μετατόπιση δραστηριοτήτων που κρίνονται επιζήμιες για το περιβάλλον (Vogt, 1997). Το σύνολο των διαχειριστικών πρακτικών που εφαρμόζονταν σε πληθώρα διεθνών προστατευόμενων περιοχών με κοραλλιογενείς υφάλους, αξιολογήθηκαν εκ νέου με την συμβολή του Aiello το 1997. Ο Aiello κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το επιτυχές αποτέλεσμα προερχόταν από συνδυασμό πραγμάτων και εξαρτιόταν ευρέως από τους διαθέσιμους πόρους που πήγαιναν στη διαχείριση του πάρκου και από την τοπική κοινότητα (Κυριακάκης, 2017).

³ SIDS: Αρκτικόλεξο που σημαίνει (Small Island Developing States).

Χάρτης 3: Παγκόσμιος χάρτης υφάλων.

Η παραπάνω εικόνα της **NASA** δείχνει τοποθεσίες σημαντικών κοραλλιογενών υφάλων, που συχνά αναζητούνται από δύτες για τις άφθονες, ποικίλες μορφές ζωής τους. Πηγή: <https://www.nasa.gov>

Χάρτης 4: Παγκόσμιος χάρτης καταδυτικών πάρκων
Πηγή: <https://thedivetourist.com/dive-tourism/location/> (n.d.)

Παρατηρώντας τους δυο αυτούς χάρτες γίνεται αντιληπτό πως οι περισσότεροι ύφαλοι και κατά προέκταση τα περισσότερα καταδυτικά κέντρα, βρίσκονται κοντά σε περιοχές του ισημερινού όπου το τροπικό κλίμα δημιουργεί ένα περιβάλλον κατάλληλο αλλά και εξαιρετικά ενδιαφέρον για την πραγματοποίηση καταδύσεων. Μερικές από αυτές τις χώρες είναι η Μαλαισία, η Αυστραλία, η Ινδονήσια, η Ταϊλάνδη, η Χαβάη, η Καραϊβική, οι Μπαχάμες αλλά και η Αίγυπτος.

Σε πολλές και διάφορες χώρες, ως κύριο κίνητρο διαχείρισης και προστασίας ενός κοραλλιογενούς υφάλου είναι οι χρηματικές απολαβές. Όπως παρατίθεται από τη Muthiga και τη Mc Clanahan το 1997, οι ζημιές που μπορούν να προκληθούν στον ύφαλο της Κένυας, μπορεί να είναι μικρότερες σε περίοδο έντονου τουρισμού, συγκριτικά με όταν η περιοχή δέχεται αλιευτική πίεση όπου οι ζημιές αυξάνονται δραματικά. Σύμφωνα με αναφορά των White et al.(2000), οι οικονομικές απολαβές μιας διαχειριζόμενης θαλάσσιας περιοχής στις Φιλιππίνες (όπου πραγματοποιείται αλίευση υπέρογκης ποσότητας αλιευτικού εμπορεύματος) σε συνδυασμό με τα έσοδα από την τουριστική πρακτική στην περιοχή αυτή, υπερέβαιναν κατά πολύ τα διαχειριστικά έξοδα. Επισημαίνεται επίσης από τους ίδιους ότι τα κέρδη των εισιτηρίων για το τουριστικό πάρκο θα χρηματοδοτούσαν το διαχειριστικό κομμάτι του υφάλου (Σκάλκος, 2010).

Ορθό θα ήταν να τονιστεί, ότι η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη υστερεί σε πολλούς τομείς. Παραδείγματα αποτελούν τα εξής: η μη ελεγχόμενη ανάπτυξη περιοχών με αδύναμη νομοθεσία πάνω στην προστασία του περιβάλλοντος, η αδυναμία αναγνώρισης συσσωρευτικών αποτελεσμάτων από την επίδραση τέτοιου είδους πρακτικών, η μετατόπιση τοπικών πληθυσμών από τουριστικές τοποθεσίες, το μικρό όφελος που προέρχεται από το σύνολο των μεγάλων τουριστικών θερέτρων στην τοπική κοινότητα αλλά και οι μη επιθυμητές επιπτώσεις κοινωνικού χαρακτήρα στον ντόπιο πληθυσμό (Moscardo 1997, Hill 1998). Αρκετές είναι οι περιπτώσεις, στις οποίες σημειώνεται ως ανησυχητική η ανάπτυξη στις παράκτιες περιοχές ενός μεγάλου τουριστικού θερέτρου κοντά στον ύφαλο ο οποίος αποτελεί το επίκεντρο της τουριστικής αγοράς (Ormond et al. 1997). Σημαντικό είναι να αναφερθεί το παράδειγμα στον χώρο του αιγυπτιακού τμήματος στην Ερυθρά θάλασσα σύμφωνα με το οποίο η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της καταδυτικής πρακτικής στα πλαίσια του τουρισμού, προκάλεσε εξαιρετικά σημαντικές ζημιές λόγω της αναχωμάτωσης του υφάλου με σκοπό την ανέγερση ενός νέου τουριστικού θερέτρου. Επιπλέον, προκλήθηκε και κάποια αναστάτωση αναφορικά με τις άμεσες επιπτώσεις που επιφέρει ραγδαία αύξηση στον αριθμό

των δυτών που καταδύονται στους υφάλους (Hawkins & Roberts 1994, Ormond et al. 1977, όπ. ανάφ. στον Κυριακάκη 2017).

Μερικά παραδείγματα θαλάσσιων πάρκων και καταδυτικών προορισμών είναι τα εξής:

2.5.1 Θαλάσσιο πάρκο Medes στην Ισπανία

Οι νήσοι Medes αποτελούνται από επτά νησιά και μεγάλο αριθμό υφάλων. Η απόστασή τους είναι περίπου ένα ναυτικό μίλι από το L' Estartit (τουριστικό θέρετρο στο βορειοανατολικό τμήμα της Ισπανίας, μέσα στην Αυτόνομη Περιφέρεια της Καταλονίας). Έχουν κυρίαρχη γεωγραφική θέση, καθώς βρίσκονται στο μέσον της Costa Brava (τουριστικός προορισμός με μεγάλο αριθμό επισκεπτών σε όλη την Καταλονία-μια από τις σημαντικότερες περιοχές στην Ισπανία). Σύμφωνα με τους Jenner & Smith (1992), η γεωγραφική τους θέση αυτή, συνέβαλε στην μετατροπή του αρχιπελάγους των νήσων Medes στον σπουδαιότερο καταδυτικό προορισμό της Δυτικής Μεσογείου (Σκάλκος, 2010).

Εικόνα 7: Νήσοι Medes.

Πηγή: [Wikipedia.com](https://www.wikipedia.com) (n.d.)

Στην εξέλιξη αυτή έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο η φυσική ομορφιά και τα κάλλη της συγκεκριμένης τοποθεσίας. Ο τρόπος σύνθεσης και διαμόρφωσης του υποθαλάσσιου τμήματος, αποτελεί τον κύριο λόγο για τον οποίο, αυτό το σημείο μπορεί να φιλοξενήσει και να ευνοήσει την ανάπτυξη ποικίλων μορφών χλωρίδας και πανίδας. Ενδεικτικό παράδειγμα της βιοποικιλότητας που φέρουν οι νήσοι Medes είναι ότι έχουν αλιευθεί πάνω 1.345 διαφορετικά είδη θαλάσσιων ζώων και φυτών.

Επί ισπανικού εδάφους καθοριστικό ρόλο στην οργάνωση και στη δημιουργία των καταδυτικών- θαλάσσιων πάρκων έχει η ειδική νομοθεσία (Ministerio De La Prsidentia, 1997·SPAMI, 2001) σχετικά με τις θαλάσσιες φυσικές περιοχές (Specific legislation about marine natural areas), σε συνδυασμό με την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (Current legislation about cultural heritage safeguarding).

Οι νήσοι Medes έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη περιοχή και είναι κρατική ιδιοκτησία. Νομικός φορέας δίωξης και υπεύθυνος για την προστασία αυτής της περιοχής με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά είναι ο PEIN- Pla d'espais d'interès natural στην Καταλονία. Το σύνολο της περιοχής αυτής αποτελείται από τμήματα εδάφους & υδάτων συνολικής έκτασης 40 εκταρίων (Mundet & Ribera, 2001, όπ. ανάφ. στον Σκάλκο 2010).

Ο εκθετικός τρόπος με τον οποίο αναπτύσσεται ο καταδυτικός τουρισμός στον συγκεκριμένο τόπο ήταν η απόρροια των προσπαθειών εξεύρεσης και προσφοράς εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων στους επισκέπτες, καθώς η απότομη αύξηση του τουρισμού κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η οποία βασιζόταν στο απλό μοντέλο της «θάλασσας και του ήλιου», σημείωσε σοβαρή ύφεση (Priestley and Mundet 1998). Το 1990 εφαρμόστηκαν μέτρα με σκοπό την προστασία τα οποία ευνόησαν τον συγκεκριμένο τόπο με δύο τρόπους: Ο πρώτος αφορούσε στην υποβρύχια ζωή και την αναβίωσή της σε μεγάλο βαθμό. Και ο δεύτερος στο ότι η περιοχή επανήλθε στην πρώτη γραμμή του τουριστικού ενδιαφέροντος (Mundet & Ribera, 2001, όπ. ανάφ. στον Σκάλκο 2010).

Πολλοί είναι οι παράγοντες για τους οποίους μπορεί κάποιος να επιλέξει αυτόν τον καταδυτικό προορισμό. Βασικός και κύριος λόγος είναι η άμεση πρόσβαση σε αυτόν, καθώς η γεωγραφική του θέση είναι τέτοια που μπορεί να προσεγγιστεί εύκολα από πολλούς. Ακολουθούν στον κατάλογο οι υποδομές καθώς όπως φαίνεται είναι υψηλής ποιότητας, η διαύγεια των υδάτων καθώς και το χρονικό διάστημα του έτους που επιλέγεται το μέρος για την πρακτική καταδύσεων. Σημαντικό είναι να τονιστεί ότι οι επιπλέον τουριστικές επιλογές της περιοχής προσμετρήθηκαν στο ελάχιστο, δεδομένου ότι κάποιος που επιλέγει αυτόν τον προορισμό με στόχο την καταδυτική πρακτική, δεν θα δείξει ενδιαφέρον ώστε να πραγματοποιήσει οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα, πέραν της κατάδυσης.

Μετά από έρευνα σε επισκέπτες των νήσων, έγινε ένας αριθμός προτάσεων ως προς την βελτίωση της εμπειρίας. Συγκεκριμένα, η πλειονότητα ανέφερε πως θα επιθυμούσε καλύτερη ενημέρωση αναφορικά με τον τόπο επίσκεψης, εστιάζοντας στη θαλάσσια βιολογία, την υποβρύχια φωτογραφία και την προστασία του περιβάλλοντος. Έπειτα από γενική

αξιολόγηση του συνόλου των ερωτήσεων, τονίζεται να κατέχουν σημαντικό ρόλο στην ευχαρίστηση του επισκέπτη, οι παροχές των καταδυτικών κέντρων. Σε αυτές τις παροχές ανήκουν το σύνολο των υπηρεσιών, από την ποιότητα των σκαφών και τον χρόνο που διαρκούν οι εκδρομές κατάδυσης μέχρι και την ελευθερία που παρέχεται σε εκπαιδευμένους αυτόνομους δύτες να πραγματοποιήσουν κατάδυση δίχως την εποπτεία οδηγού (Mundet & Ribera 2001, όπ. ανάφ. στον Σκάλκο, 2010).

2.5.2 Το θαλάσσιο πάρκο του υφάλου Great Barrier

Το Great Barrier είναι το μεγαλύτερο σύστημα υφάλου στον κόσμο και βρίσκεται στην Αυστραλία. Η απόστασή του φτάνει τα 2.500 χιλιόμετρα και εκτείνεται σε εμβαδόν 344.000 τετρ.χιλιομέτρων. Ο αριθμός των νησιών του φτάνει τα 940. 27 από τα οποία φιλοξενούν τουριστικά θέρετρα (Zann 1996) και οι ασύνδετοι κοραλλιογενείς ύφαλοι από τους οποίους απαρτίζεται φτάνουν τους 2.900. Ο μέσος όρος εμβαδού κάθε υφάλου ανέρχεται στα 10 τ. χιλιόμετρα και η περίμετρος γύρω στα 10 χιλιόμετρα (Harriot, 2000). Λαμβάνοντας υπ' όψιν την γεωγραφική του κατανομή, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι βρίσκεται στο έξω μέρος της ανατολικής ακτής του Queensland, με έκταση που καλύπτει τα νότια της Παπούα στη Νέα Γουινέα μέχρι και την περιοχή του Bundaberg .

Η μοναδικότητα του Υφάλου του Great Barrier έγκειται στο ότι αποτελεί τον μοναδικό ογκώδη σχηματισμό φυσικής προέλευσης, ο οποίος είναι ορατός από τη σελήνη και οι ίδιοι οι αστροναύτες τον έχουν περιγράψει ως μια «λεπτή λευκή γραμμή στον μπλε ωκεανό». Ένας έμβιος ύφαλος του, προέρχεται από την τελευταία εποχή των παγετώνων η οποία συνέβη 8000 χρόνια πριν. Αντίθετα όλα τα νησιά με άμμο που απαρτίζουν τον ύφαλο του Great Barrier είναι ηλικίας λιγότερο των 6.000 ετών (Κυριακάκης, 2017).

Το Great Barrier Reef Marine Park Authority είναι ο βασικός οργανισμός διαχείρισης για το Great Barrier Reef, ενώ σε συνεργασία με την κυβέρνηση και την κοινότητα είναι υπεύθυνοι για την προστασία της θαλάσσιας περιοχής. Η περιοχή στην οποία εκτείνεται το σύνολο του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου Great Barrier, έχει χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη, περιλαμβάνοντας όλη σχεδόν την έκταση του υφάλου. Περιλαμβάνει μια περιοχή περίπου 344.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, που ξεκινάει από την άκρη στο Ακρωτήριο του York και καταλαμβάνει όλη την ακτή του Queensland κατευθυνόμενο προς το βόρειο τμήμα του Bundaberg. Το Πάρκο αυτό περιλαμβάνει το σύνολο του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος, πλην ενός μικρού αριθμού από περιοχές εγγύς των κύριων λιμανιών.

Χάρτης 5: Χάρτης του υφάλου Great Barrier.

Πηγή: Dive the World (n.d.)

Μολονότι προβάλλεται ως κύριος σκοπός η μετατροπή αυτού του τόπου σε προστατευόμενη περιοχή παράλληλα με την προστασία της πολιτισμικής του κληρονομιάς, παρατηρείται έντονα η πραγματοποίηση σειράς από εμπορικές και εξαγωγικές δραστηριότητες στο εσωτερικό της περιοχής. Τέτοιου είδους δραστηριότητες είναι ο τουρισμός, η εμπορικής κλίμακας αλιευτική πρακτική, η αλιεία από ερασιτέχνες και η ναυτιλία.

Η τουριστική πρακτική στην περιοχή του υφάλου είχε αρχίσει να αναπτύσσεται εντυπωσιακά στην δεκαετία του '80 καθώς και στις αρχές του '90, λόγω ανάπτυξης της από αέρος πρόσβασης, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον διεθνή αερολιμένα του Cairns, αλλά και της βελτίωσης του οδικού δικτύου. Στις αρχές του '80, οι επισκέψεις του Θαλάσσιου Πάρκου έβλεπαν αύξηση ετησίως περί 30%. Κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου, ο αριθμός των νέων επιχειρήσεων αυξήθηκε σημαντικά, έχοντας ως άμεσο αποτέλεσμα την αύξηση του όγκου, του φάσματος και της ποικιλίας των προσφερόμενων προϊόντων. Τα σύγχρονα ταχύπλοα σκάφη επέκτειναν πλέον το πεδίο της καθημερινής εκδρομής στον ύφαλο, μήκους άνω των 50 ναυτικών μιλίων (Skeat, 2003 όπ. ανάφ. στον Σκάλκο, 2010).

Στις μέρες μας, η τουριστική πρακτική είναι η πλέον σημαντική δραστηριότητα εμπορικού χαρακτήρα του Θαλάσσιου Πάρκου στον Ύφαλο Great Barrier. Συγκεκριμένα, ο θαλάσσιος τουρισμός ως κύριος παράγοντας ενίσχυσης της τοπικής αλλά και της ευρύτερης οικονομίας στην Αυστραλία αποδίδει σε χρήματα πάνω από ένα δις δολάρια το χρόνο.

Γύρω στις 1.600.000 είναι οι επισκέψεις από τουρίστες στο Θαλάσσιο Πάρκο του Υφάλου του Great Barrier το χρόνο. Νούμερο το οποίο παραμένει σχετικά στατικό από το ήμισυ της δεκαετίας του '90. Γύρω στο 85% των επισκεπτών επιλέγουν το Θαλάσσιο Πάρκο παραλιακά του Cairns και το Whitsundays, τόπος αρκετά πιο μικρός του 10% από το Θαλάσσιο Πάρκο.

Ακόμα, υπάρχει ένα σύνολο 730 τουριστικών φορέων, 1500 σκαφών καθώς και αεροσκαφών τα οποία βρίσκονται σε λειτουργία και δραστηριοποιούνται γύρω από το Πάρκο, κατέχοντας τις απαραίτητες άδειες. Από το σύνολο των πιστοποιημένων φορέων, γύρω στο 60% έχει ενεργό ρόλο σε ό,τι αφορά την τουριστική πρακτική στο Θαλάσσιο αυτό Πάρκο (Σκάλκος, 2010).

2.5.3 Θαλάσσιο καταφύγιο Poor Knights- Νέα Ζηλανδία

Το ξακουστό Θαλάσσιο Καταφύγιο Poor Knights, είναι ο πλέον δημοφιλής καταδυτικός προορισμός στη Νέα Ζηλανδία και σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο ίδιος ο Jacques Yves Cousteau κατέταξε τα νησιά Poor Knights στον κατάλογο των 10 κορυφαίων καταδυτικών προορισμών παγκοσμίως. Ο θαλάσσιος χώρος γύρω από αυτά τα νησιά πήρε το 1981, τον χαρακτηρισμό του προστατευόμενου θαλάσσιου καταφυγίου. Εκείνο το διάστημα αποτέλεσε το δεύτερο στη Νέα Ζηλανδία.

είναι επιτρεπτό να ρίξει κάποιος άγκυρα ή να πλοηγηθεί στο εσωτερικό του προστατευμένου αυτού χώρου, υπό τον όρο ότι θα τηρηθεί ένα σύνολο κανόνων αναφορικά με το όριο ταχύτητας κίνησης και τον τρόπο χρήσης της άγκυρας (Smith & Kelly, 2009). Εντός των ορίων της περιοχής του Καταφυγίου, υπάρχει αυστηρή απαγόρευση στην εφαρμογή οποιασδήποτε δραστηριότητας αλιείας, απαγορεύεται κάθε μορφή μόλυνσης της γύρω περιοχής αλλά και θεωρείται ως παράβαση η συλλογή έμβιων δομών ή η διατάραξη οργανισμού κάθε φύσης. Το να αποβιβαστεί κανείς σε ένα χερσαίο τμήμα του Καταφυγίου είναι επιτρεπτό μόνο βάση συγκεκριμένων περιορισμών. Συνήθως αφορά μόνο αμμώδη ακτή στην οποία επιτρέπεται να πραγματοποιηθεί παιχνίδι στην άμμο και πικνίκ.

Το 1971, έγινε η σύσταση ειδικού αρμόδιου φορέα, με σκοπό να προστατευθεί και να διαχειριστεί το Poor Knights αλλά και τα υπόλοιπα θαλάσσια καταφύγια. Ο Φορέας Διαχείρισης έχει αναλάβει να σηματοδοτεί τα όρια στα καταφύγια, να φροντίζει ώστε να εφαρμόζονται οι νόμοι και οι κανονισμοί καθώς και να εκδίδει άδειες επιστημονικού σκοπού με σκοπό να παρακολουθηθούν και να καταγραφούν τυχόν περιβαλλοντικές αλλαγές. Τα προγράμματα που παρακολουθούν εντατικά τα θαλάσσια ζώα και φυτά επιχειρούν τον προσδιορισμό της φύσης αλλά και της έκτασης της απάντησής τους στα μέτρα προστασίας που έχουν ληφθεί. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών καταδεικνύουν τον δρόμο που πρέπει να ακολουθηθεί ώστε να βρεθεί ορθή πολιτική προστασίας και διαχείρισης του καταφυγίου (Σκάλκος, 2010).

2.6 Ζητήματα Ολοκληρωμένης Παράκτιας Διαχείρισης: Το Παράδειγμα των Φιλιππίνων

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1999), η προστασία της παράκτιας ζώνης είναι εξίσου σημαντική με την προστασία του υποθαλάσσιου περιβάλλοντος. Ο ολοκληρωμένος τρόπος διαχείρισης των ζωνών αυτών αποτελεί μία συνεχή, ενεργητική διεργασία, φτιαγμένη με τέτοιο τρόπο ώστε να προωθηθεί και να ευνοηθεί η αειφόρος διαχείριση σε παράκτιες ζώνες. Σε βάθος χρόνου, ο ολοκληρωμένος αυτός τρόπος διαχείρισης στις παράκτιες ζώνες έρχεται να ισοζυγίσει τα κέρδη που επιφέρει η οικονομική άνθιση και οι ανθρώπινες χρήσεις στις περιοχές αυτές, τα κέρδη που προσφέρονται υπό τα πλαίσια προστασίας, τη διατήρηση και βελτίωση των ζωνών, τα πλεονεκτήματα που προέρχονται μέσω του περιορισμού απωλειών ζωής και κτήσεων του ατόμου και το όφελος της δυνατότητας πρόσβασης και

απόλαυσης της ζώνης στα παράκτια, πάντα σύμφωνα με τις οριοθετήσεις που θέτει η φυσική δυναμική και φέρουσα ικανότητα.

Η αρχή για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης είναι μία διεργασία που περιλαμβάνει εξολοκλήρου το κομμάτι της περισυλλογής πληροφορίας, της λήψης αποφάσεων, τον σχεδιασμό, το διαχειριστικό κομμάτι και την παρακολούθηση έως την υλοποίηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να ταυτίζεται η έννοια του «σχεδιασμού» με την έννοια της στρατηγικής ανάπτυξης πολιτικής, όχι απαραίτητα στα πλαίσια της χωροταξίας.

Ο ολοκληρωμένος τρόπος διαχείρισης της παράκτιας ζώνης απαιτεί την πλήρη ενημέρωση όλων όσων συμμετέχουν καθώς και το κατάλληλο υπόστρωμα συνεργασίας από όλες τις πλευρές που εκδηλώνουν συμφέρον και ενδιαφέρον. Αυτό είναι επιτακτική ανάγκη να συμβεί, με σκοπό να αξιολογηθούν οι κοινοί στόχοι (οικονομικοί, περιβαλλοντικοί, πολιτικοί κ.α.), σε έναν δεδομένο παράκτιο τόπο και για μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ώστε να εισαχθεί ένα σύνολο απαραίτητων δράσεων για να περατωθούν οι στόχοι αυτοί.

Υπάρχει θεωρία πάνω στην οποία βασίζεται η ολοκληρωμένη διαχείριση σε παράκτιες ζώνες και αναγνωρίζει ότι:

➤ Για να υπάρχει καλή διακυβέρνηση είναι απαραίτητο, να μπορούν να συντονίζονται οι τομείς και τα διοικητικά επίπεδα μεταξύ τους.

➤ Με τον ολοκληρωμένο τρόπο διαχείρισης σε παράκτιες ζώνες, αναπτύσσονται δημοκρατικά συστήματα και επιδιώκεται η δημιουργία μηχανισμών που διευκολύνουν την εποικοδομητική συμμετοχή σε οργανισμούς και άτομα από το σύνολο των κοινωνικών επιπέδων .

➤ Το σύνολο των προσπαθειών που επιδιώκουν ολοκληρωμένο τρόπο διαχείρισης σε παράκτιες ζώνες είναι απαραίτητο να έχουν κοινό οραματισμό ο οποίος θα αντικατοπτρίζει πλήρως το πρότυπο πάνω στο οποίο θα κατευθύνονται οι δραστηριότητες.

➤ Τα προβλήματα χρειάζονται επίλυση και όχι μετάθεση.

➤ Όσον αφορά σε νέες προτάσεις περί ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης, θα πρέπει πάντα να υπάρχει σεβασμός έναντι της ήδη υπάρχουσας θεσμικής και πολιτικής δομής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999).

Ο ολοκληρωμένος τρόπος διαχείρισης παράκτιου πόρου θεωρείται ο πιο αποτελεσματικός ως μέσο διαχείρισης, σε παγκόσμια κλίμακα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα χώρας που επιχείρησε να βελτιώσει και να κάνει αποδοτικότερη την παράκτια διαχείρισή της μέσω

προγραμμάτων αποτελούν οι Φιλιππίνες. Κατά το έτος 1991, στον χώρο των Φιλιππίνων, μετά την έγκριση κώδικα από Τοπική Αυτοδιοίκηση, το διαχειριστικό κομμάτι αναφορικά με τις παράκτιες περιοχές Mabini και Tingloy μεταφέρθηκε στην σφαίρα προστασίας της τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο διάστημα της αποκέντρωσης, οι παράκτιες κοινότητες δεν διέθεταν πληροφορίες σχετικά με τις υποχρεώσεις και τις αρμοδιότητες που σχετίζονταν με την διαχειριστική πολιτική στους παράκτιους πόρους. Επιπλέον, σε πληθώρα κοινοτήτων διαπιστώθηκε ανεπάρκεια οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης από μεριάς της κεντρικής κυβέρνησης με σκοπό να καλυφθούν οι πρόσθετες ευθύνες. Επί του παρόντος, το σύνολο των τοπικών αρχών πασχίζει να ανταποκριθεί επαρκώς στον σχεδιασμό και την εφαρμογή ολοκληρωμένων δραστηριοτήτων διαχείρισης των παράκτιων ζωνών πόσο μάλλον να εφαρμόσουν την επακόλουθη νομοθεσία (Milne, Christie & Jackson 2005, όπ. ανάφ. στον Σκάλκο, 2010).

Οι Milne et al. (2005) μετά από έρευνά τους παραθέτουν πως αναφορικά με τις περιοχές Mabini, Tingloy και Batangas στις Φιλιππίνες, η αδυναμία έγκειται τόσο σε ακατάλληλη δημοσιονομική διαχείριση, όσο και σε λάθη στο κομμάτι της ιεράρχησης πολλών κοινοτήτων στην περιοχή. Στο πλαίσιο της ανάλυσης που διενεργήθηκε, πολλοί ενδιαφερόμενοι συμμετείχαν σε παράκτια ζώνη, ντόπιοι και αλλοεθνείς, με αποτέλεσμα την εξαγωγή διαφόρων απόψεων σχετικά με το ζήτημα των χρηματοδοτήσεων για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών.

Σε γενικές γραμμές, η πλειοψηφία των ολοκληρωμένων προγραμμάτων που αφορούν τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, εφαρμόστηκαν σε περιοχές αναπτυσσόμενες χωρίς επιτυχία συνέχειας έπειτα από την άρση στήριξης (Κυριακάκης, 2017). Γύρω από το ερευνητικό πρόγραμμα Αειφορίας σε ολοκληρωμένη διαχείριση παράκτιας ζώνης, συντάχθηκε σύνθετη έρευνα αναφορικά με το πως θα μπορούσαν να διατηρηθούν οι ολοκληρωμένες δράσεις διαχείρισης των παράκτιων ζωνών στις Φιλιππίνες, έπειτα από την επίσημη περάτωση του προγράμματος. Μια από τις συνιστώσες της νομικής αυτής έρευνας είχε ως σκοπό:

1) Την αναγνώριση του πλαισίου πολιτικής, νομικής και θεσμικής υποστήριξης της εφαρμογής ολοκληρωμένου προγράμματος παράκτιας διαχείρισης και

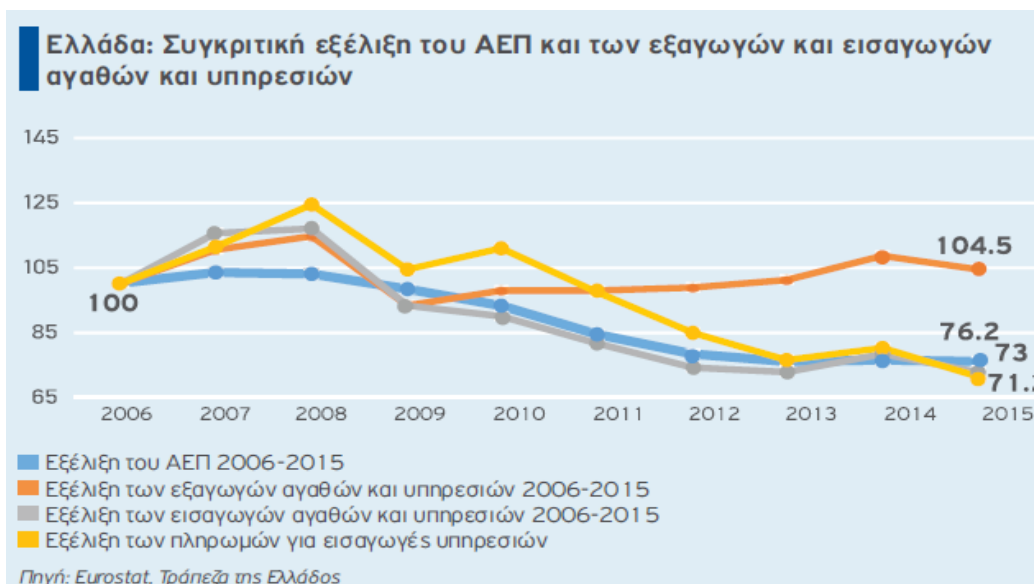
2) Την ανάδειξη της σημασίας ύπαρξης και εφαρμογής δραστικού νομικού πλαισίου με σκοπό την ολοκληρωμένη παράκτια διαχείριση ακόμη και μετά το πέρας της υποστήριξης (Eisma, Christie & Hersman 2005, όπ. ανάφ. στον Κυριακάκη, 2017).

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό πως ο καταδυτικός τουρισμός είναι μια μορφή ποιοτικού/εναλλακτικού τουρισμού η οποία με το πέρασμα των χρόνων προσπαθεί να εξελιχθεί με βασικό πλεονέκτημα την ιδιαίτερη φύση του προϊόντος του οποίου προσφέρει, ενώ παράλληλα μπορεί να έχει υπέρμετρα οφέλη και μηδαμινές επιπτώσεις για το μέρος όπου θα αναπτυχθεί. Τα τελευταία χρόνια, παρά τους κινδύνους που κρύβει μια πρόωγη και ανεξέλεγκτη ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας σε έναν προορισμό, υπάρχουν διεθνή παραδείγματα καταδυτικού τουρισμού στα οποία καταδυτικοί προορισμοί έχουν καταφέρει με πολύ αποτελεσματικό τρόπο να αναπτυχθούν και να εξελίξουν το τουριστικό προϊόν το οποίο προσφέρουν, εντός όμως των πλαισίων μιας πολιτικής η οποία θέτει αυστηρούς περιορισμούς και ρυθμίζει τις ισορροπίες. Επενδύοντας με αυτόν τον τρόπο στην καταδυτική βιομηχανία διεκδικούν το μεγαλύτερο δυνατό «κομμάτι» των εσόδων, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ανάπτυξη και την άνοδο του ανταγωνισμού.

Κεφάλαιο 3: Ο Ελληνικός Τουρισμός

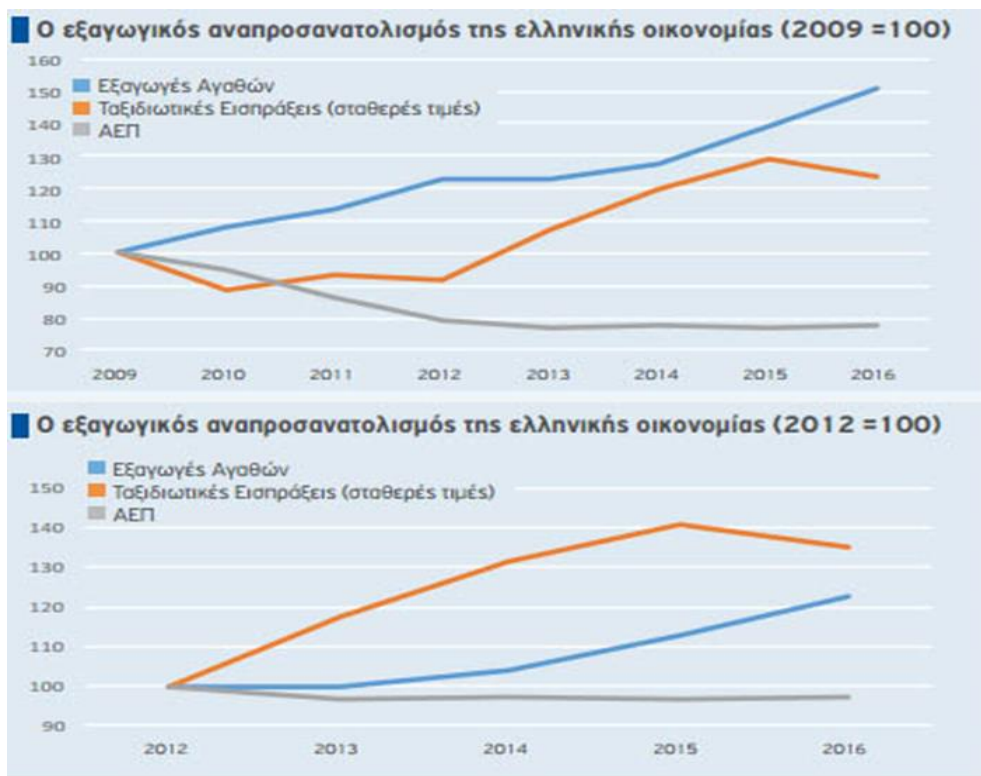
3.1 Τουρισμός και Εξωστρέφεια της Ελληνικής Οικονομίας

Η τουριστική πρακτική και η διαδικασία εξαγωγής αγαθού, είναι ίσως οι σημαντικότεροι τομείς όπου βασίζει η ελληνική οικονομία τις δυνατότητες για ανάκαμψη και ανάπτυξη στα ακόλουθα χρόνια, μέσω της προσέλκυσης νέων επενδύσεων, της ανάκαμψης όλο ένα και περισσότερων κλάδων της οικονομίας, αλλά και της αύξησης της απασχόλησης. Ο τουρισμός έχει ήδη συμβάλει καθοριστικά στην προσέγγιση του παραπάνω στόχου, εφόσον το 2013 βοήθησε στην αποκόλληση της ελληνικής οικονομίας από τους μη αποδοτικούς ρυθμούς του 2008-2013 και στην επίτευξη αξιοσημείωτων επιδόσεων από το 2014 και μετά. Κόντρα σε όλη αυτή την προσπάθεια τουριστικής και οικονομικής ανάπτυξης γενικότερα έρχεται η τοποθέτηση της υπέρμετρης φορολογικής επιβάρυνσης μέσω έμμεσων ή άμεσων φόρων, όπου τις περισσότερες φορές καταλήγει να καλύπτει τα μεγάλα κέρδη ανταγωνιστικότητας (Ικκος & Μαρούλης, 2016).

Γράφημα 2: Η εγχώρια συγκριτική εξέλιξη του ΑΕΠ και των εξαγωγών και εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.

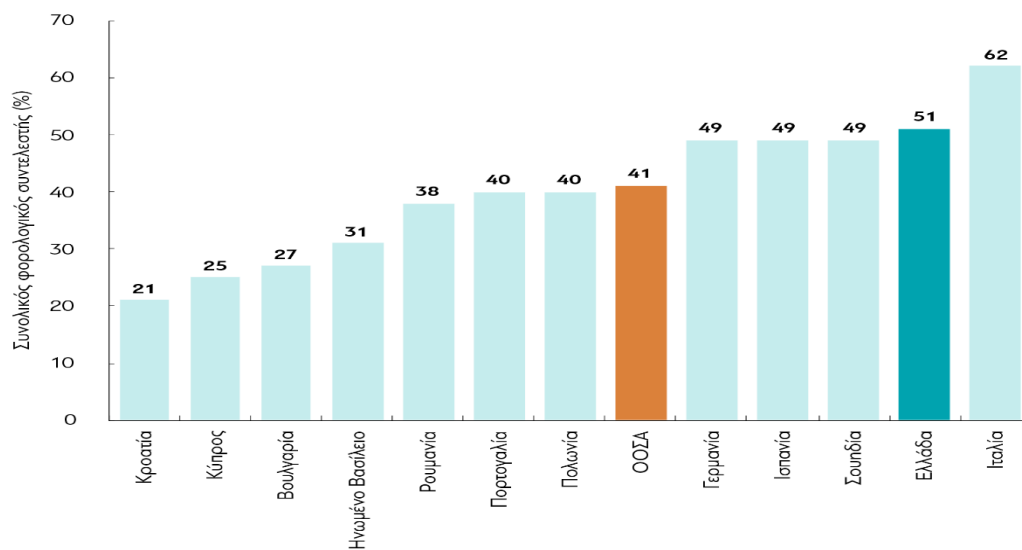
Πηγή: (Ικκος & Μαρούλης, 2016).

Γραφήματα 3-4: Ο εξαγωγικός αναπροσανατολισμός της ελληνικής οικονομίας (2009)&(2012).

Πηγή: (Ικκος & Μαρούλης, 2017).

Με βάση τους υπολογισμούς του SETE Intelligence, οι επιπρόσθετες φορολογικές επιβαρύνσεις που μαστίζουν τον ελληνικό τουρισμό τα τελευταία χρόνια, καταστρέφουν την ανταγωνιστικότητα γύρω από την εφαρμογή μνημονίων με την πολύ επίπονη κοινωνικά και οικονομικά εσωτερική υποτίμηση (Ικκος & Μαρούλης, 2016 · Γεωργακόπουλος, 2018).

Πηγή: World Bank Group, Doing Business database.

Γράφημα 5: Συνολικός φορολογικός συντελεστής επί κερδών (2017).

Πηγή: Γεωργακόπουλος Θ. (διαΝΕΟσις-Ι.Ο.Β.Ε. 2018)

3.2 Εγχώρια Τουριστική Πολιτική

Στον Ελλαδικό χώρο η τουριστική πρακτική είναι ένας εκ των σημαντικότερων κλάδων στην οικονομική δραστηριότητα. Σύμφωνα με τους Τσάρτα & Λαγό (2001), η συμβολή της είναι αναμφισβήτητη και συνεισφέρει αισθητά ώστε να αντιμετωπιστεί το συναλλαγματικό πρόβλημα στην εθνική οικονομία. Η χώρα μας είναι εξοπλισμένη με εφόδια που την κάνουν να υπερτερεί έναντι των υπολοίπων χωρών, καθώς το σύνολο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της είναι σε θέση να αξιοποιηθούν. Ωστόσο, η εξελικτική γραμμή που ακολουθεί η παγκόσμια τουριστική βιομηχανία, η υπέρμετρη τμηματοποίηση στην τουριστική ζήτηση, οι προοπτικές στην Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, οι σύγχρονες αντιλήψεις για το κομμάτι των διακοπών, η αειφόρα τακτική της τουριστικής ανάπτυξης καθώς και οι τροποποιήσεις αναφορικά με τα τουριστικά πρότυπα, κρίνουν επιτακτική την ανάγκη επαναπροσδιορισμού της πολιτικής στον τουρισμό.

Με το πέρασμα των χρόνων, η τακτική που ακολουθεί η χώρα μας στον τουρισμό αρχίζει να ακολουθεί την διαμόρφωση που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, βάση εξειδίκευσης μέσω των κοινοτικών πλαισίων στήριξης-ΚΠΣ και δέχεται χρηματοδότηση από το σύνολο των Διαρθρωτικών Ταμείων κ.α (Τσάρτας & Λαγός, 2006).

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα δύο τελευταία κοινοτικά πλαίσια στήριξης και τα περιεχόμενά τους (Βαγής & Παπαδιοδώρου, 1996), μπορούν να εκτιμηθούν τα πλαίσια στην τουριστική πολιτική βάσει των οποίων δρα η Ελλάδα. Παρακάτω αναγράφονται με ενδεικτικό τρόπο το σύνολο των δράσεων αναφορικά με το Υποπρόγραμμα «Τουρισμός», του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τουρισμός-Πολιτισμός» στα πλαίσια του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, ανά μέτρο ήταν:

- Μέτρο 1.1: Δημόσια επένδυση με σκοπό την κατασκευή δομών στήριξης για τον θαλάσσιο τουρισμό.
- Μέτρο 1.2: Δημόσια επένδυση με σκοπό την κατασκευή υποδομής ώστε να υποστηριχθεί ο ορεινός, οικολογικός, θεραπευτικός και χιονοδρομικός τουρισμός.
- Μέτρο 1.3: Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων με ολοκληρωμένη μορφή ανανέωσης σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις και ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων με σκοπό να μετατραπούν παραδοσιακά και διατηρητέα κτίσματα σε σύνολο τουριστικών καταλυμάτων.
- Μέτρο 1.4: Ενισχύσεις σε ιδιωτικές επενδύσεις με σκοπό να δημιουργηθούν εγκαταστάσεις με ειδική τουριστική υποδομή (όπως αυτές των μαρίνων, γηπέδων γκολφ,

συνεδριακών κέντρων, κέντρων για θαλασσοθεραπεία, κέντρων καταδυτικού τουρισμού, κέντρων τουρισμού για την υγεία, υδροθεραπευτηρίων, κέντρων για προπονητικό αθλητισμό, χιονοδρομικών κέντρων) και ενισχύσεις σε ιδιωτικές επενδύσεις με στόχο τη δημιουργία Π.Ο.ΤΑ

- Μέτρο 1.5: Στηρίξεις ΜΜΕ στον τουρισμό από σύνολο ιδιωτικών επενδύσεων καθώς και συγκρότηση πληροφοριακού δικτύου του Ε.Ο.Τ., μέσω δημόσιων επενδύσεων.

- Μέτρο 1.6: Καταρτίσεις σε ανθρώπινο δυναμικό στον τουριστικό τομέα.

Σύμφωνα με το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, το σύνολο των γενικών και ειδικών στόχων στην τουριστική πρακτική έχουν ως εξής:

Οι γενικοί στόχοι είναι οι ακόλουθοι:

- Αναβαθμίσεις αναφορικά με τη ζήτηση, κάνοντας «άνοιγμα» σε σύνολο καινούριων αγορών και στα διάφορα τμήματα που τις απαρτίζουν. «Άνοιγμα» σε νέων μορφών τουριστικές πρακτικές, ώστε να προσελκυστεί διαφορετικού τύπου πελατεία, με κύριο στόχο αυτόν της μερικής και σταδιακής απεξάρτησης από την μαζική τουριστική πρακτική χαμηλής απόδοσης, της ανάπτυξης θεματικής μορφής τουρισμού και της προσέλκυσης ζήτησης όλο το χρόνο.

- Να διαφοροποιηθεί το συνολικό ελληνικό προϊόν, με την βελτίωση από τις προσφερόμενες υπηρεσίες και με αναβαθμίσεις στην τουριστική προσφορά. Αυτό θα συμβεί έχοντας ως γνώμονα τον εκσυγχρονισμό στην υφιστάμενη τουριστική υποδομή, βάσει της οποίας θα δημιουργηθεί πρόσθετη προσφορά με υψηλή στάθμη.

Το σύνολο των ειδικών στόχων που προτείνονται για την πραγματοποίηση των γενικών:

- Ο εκσυγχρονισμός στην ποιότητα που παρέχουν οι υπάρχουσες Τουριστικές επιχειρήσεις τόσο στο κομμάτι των εγκαταστάσεων τους όσο και στο κομμάτι εμπλουτισμού των προϊόντων τους.

- Η προώθηση προτύπων από διάφορα είδη που έχουν ως βάση τον θεματικό τουρισμό (Πολιτιστικός, Θαλάσσιος, Οικολογικός, Αγροτουρισμός, Αθλητικός και Τουρισμός με βάση την περιπέτεια).

- Η τόνωση στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ σε όλους τους κλάδους του τομέα.

- Η ενίσχυση στην συμβολή που παρέχει ο Τουριστικός τομέας ώστε να διατηρηθεί και να αυξηθεί η απασχόληση.

• Η τόνωση των σχέσεων των τομέων που παράγουν παραδοσιακά προϊόντα και της σύγχρονης πολιτιστικής παραγωγής με τον τουριστικό τομέα (Βαγής & Παπαδιοδώρου, 1996).

Τα τελευταία χρόνια σύμφωνα με το ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) 2014-2020 εφαρμόζεται μια πιο σύγχρονη αναπτυξιακή πολιτική, η οποία αφορά άμεσα και έμμεσα τον τουρισμό, και θέτει τους εξής στόχους:

- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των (τουριστικών) επιχειρήσεων και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.
- Προστασία του περιβάλλοντος: Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον (στην οποία ευδοκیمی ο εναλλακτικός αλλά και άλλες μορφές τουρισμού).
- Ανάπτυξη-εκσυγχρονισμός-ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική, τουριστική και κοινωνική ανάπτυξη (οδικά δίκτυα, λιμένες κ.α.)

Στην συνέχεια, βασικό στοιχείο στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της χρονικής περιόδου 2014-2020 αποτέλεσε η εκπόνηση της εθνικής και των περιφερειακών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση. Στο πλαίσιο των συγκεκριμένων στρατηγικών, η χώρα και οι Περιφέρειές της καλούνται να εντοπίσουν τις δραστηριότητες εκείνες στις οποίες παρουσιάζουν ή είναι σε θέση να οικοδομήσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και σε αυτές να επικεντρώσουν τους διαθέσιμους πόρους και τις προσπάθειες ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη σημαντικών αναπτυξιακών αποτελεσμάτων. Ένας από τους οκτώ κλάδους που πρόκειται να δοθεί προτεραιότητα και αναμένεται να έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στην οικονομική μεγέθυνση είναι ο τουρισμός (οι υπόλοιποι επτά είναι οι ακόλουθοι: Αγρό-διατροφή, Υγεία, φάρμακα, Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ενέργεια περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη και μεταφορές, υλικά – κατασκευές (Ε.Σ.Π.Α., 2014-2020).

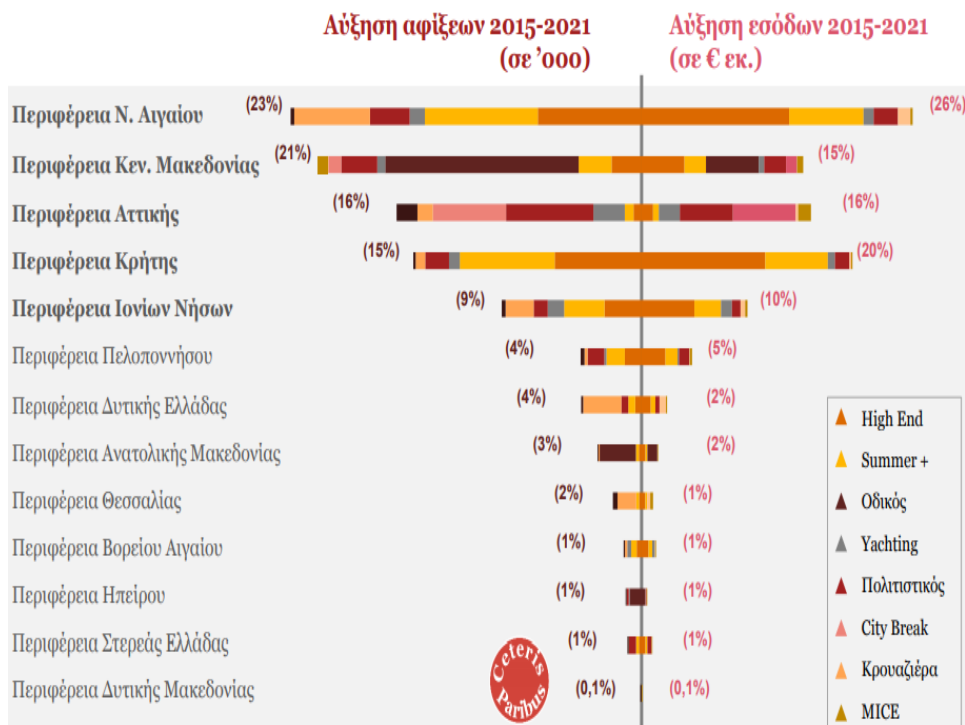
Μέσω των παραπάνω στόχων που προβάλλει και ορίζει η εγχώρια τουριστική πολιτική, φαίνεται αισθητά η προσπάθεια για αναπροσαρμογή στις νέες απαιτητικές συνθήκες, που θέτει η τουριστική βιομηχανία σήμερα. Τα ζητούμενα που απαιτούνται από την τουριστική δραστηριότητα, διαρκώς αλλάζουν και θέτουν νέους στόχους, κρίνοντας την προσπάθεια για εξέλιξη και επίτευξη των στόχων αυτών αναγκαία. Υιοθετώντας μια τέτοια πολιτική και πετυχαίνοντας τους στόχους της, δίνεται η δυνατότητα για την παροχή ενός σύγχρονου, ανανεωμένου, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα και ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος.

3.3 Οι Προοπτικές και οι Δυνατότητες του Ελληνικού Τουρισμού

Σύμφωνα με την μελέτη των McKinsey and Company, (2016), (όπ. ανάφ. στην Κελάρου, 2017), όσον αφορά στις προοπτικές του ελληνικού τουρισμού, υπάρχει ελπίδα και αισιοδοξία ότι προδιαγράφονται θετικές προοπτικές για την αύξηση του τουρισμού στην Ελλάδα για τα επόμενα 10 έτη, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο παγκόσμιος τουρισμός συνέχεια αυξάνεται. Στο περιεχόμενο αυτής της μελέτης αναγράφεται η δυνατότητα για σημαντική αύξηση της απασχόλησης και των εισερχόμενων χρημάτων στον Ελλαδικό χώρο, ως απόρροια που έχει η τουριστική ανάπτυξη.

Βάση της μελέτης του ΙΝΣΕΤΕ (2016), ο ξενοδοχειακός κλάδος αναδεικνύεται ως μία σημαντική δραστηριότητα της ελληνικής οικονομίας, καθώς με κύκλο εργασιών 5,7 δις ευρώ σε ετήσια βάση συνεισφέρει 3,5% στο ΑΕΠ.

Σύμφωνα με τον Παπαϊωάννου (2016), το βασικό προϊόν που εξακολουθεί και στηρίζει την τουριστική δραστηριότητα και αποφέρει θετικά οικονομικά αποτελέσματα είναι το «Ηλιος-Θάλασσα» και ακολουθεί το city break, παρά τον ισχυρό διεθνή ανταγωνισμό. Παράλληλα, περίπου το 85% του τουριστικού προϊόντος, συγκεντρώνεται στους δημοφιλείς και παραδοσιακούς προορισμούς σε 5 Περιφέρειες (Ν. Αιγαίου, Κρήτη, Κ. Μακεδονία, Ιόνιο, Αττική).

Γράφημα 6: Αυξήσεις αφίξεων-εσόδων στις ελληνικές περιφέρειες. Οι 5 ισχυρές Περιφέρειες.

Πηγή: Παπαϊωάννου (Σ.Ε.Τ.Ε., 2016)

Κατηγορία Δαπάνης	2017, € εκ.	2018, € εκ.	%Δ
Δαπάνη Εισερχόμενων Τουριστών	€14.202	€15.653	10,2%
Δαπάνη Τουριστών Κρουαζιέρας	428	433	1,2%
Δαπάνη Εταιρειών Κρουαζιέρας	118	120	1,2%
Αερομεταφορές	1.468	1.715	16,8%
Θαλάσσιες Μεταφορές	90	98	8,6%
Εγχώριος Τουρισμός	1.398	1.715	22,6%
Επενδύσεις	1.294	1.411	9,0%
Άμεση Επίπτωση Τουρισμού	€18.999	€21.143	11,3%
ως % ΑΕΠ	10,5%	11,4%	8,6%
πολλαπλασιαστής ΙΟΒΕ	2,2	2,2	0,0%
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	€41.797	€46.515	11,3%
ως % ΑΕΠ	23,2%	25,2%	8,6%
πολλαπλασιαστής ΚΕΠΕ	2,65	2,65	0,0%
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	€50.347	€56.030	11,3%
ως % ΑΕΠ	27,9%	30,3%	8,6%
ΑΕΠ	€180.218	€184.714	2,5%

Πηγή: INSETE Intelligence

Τα στοιχεία του ΑΕΠ υπόκεινται σε αλλαγή

Πίνακας 2: Η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ.

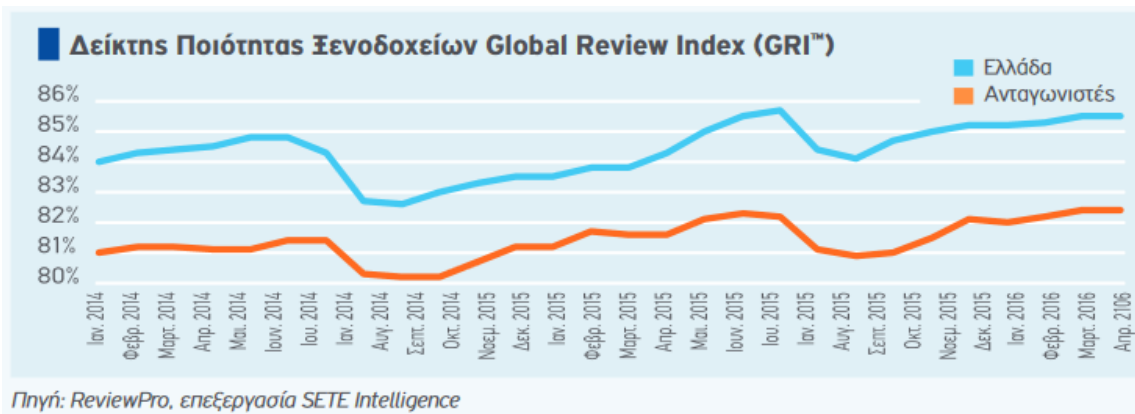
Πηγή: Ίκκος & Κουτσός (INSETE Intelligence, 2020α)

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του World Travel & Tourism Council που αφορά την Ελλάδα, ελπιδοφόρες κρίνονται οι προοπτικές του ελληνικού τουρισμού. Η συγκεκριμένη μελέτη προβλέπει πως η συνεισφορά στο ΑΕΠ μπορεί να αυξηθεί έως το 2022 σε πολύ σημαντικά επίπεδα.

Σύμφωνα λοιπόν με πολλές έρευνες και εκτιμήσεις ο τουρισμός μπορεί να συνεχίσει να αυξάνεται και να αναπτύσσεται δυναμικά, παρόλο την οικονομική κρίση αλλά και τις περιοδικές υφέσεις που διαδραματίζονται τόσο στη χώρα, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σε γενικά πλαίσια ο ελληνικός τουρισμός έχει καταφέρει να παρέχει μιας εξαιρετικής ποιότητας υπηρεσιών, πράγμα το οποίο οφείλεται στο ιδιαίτερο και αξιοζήλευτο τοπίο, στην ελληνική φιλοξενία αλλά και στο ευχάριστο κλίμα.

Συγκεκριμένα στα ελληνικά ξενοδοχεία, η εξυπηρέτηση και η ικανοποίηση των επισκεπτών παραμένει σε βάθος χρόνου πιο υψηλή συγκριτικά με άλλους προορισμούς διεθνούς ανταγωνιστικότητας.

Γράφημα 7: Δείκτης ποιότητας ξενοδοχείων (GRI).

Πηγή: (Ίκκος & Μαρούλης, 2016).

Εκεί όμως όπου υστερεί ο ελληνικός τουρισμός ακόμα και σήμερα είναι κυρίως στις εγκαταστάσεις μεταφοράς (π.χ. λιμάνια, περιφερειακά αεροδρόμια, επαρχιακό οδικό δίκτυο) αλλά και σε θέματα αρμοδιότητας ΟΤΑ (πράσινο, καθαριότητα κλπ.).

Στην συνέχεια ως μειονέκτημα έρχεται να προστεθεί το προσφυγικό πρόβλημα το οποίο από το 2015 έως και σήμερα επηρεάζει αρνητικά τις τουριστικές αφίξεις (ειδικά σε τουριστικά νησιά του Αιγαίου τα οποία λειτούργησαν ως χώροι φιλοξενίας (Λέσβος, Χίος, Σάμος).

Οι ταξιδιωτικές δαπάνες, χρόνο με τον χρόνο σταδιακά μειώνονται, πράγμα το οποίο οφείλεται κυρίως στη επιζήτηση από τους επισκέπτες διακοπών με μικρότερη διάρκεια, με την ημερήσιά τους δαπάνη να μένει σχεδόν σταθερή. Για να επιτευχθεί λοιπόν η επιθυμητή άνοδος στις αφίξεις και στα έσοδα από την ελληνική τουριστική πρακτική, κρίνεται αναγκαίο να εμπλουτιστεί και να διαφοροποιηθεί το τουριστικό προϊόν αλλά και να αυξηθεί ο ρυθμός στην προσφορά σε ανταγωνιστικές τουριστικές υπηρεσίες, διεθνώς (Ίκκος & Μαρούλης, 2016 · Κυριακάκης, 2017).

Χώρες	Αφίξεις	Διανυκτ/εις	Μέση διάρκεια	Έσοδα (καλ. €)	Έσοδα ταξιδιώτη (€)	Έσοδα/Διανυκτ/ση (€)
Στοιχεία 2015	26.114.200	188.012.000	7,2	14.125.800	541	75
Στόχος 2021	34.800.000	250.000.000	7,2	19.600.000	563	78

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Τουριστικό Ισοζύγιο (Απρίλιος 2016) - εκτιμήσεις SETE Intelligence

Πίνακας 3: Οι αφίξεις, οι διανυκτερεύσεις και τα έσοδα από τον εισερχόμενο τουρισμό.

Πηγή: (Ίκκος & Μαρούλης, 2016).

3.4 Η Οικονομική Σημασία του Τουρισμού στην Ελλάδα

Η τουριστική πρακτική καταλαμβάνει μια πολύ σημαντική θέση στην Ελληνική οικονομία και ιδιαίτερα σε περιόδους που ο τόπος αυτός εκφράζει το ενδιαφέρον του και προσπαθεί διαρκώς να διευρύνει την τουριστική του δραστηριοποίηση. Στον Ελλαδικό χώρο, από παλαιότερα χρόνια μέσω του τουρισμού έχουν δημιουργηθεί αξιοσημείωτες κεφαλαιακές επενδύσεις σε διάφορα έργα που αφορούν την τουριστική ανάπτυξη (κατασκευή λιμανιών, δρόμων, αξιοποιήσεις σε φυσικούς πόρους κλπ.). Το σύνολο των επενδύσεων αυτών βοηθά με την ευρύτερη έννοια την οικονομική ανάπτυξη και δημιουργεί επιπρόσθετες θέσεις για εργασία. Ο τουριστικός τομέας, έχει άμεσο και έμμεσο τρόπο επίδρασης στην ελληνική οικονομία. Ως έμμεσος χαρακτηρίζεται αυτός που περιλαμβάνει τις επενδύσεις, ενώ ως άμεσος αυτός επιφέρει απευθείας έσοδα στην χώρα. Το σύνολο των εισροών που προέρχονται από τον τουρισμό, είναι ένα από τα πιο σημαντικά κομμάτια της ελληνικής οικονομίας.

Γράφημα 8: Άμεση και συνολική συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ.

Πηγή: Η Καθημερινή (Alpha Bank, 2017)

Στην Ελλάδα, η διαμόρφωση του ΑΕΠ εξαρτάται σε εξαιρετικά μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό. Καθότι οι τουριστικοί προορισμοί διασπείρονται σε όλη την Ελλάδα, παρατηρείται αντίστοιχη διασπορά στο εθνικό εισόδημα στο σύνολο των περιφερειών. Όμως, λόγω του επικρατέστερου χαρακτηρισμού της τουριστικής πρακτικής ως «Τουρισμός Ήλιου και Θάλασσας», έχει καταταχθεί ο τουρισμός στις εποχιακές δραστηριότητες με άμεσο αποτέλεσμα αυτό της επιβάρυνσης, στο σύνολό τους, τους φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους τη διάρκεια των τουριστικών μηνών και την μη αξιοποίηση τους κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Στη συνέχεια, η μορφή αυτή της εποχιακής απασχόλησης που δημιουργείται

από την εποχιακή δραστηριότητα, οδηγεί στην μη αξιοποίηση μεγάλου αριθμού εργαζομένων του τουριστικού κλάδου για μεγάλα χρονικά διαστήματα, με άμεση συνέπεια την έλλειψη σταθερότητας στο εισόδημα και την εμφάνιση αρνητικών επιπτώσεων σε κοινωνικές δραστηριότητες.

Η τουριστική συνεισφορά στο κομμάτι της ελληνικής οικονομίας καταμερίζεται σε άμεση, έμμεση και προκαλούμενη. Το σύνολο των τουριστικών δαπανών έχει ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η τελική ζήτηση, πράγμα το οποίο επηρεάζει τις επιχειρήσεις όπου το κυριότερο μέρος των εργασιών τους βασίζεται στην ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας. Η αύξηση των αρχικών εισροών των επιχειρήσεων αυτών σε συνδυασμό με τις μεταβολές του επιπέδου παραγωγής που οφείλονται στη τουριστική κατανάλωση, εκπροσωπούν τις άμεσες επιδράσεις της τουριστικής κατανάλωσης (Τσάρτας κ.ά, 2010).

Η αυξημένη παραγωγή σε κλάδους όπου υφίσταται οικονομική δραστηριότητα στον τουρισμό, οδηγεί στο να αυξηθεί η ζήτηση ακόμα και σε προϊόντα από άλλους κλάδους που είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας. Με αυτό τον τρόπο, και από πλευράς ενός προμηθευτή δημιουργείται η ανάγκη εξεύρεσης επιπλέον χρηματικής εισροής με σκοπό να καλυφθεί η ζήτηση σε προϊόντα που οι ίδιοι παράγουν. Αυτού του είδους η αμοιβαία εξάρτηση στις παραγωγικές διαδικασίες συνιστά την έμμεση επίδραση σε μια οικονομία.

Το σύνολο των σπουδαιότερων κλάδων στη χώρα που δέχονται τα οφέλη της τουριστικής πρακτικής με έμμεσο τρόπο είναι αυτός που περιλαμβάνει τη διαχείριση σε ακίνητες περιουσίες, το εμπόριο και η πληθώρα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Στην συνέχεια σημαντικά επωφελούνται οι κατασκευαστικές δραστηριότητες και η τηλεπικοινωνία, ενώ αξιοσημείωτη είναι η επίδραση από το τουριστικό προϊόν στον πρωτογενή τομέα και στην βιομηχανική παραγωγή.

Επιπρόσθετα ο τουρισμός συμβάλλει θετικά στη διεκπεραίωση στην κοινωνική συνοχή παρέχοντας ευκαιρίες για ανάπτυξη σε εγχώριες οι οποίες έχουν το χαρακτηριστικό της πληθυσμιακής συρρίκνωσης (νησιώτικες, ορεινές περιοχές). Την ίδια στιγμή μέσα από τις θέσεις εργασίας όπου δημιουργεί, ενισχύει το βιοτικό επίπεδο και συμβάλλει στην μείωση του ποσοστού ανεργίας.

Από τα παραπάνω στοιχεία είναι κανονική η σπουδαιότητα της τουριστικής πρακτικής στην οικονομία του ελληνικού χώρου, καθώς και πόσο καθοριστικό ρόλο παίζει ο δυναμισμός του συγκεκριμένου κλάδου στην εγχώρια οικονομική ανάπτυξη. Είναι ορθό λοιπόν οι στρατηγικές που θα εφαρμοστούν και οι πολιτικές που θα αντιμετωπίσουν τον εποχικό χαρακτήρα του ελληνικού τουρισμού (60% εσόδων αφίξεων το θερινό τρίμηνο), να έχουν ως αφετηρία αυτόν τον δυναμισμό. Η καταπολέμηση του βασικότερου εγχώριου προϊόντος «Ήλιος & Θάλασσα» μπορεί να έχει μόνο αρνητικές συνέπειες, ενώ ως μόνη και απαραίτητη αντιμετώπιση της εποχικότητας έρχεται η συμπλήρωση και ο εμπλουτισμός αυτού του προϊόντος (Τσάρτας κ.ά, 2010).

3.5 Στατιστικά Στοιχεία και Εξελίξεις στον Ελληνικό Τουρισμό

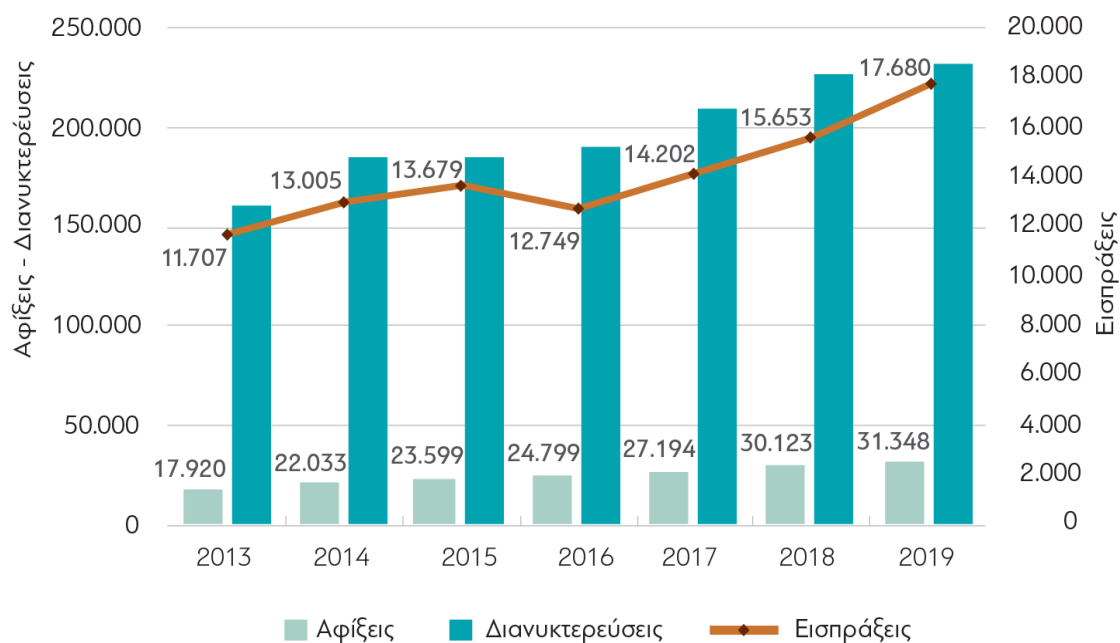
Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνεται ο Ελληνικός τουρισμός μπορεί να έχει τον χαρακτηρισμό του μαζικού, οργανωμένου και παραθεριστικού. Με την πάροδο των τελευταίων ετών συνδυαστικά με το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης που πλήττει τη χώρα από το 2008, πραγματοποιείται μία αξιολογή προσπάθεια με σκοπό να υιοθετηθεί ο εναλλακτικός τουρισμός, ώστε να επικεντρωθεί το βάρος στο σύνολο της κοινωνίας, στο σύνολο του πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος.

Στον Ελλαδικό χώρο όπως έχει προαναφερθεί, οι βασικές μορφές τουριστικής πρακτικής περιλαμβάνουν τον πολιτιστικό, τον ορεινό, τον χειμερινό, τον αγροτουρισμό, τον θαλάσσιο τουρισμό, τον οικοτουρισμό, τον αθλητικό και τον τουρισμό περιπέτειας.

Ο κλάδος του τουρισμού είχε σημειώσει εντυπωσιακή ανάκαμψη το 2013 και συνέβαλε αποτελεσματικά στην επιβράδυνση και στην παύση εμφάνισης καθοδικής πορείας στην ελληνική οικονομία το διάστημα 2008-2013. Με τον χρόνο, σημειώθηκαν αξιοσημείωτες επιδόσεις το 2014 και το 2015, αναφορικά με το σύνολο των αφίξεων στη χώρα από επισκέπτες του εξωτερικού και με το σύνολο των εσόδων του εισερχόμενου τουρισμού και της κρουαζιέρας. Η τουριστική πρακτική συνδυαστικά με την εξαγωγή προϊόντων, αναμένεται να αποτελέσουν τους βασικότερους τομείς συμβολής σε ανάπτυξη και ανάκαμψη στην ελληνική οικονομία μελλοντικά, με σημαντική συμβολή αυτή της προσέλκυσης επενδυτικών δραστηριοτήτων και αύξησης του αριθμού απασχολούμενων (Σκάλκος, 2010).

Ερευνώντας εγχώρια τουριστικά στατιστικά στοιχεία της τελευταίας δεκαετίας διαπιστώνεται ότι στο διάστημα 2017 έως 2019 το σύνολο των κύριων μεγεθών στον εισερχόμενο τουρισμό στην Ελλάδα, καταδεικνύουν τα ακόλουθα:

Αύξηση αφίξεων κατά 15% (από 27,2 εκατ. το 2017 σε 31,3 εκατ. το 2019), άνοδος των διανυκτερεύσεων κατά 11% (από 209,9 εκατ. το 2017 σε 232,5 εκατ. το 2019) και τέλος αύξηση εισπράξεων κατά 24% (από 14,2 δισ. ευρώ το 2017 σε 17,7 δισ. ευρώ το 2019).

Γράφημα 9: Ετήσιες αφίξεις, διανυκτερεύσεις και εισπράξεις 2013-2019.

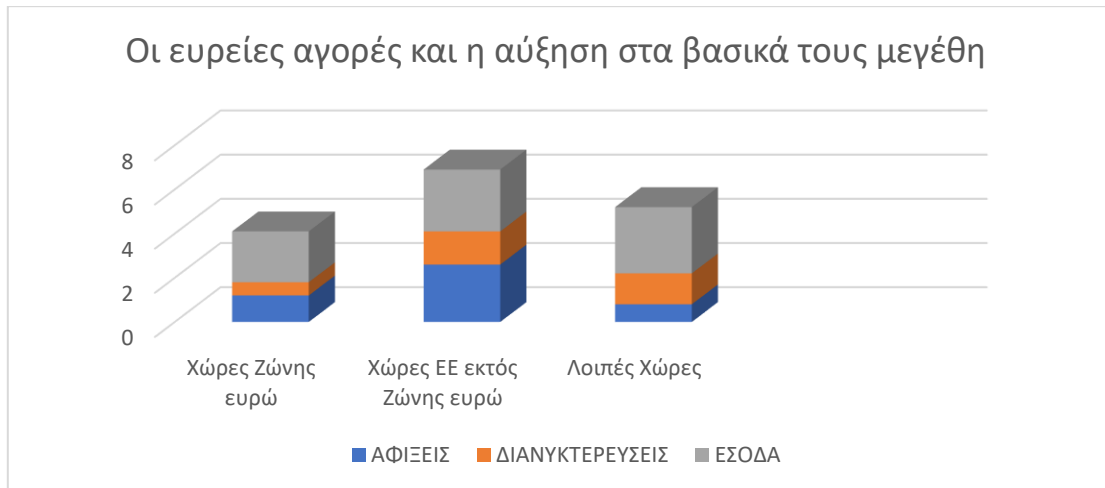
Πηγή: Δρέττα Ι., 2020

Σε ότι αφορά όλες τις ευρείες αγορές, αυτές σημείωσαν αύξηση στο σύνολο των βασικών μεγεθών τους και η κατηγοριοποίησή τους γίνεται ως εξής στον παρακάτω πίνακα:

	Αφίξεις	Διανυκτερεύσεις	Έσοδα
Χώρες Ε.Ε. εκτός Ζώνης Ευρώ	+26%	+15%	+28%
Χώρες Ζώνης Ευρώ	+12%	+6%	+23%
Λοιπές Χώρες	+8%	+14%	+24%

Πίνακας 4: Οι ευρείες αγορές και η αύξηση στα βασικά τους μεγέθη.

Πηγή: (Ικκος & Κουτσός, INSETE Intelligence, 2020β)

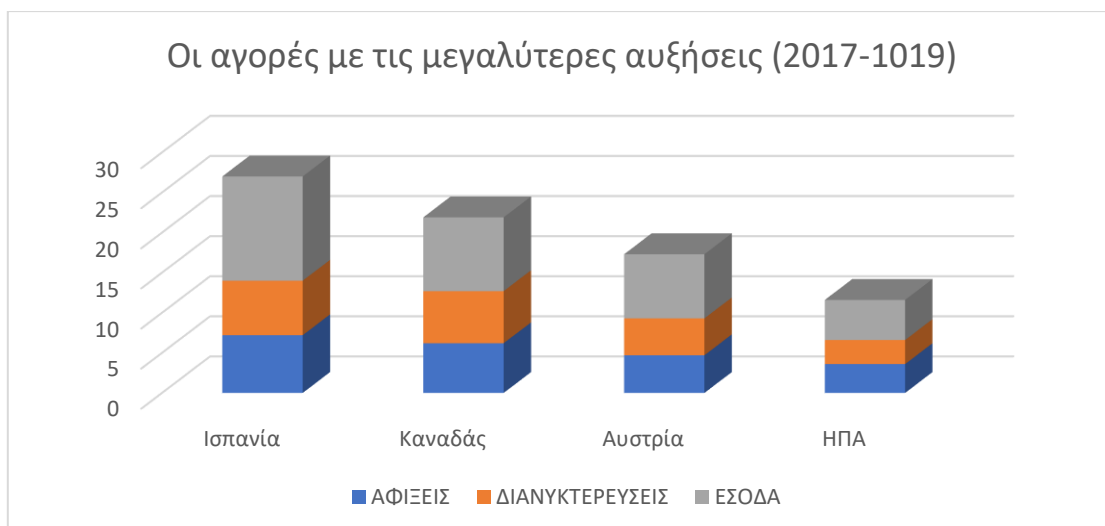

Γράφημα 10: Οι ευρείες αγορές και η αύξηση στα βασικά τους μεγέθη.
 Πηγή: Ιδία επεξεργασία από στοιχεία του (Ικκος & Κουτσός, INSETE Intelligence, 2020β)

Οι υψηλότερες αυξήσεις την περίοδο 2017-2019, καταγράφονται από τις αγορές των παρακάτω χωρών:

	Αφίξεις	Διανυκτερεύσεις	Έσοδα
Ισπανία	+72%	+68%	+131%
Καναδάς	+62%	+65%	+92%
Αυστρία	+47%	+46%	+80%
ΗΠΑ	+36%	+30%	+46%

Πίνακας 5: Οι αγορές με τις μεγαλύτερες αυξήσεις.
 Πηγή: (Ικκος & Κουτσός, INSETE Intelligence, 2020β)

Γράφημα 11: Οι αγορές με τις μεγαλύτερες αυξήσεις.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία από στοιχεία του (Ικκος & Κουτσός, INSETE Intelligence, 2020β)

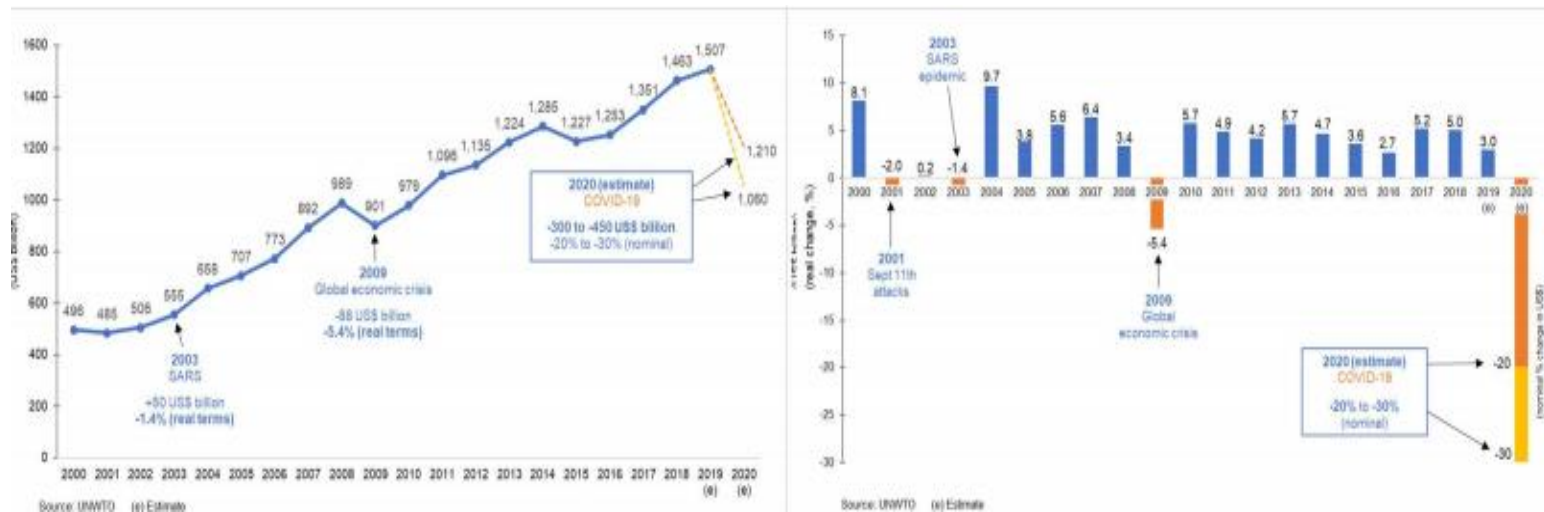
Με λίγα λόγια, για το έτος 2019, ποσοστό 56% σε αφίξεις και ποσοστό 59% σε διανυκτερεύσεις και εισπράξεις, σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του 3ου τριμήνου του έτους αυτού. Ανακεφαλαιωτικά, για τις χώρες στην Ευρωζώνη, το σύνολο των αφίξεων κατείχε ποσοστό 54%, των διανυκτερεύσεων 56% και των εισπράξεων 59%. Αναφορικά οι υπόλοιπες χώρες με 50% ποσοστό αφίξεων, 56% ποσοστό διανυκτερεύσεων και 54% εισπράξεων, παρουσίασαν χαμηλότερο εποχικό χαρακτήρα από το σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτός της ζώνης του Ευρώ που είχαν 63% ποσοστό αφίξεων, 64% διανυκτερεύσεων και 66% εισπράξεων.

Στην συνέχεια αξιοσημείωτες είναι οι επισημάνσεις από την Ελληνική Εθνική Τράπεζα (2010) όσον αφορά στον δρόμο που ακολουθεί το εγχώριο τουριστικό προϊόν και την αναγκαιότητα για συνέχεια στο να καταλαμβάνει κυρίαρχη θέση στο εγχείρημα για να αναπτυχθεί η ελληνική οικονομία. Σύνολο επισημάνσεων εναρμονισμένων και ταυτισμένων σε μεγάλο βαθμό με τους στρατηγικούς στόχους, παρέχονται από επίσημους ελληνικούς φορείς, όσον αφορά στην τουριστική πρακτική. Κάποιοι από αυτούς τους φορείς είναι ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων-ΣΕΤΕ, η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων-ΠΟΞ και το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος-ΞΕΕ.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με επισημάνεις από την Τράπεζα της Ελλάδος-ΤτΕ στα πλαίσια της έκθεσης για την Νομισματική Πολιτική και σε ειδικά διαμορφωμένο κεφάλαιο που φέρει τον τίτλο «Εξελίξεις και προοπτικές στον εισερχόμενο τουρισμό (2010-2019)», οι ταξιδιωτικές εισπράξεις συμβάλλουν στην αύξηση του ελληνικού ΑΕΠ τα τελευταία 10 χρόνια, ερχόμενο στο 8,7% το έτος του 2018 από το 4,3% του 2010, με αντίστοιχο συνολικό ποσοστό στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης 2,5% για το 2018. Επιπλέον, ο τομέας του τουρισμού είναι πιθανόν ο σημαντικότερος πόλος για προσέλκυση επενδυτών, συμβάλλοντας δυναμικά στο να αναπτυχθεί η χώρα. Επιπρόσθετα στην έκθεση παρατίθεται ότι ο ισχυρός τρόπος με τον οποίο αναπτύσσεται η ελληνική τουριστική βιομηχανία τα τελευταία 10 χρόνια έχει θέσει την Ελλάδα ως το επίκεντρο ανάμεσα στους κυριότερους παγκόσμιους και ευρωπαϊκούς προορισμούς. Το σύνολο των προοπτικών στην ελληνική τουριστική βιομηχανία εμφανίζει μεγάλη δυναμικότητα και κρίνεται ως πολύ ενθαρρυντικό και ελπιδοφόρο (Τράπεζα της Ελλάδος, 2019).

Τα δεδομένα επιβεβαιώνουν λοιπόν, τον καθοριστικό ρόλο του τουριστικού προϊόντος στον ελλαδικό χώρο. Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα κατέχει με αύξοντα ρυθμό τον τρόπο και τα προσόντα να προσελκύει, να εκμεταλλεύεται και να επωφελείται σημαντικά από τον τουρισμό, αφήνοντας σίγουρα ένα περιθώριο βελτίωσης.

Αξιοσημείωτο θα ήταν να αναφερθεί η πτωτική τάση των ροών τουρισμού αλλά και η γενικότερη ύφεση της οικονομίας λόγω της πανδημίας (Covid-19) που μαστίζει τον τελευταίο χρόνο ολόκληρο τον πλανήτη. Μελλοντικά εκτιμάται πως η Ελλάδα θα καταφέρει εκμεταλλευόμενη το πλούσιο και ποικίλο τουριστικό προϊόν της, να καλύψει το χαμένο έδαφος, συμπεριλαμβανομένου πάντα του στοιχείου ότι η κρίση είναι παγκόσμια και όχι μόνο εγχώρια (Ικκος & Ρασούλη, 2020).

Γράφημα 12: Διεθνείς αφίξεις τουριστών ανά τον κόσμο και ποσοστιαία μεταβολή.
 Πηγή: (Ικκος & Ρασούλη, INSETE Intelligence, 2020)

3.6 Δυνάμεις Ανταγωνισμού

Σύμφωνα με το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, στην Ευρωπαϊκή Ένωση η μέση συμμετοχή του τουρισμού στο ΑΕΠ αγγίζει τα 11,8% με έσοδα που ξεπερνάνε τα 250 δισεκατομμύρια δολάρια και τις αφίξεις να είναι πάνω από 400.000.000 κάθε χρόνο. Η Ελλάδα έχει ήδη αποσπάσει από την τουριστική αγορά ένα αρκετά σημαντικό ποσό, το οποίο σταδιακά μπορεί να γίνει ακόμα μεγαλύτερο.

Ο καταδυτικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό νέο τουριστικό προϊόν, εφόσον το αντικείμενο του κερδίζει έδαφος με ραγδαίους ρυθμούς και οι λάτρεις του αυξάνονται. Στη Μεσόγειο ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος την στιγμή που η Αίγυπτος και η Ισπανία έχουν επενδύσει σημαντικά ποσά στον καταδυτικό τουρισμό αφήνοντας την Ελλάδα εκτός ανταγωνισμού. Η στρεβλωμένη άποψη περί της οργάνωσης καταδυτικών κέντρων, σε συνδυασμό με την ανυπαρξία υποδομών αφαιρούν από τον Ελλαδικό χώρο το δικαίωμα διεκδίκησης ενός σοβαρού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Με την εξέλιξη του οικονομικού συνεπάγεται και η εξέλιξη του τουριστικού περιβάλλοντος, ενώ οι

προσηλωμένες αποφάσεις γύρω από το κομμάτι διεύρυνσης στις τουριστικές δραστηριότητες είναι αναγκαίες (Κυριακάκης, 2017 · Σκάλκος, 2010).

Όπως αναφέρεται από τον Κτενά (2008), εκτιμάται πως σήμερα στον Ευρωπαϊκό χώρο δραστηριοποιείται ένας αριθμός δυτών που ξεπερνά τα 3,5 εκατομμύρια, εκ των οποίων πάνω από 800.000 σε ετήσια βάση, κάνουν τουλάχιστον μία κατάδυση σε χώρο ενός τουριστικού προορισμού, βάσει στοιχείων που προήλθαν από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Υποβρύχιας Δραστηριότητας- European Underwater Federation και του Recreational Scuba Training Council-RSTC. Σε κάθε ταξίδι το σύνολο των δυτών πραγματοποιούν 10 διανυκτερεύσεις κατά μέσο όρο και ξοδεύουν πάνω στο αντικείμενο περισσότερα των 1,4 δις ευρώ σε ετήσια βάση, ενώ στο χρηματικό ποσό αυτό προστίθενται 520 εκατομμύρια ευρώ, χρήματα που εναποτίθενται στην πραγματοποίηση έμμεσων ταξιδιών, φτάνοντας συνολικά τα 2 δις. ευρώ τον χρόνο.

Στην Ευρώπη, η Ερυθρά Θάλασσα (Αίγυπτος), η Κύπρος, η Ισπανία και η Μάλτα, είναι οι δημοφιλέστεροι καταδυτικοί προορισμοί, ενώ τα τελευταία χρόνια σε αυτή την λίστα έχει προστεθεί και η Κροατία. Ίσως τον σημαντικότερο και πιο διαδεδομένο καταδυτικό προορισμό στην Ευρώπη, αποτελούν το σύνολο των τριών μικρών υπεραλιευμένων νήσων του αρχιπελάγους Mendes, που βρίσκονται στον χώρο του τουριστικού θέρετρου L'Estartit στην Ισπανία.

Τα νησιά Mendes, οι δύτες που τα επισκέπτονται αγγίζουν τους 20.000 ετησίως, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 9,3% του τουριστικού πληθυσμού του L'Estartit. Σε σύνολο ο αριθμός των ετήσιων καταδύσεων αγγίζει τις 60.000, με την τουριστική περίοδο να αυξάνεται στους 10 μήνες. Η μαρίνα στην περιοχή αυτή είναι σε θέση να υποδεχτεί πάνω από τον αριθμό των 740 σκαφών, ενώ παράλληλα το σύνολο των διαθέσιμων κλινών ανέρχεται στις 30.000. Το άθροισμα των εσόδων που πηγάζουν από την καταδυτική τουριστική πρακτική στην περιοχή εκείνη φτάνουν τα 3 εκατομμύρια ευρώ.

Ένα δεύτερο αντίστοιχο παράδειγμα αποτελεί αυτό του καταδυτικού πάρκου του Σαρμ Ελ Σείχ που βρίσκεται στην Αίγυπτο. Μέχρι και το '83 το πάρκο αυτό του Σαρμ Ελ Σείχ συνιστούσε μέρος καταδυτικού προορισμού που απευθύνονταν σε ολίγους, που τους κατέκλυζε η επιθυμία της περιπέτειας, καθότι πέραν της φυσικής του ομορφιάς, ο τόπος αυτός δεν προσέφερε τίποτε άλλο στον επισκέπτη. Με το πέρασ μιας μεθοδευμένης και κατευθυνόμενης αξιοποίησης και ανάπτυξης του τόπου αυτού, σε συνδυασμό πάντα με τις διαφημιστικές εκστρατείες από το ίδιο το Υπουργείο Τουρισμού της Αιγύπτου, το πάρκο

αυτό μεταμορφώθηκε και προσέλκυε κάθε χρόνο αμέτρητους τουρίστες από όλες τις άκρες της γης, καθώς οι υποδομές του είχαν τον χαρακτηρισμό ενός καταδυτικού παραδείσου. Με την όλη έκταση του καταδυτικού πάρκου να περιλαμβάνει έναν αριθμό 40 καταδυτικών κέντρων, 300 καταδυτικών σκαφών και πάνω από 20.000 σε αριθμό κλινών το Σάρμ Ελ Σείχ διατηρεί μια τουριστική σεζόν διάρκειας 364 ημερών το έτος, με το σύνολο των εσόδων της καταδυτικής μορφής τουρισμού να φθάνουν τα αρκετά εκατομμύρια. Σε καθημερινή βάση, τουλάχιστον 200 είναι τα σκάφη που μετακινούν δύτες (περίπου 6000), με το κόστος κάθε κατάδυσης να φθάνει τα 50 ευρώ κατά μέσο όρο και τα συνολικά έσοδα να αγγίζουν το ποσό των 36 εκατομμυρίων ετησίως. (Κτενάς, 2008).

Από τα παραπάνω στοιχεία του συγκεκριμένου κεφαλαίου γίνεται κατανοητή η σπουδαιότητα της τουριστικής πρακτικής στην οικονομία του ελληνικού χώρου, καθώς και το πόσο καθοριστικό ρόλο παίζει ο δυναμισμός του συγκεκριμένου κλάδου στην εγχώρια οικονομική ανάπτυξη. Είναι γεγονός πως τα ζητούμενα που απαιτούνται από την τουριστική δραστηριότητα, διαρκώς αλλάζουν και θέτουν νέους στόχους, κρίνοντας την προσπάθεια για εξέλιξη και επίτευξη των στόχων αυτών αναγκαία. Τέλος η πανδημία (covid-19) η οποία δεν έχει σταματήσει να πλήττει διάφορα μέρη του πλανήτη καθημερινά, με εκατομμύρια κρούσματα μέχρι σήμερα, δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την κατάσταση απαιτώντας μεγάλη προσοχή και ωριμότητα στις λήψεις των αποφάσεων που αφορούν την τουριστική δραστηριότητα, από την στιγμή που πάνω από την επιθυμητή ανταγωνιστικότητα και την οικονομική εκμετάλλευση του τουριστικού προϊόντος έρχεται η υγεία όλων μας.

Κεφάλαιο 4: Η Ανάπτυξη του Εγχώριου Καταδυτικού Τουρισμού

4.1 Η Ελληνική Καταδυτική Αγορά: Παραδείγματα

Όσον αφορά στην ελληνική καταδυτική αγορά, βάσει στοιχείων που προήλθαν από τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Εκπαιδευτών Κατάδυσης-Π.Σ.Ε.Κ., στον Ελλαδικό χώρο είναι εν λειτουργία στις μέρες μας γύρω στα 114 πιστοποιημένα κέντρα κατάδυσης.

Τα υπάρχοντα καταδυτικά κέντρα, κατανεμημένα στην ελληνική περιφέρεια:

- Μακεδονία – Θράκη: 11
- Ήπειρος – Θεσσαλία: 3
- Εύβοια: 8
- Αττική: 27
- Πελοπόννησος: 8
- Σύνολο της νησιωτικής χώρας: 41 (Σποράδες, Επτάνησα, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες και βόρειο Αιγαίο)
- Κρήτη: 16

Χάρτης 7: Εγχώριος χάρτης καταδυτικών κέντρων.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία από στοιχεία του <http://greekdivers.blogspot.com>

Όσον αφορά στα καταδυτικά πάρκα, αξίζει να σημειωθεί ότι πλέον ορίζονται από το ελληνικό γεωδαιτικό σύστημα αναφοράς με συντεταγμένες και σχετικό τοπογραφικό διάγραμμα, ενώ το δικαίωμα χρήσης τους παραχωρείται με υπουργική απόφαση (η οποία διαρκεί 20 έτη και υπάρχει η δυνατότητα ανανέωσης ανά 10 έτη).

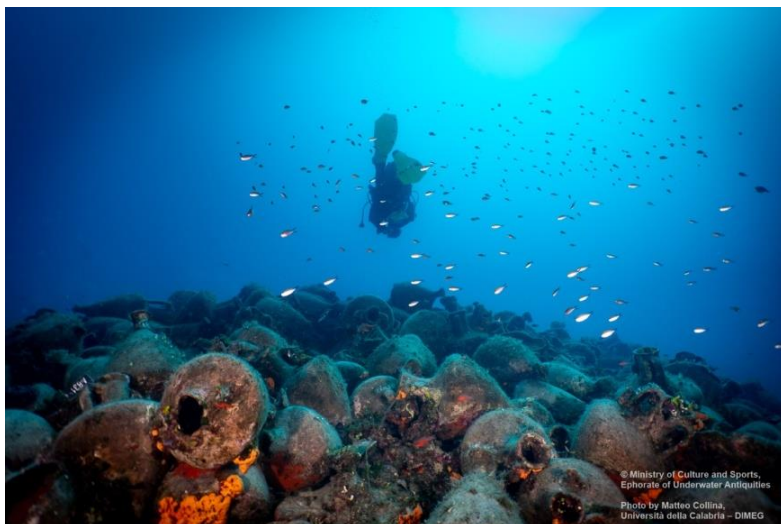
Παραδείγματα ελληνικών καταδυτικών πάρκων και μουσείων τα οποία αναπτύσσονται είτε βάσει Στρατηγικού Σχεδιασμού του Κράτους είτε με ιδιωτική πρωτοβουλία και κυνηγούν την εξέλιξη διαρκώς είναι τα ακόλουθα:

4.1.1 Υποθαλάσσιο Μουσείο Αλοννήσου

Ορόσημο αποτέλεσε η λειτουργία του ναυαγίου της Περιστεράς (5^{ος} αιώνας π.Χ.) ως επισκέψιμο ενάλιου αρχαιολογικού χώρου εντός της μεγαλύτερης θαλάσσιας προστατευόμενης περιοχής της Ευρώπης, μέρος του δικτύου Natura 2000 (Ε.Ε., 2021). Αποτελεί καρπό συνεργασίας με πρωταγωνιστές το Υπουργείο Πολιτισμού, την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων, την Περιφέρεια Θεσσαλίας και τον Δήμο Αλοννήσου. Από τη Δευτέρα 3 Αυγούστου ως και την Παρασκευή 2 Οκτωβρίου 2020 ο Ενάλιος Αρχαιολογικός χώρος της Περιστεράς άνοιξε πιλοτικά και από το 2021 καθίσταται προσβάσιμος για το καταδυτικό κοινό.

Το έργο προετοιμάστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος διασυνοριακής συνεργασίας BLUEMED (Νοέμβριος 2016-Ιανουάριος 2020), συνεχίζεται με τη χρηματοδότηση του ΠΕΠ Θεσσαλίας και αφορά στη συντονιστική και υποστηρικτική δράση για την εκμετάλλευση της πρωτοβουλίας της Interreg Mediterranean-BlueMed για Έρευνα και Καινοτομία, για βιώσιμες δουλειές και αειφόρο ανάπτυξη στην περιοχή της Μεσογείου (Υποθαλάσσιο Μουσείο Αλοννήσου, 2021).

Η προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού αποτελεί μέρος της δέσμευσης της Ε.Ε. για τη δημιουργία βιώσιμης οικονομίας μέσω της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Καινοτόμα έργα όπως το υποθαλάσσιο μουσείο δείχνουν πόσο ο υπεύθυνος παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός γνωστός και ως «γαλάζιος τουρισμός» μπορεί να στηρίξει την οικονομική ανάκαμψη της Ευρώπης (Ε.Ε., 2021).

Εικόνα 8 : Υποθαλάσσιο μουσείο Περιστεράς © Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων.

Τα έργα αυτά, όπως αναφέρεται από τον Δήμαρχο Αλοννήσου Πέτρο Βαφίνη (Βαφίνης, 2021ε) αποτελεί σταθμό για την πορεία του καταδυτικού τουρισμού στην Αλόννησο και όλη την Ελλάδα. Ήδη έχει οδηγήσει σε ενίσχυση της επισκεψιμότητας με ποιοτικό τουρισμό που διαθέτει ανώτερο εκπαιδευτικό υπόβαθρο, υψηλά εισοδήματα, οικολογικές ευαισθησίες και πρόθεση επανάληψης της επίσκεψης στο νησί. Επίσης τίθενται ουσιαστικές βάσεις για την επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν καθώς διά της «υποβρύχιας οδού», η Αλόννησος δύναται να προσελκύσει στο μέλλον τουριστικές ροές από τον Απρίλιο ή τον Μάιο μέχρι και τον Οκτώβριο ή ακόμη και αργότερα, σύμφωνα πάντα και με τον προγραμματισμό λειτουργίας του μουσείου.

Όλα αυτά μπορούν να οδηγήσουν σε μία μεγαλύτερη και πιο επικερδή τουριστική σεζόν, όχι μόνο για τους επαγγελματίες του νησιού που εξειδικεύονται στον καταδυτικό τουρισμό, αλλά για όλους τους τομείς του τουριστικού κλάδου, καθώς αυτοί οι περισσότεροι και ποιοτικοί τουρίστες που έρχονται και που θα συνεχίζουν να έρχονται για τον σκοπό αυτό, θα επιχειρούν πάντα πέραν της κατάδυσης να εξερευνούν όλο το νησί και να βιώνουν όλες τις πτυχές του, διασπείροντας τα σπουδαία οικονομικά οφέλη σε όλες τις τουριστικές επιχειρήσεις.

Επομένως, με αιχμή του δόρατος το έργο αυτό, τον «Παρθενώνα των ναυαγίων» όπως αποκαλείται (Βαφίνης, 2020), κορυφαία προτεραιότητα που πρέπει να τεθεί είναι η ανάγκη για αξιοποίηση και λειτουργία και των υπολοίπων έξι ναυαγίων της Αλοννήσου και ενδεχομένως και κάποιων πρόσθετων που δεν έχουν ακόμη ερευνηθεί (Βαφίνης, 2021ε). Σε αυτό το μοναδικό καταδυτικό περιβάλλον, οι αυτοδύτες θα μπορούν να απολαύσουν μία υποθαλάσσια πανδαισία ναυαγίων σε ένα γεμάτο πρόγραμμα επτά ως δέκα ημερών, που

όμοιο του δεν θα υπάρχει αλλού στον κόσμο. Στόχος πρέπει να είναι η δημιουργία του πρώτου υποβρύχιου αρχαιολογικού πάρκου της Ελλάδας που θα βρίσκεται μέσα στο μεγαλύτερο φυσικό θαλάσσιο πάρκο της Ευρώπης. Ένα όραμα που μπορεί να αλλάξει τα διεθνή δεδομένα, μιλώντας για το πρώτο πολύ-επίπεδο, θαλάσσιο & υποβρύχιο πάρκο του κόσμου που θα αποτελεί ταυτόχρονα και ένα ολοκληρωμένο μοντέλο ανάπτυξης για όλη την Ελλάδα στο πεδίο αυτό (Βαφίνης, 2021β).

Παράλληλα, χάρη στο καινοτόμο κέντρο ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού που λειτουργεί στη Χώρα Αλοννήσου, μπορούν όλοι πλέον να βιώσουν την εμπειρία με τη βοήθεια της τεχνολογίας αιχμής και της επαυξημένης πραγματικότητας, χωρίς καν να χρειαστεί να βουτήξουν στο νερό (Υποθαλάσσιο Μουσείο Αλοννήσου, 2021· Ε.Ε., 2021· Βαφίνης, 2021δ).

Εικόνα 9 : Κέντρο ενημέρωσης στο υποθαλάσσιο μουσείο © Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων.

Ακόμη, πλήθος οικολογικών και τουριστικών καινοτομιών που έχει αναπτύξει ο Δήμος, όπως συρρίκνωση της χρήσης της πλαστικής σακούλας, υποβρύχιες δράσεις και ανακύκλωση (Βαφίνης, 2021γ) εξακολουθούν να αποτελούν απαράβατους όρους ποιότητας για την προβολή του νησιού.

Τα θετικά αποτελέσματα και ο αντίκτυπος όλης αυτής της στρατηγικής επεκτείνονται καθώς η περιοχή συμπεριλήφθηκε στην 6^η θέση ανάμεσα στους καλύτερους προορισμούς του κόσμου για το 2021 (Βαφίνης, 2020) και μάλιστα χωρίς άλλη ελληνική παρουσία, σύμφωνα με τον παγκόσμιο ταξιδιωτικό τίτλο National Geographic. Επίσης, 6 ακόμη κρατικά National Geographic δημοσιεύουν αφιερώματα στην είδηση των εγκαινίων του μουσείου (Βαφίνης, 2021α). Η «βίβλος του οικογενειακού τουρισμού», το Βρετανικό Family Traveller τοποθετεί την Αλόνησο στην κορυφή των οικογενειακών προορισμών και διεθνή δίκτυα από όλο τον

κόσμο όπως CNN, το Γαλλικό Πρακτορείο Ειδήσεων, η Deutsche Welle, το Lonely Planet και δεκάδες ακόμη κορυφαία ΜΜΕ αναδεικνύουν το υποβρύχιο μουσείο και τις υπόλοιπες δυνατότητες του προορισμού, χάρη στις ενημερωτικές πρωτοβουλίες και τη συμπαγή τακτική που βρίσκει αποδέκτες εκατομμύρια ποιοτικούς δυνητικούς ταξιδιώτες από όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης (Βαφίνης, 2021ε).

Η περίπτωση της Αλοννήσου, ως προς την στρατηγική προβολής του τουριστικού προϊόντος, θυμίζει αρκετά την αντίστοιχη του καταδυτικού πάρκου του Σαρμ Ελ Σείχ στην Αίγυπτο, το οποίο αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο 3.6 (Δυνάμεις Ανταγωνισμού).

4.1.2 Ikion Dive Center (Αλόννησος)

Το Ikion Dive Center βρίσκεται σε ένα από τα πλουσιότερα φυσικού κάλλους νησιά των Σποράδων, την Αλόννησο. Η Αλόννησος διαθέτει 67 περίπου χλμ. μήκος ακτών τα οποία προϊδέάζουν το καταδυτικό κοινό για την ξεχωριστή εμπειρία που μπορεί να βιώσει, καταδυόμενο στους μοναδικού κάλλους βυθούς και στα σπάνια ναυάγια του νησιού .

Το Ikion Dive Center αποτελεί ένα σημαντικά αξιόλογο Ελληνικό Θέρετρο Καταδύσεων τόσο για πιστοποιημένους και εμπείρους, όσο και για νέους και αρχάριους δύτες. Το καταδυτικό κέντρο στεγάζεται στο λιμάνι Πατητήρι στην Αλόννησο.

Χάρτης 8: Η γύρω περιοχή της Αλοννήσου και τα σημεία όπου πραγματοποιούνται καταδύσεις από το Ikion Dive Center.

Πηγή: Ιδία επεξεργασία από στοιχεία του <http://www.ikiondiving.gr/>

Στο καταδυτικό κέντρο πραγματοποιείται ένας μεγάλος αριθμός μαθημάτων από την PADI, τα οποία απευθύνονται σε δύτες αλλά και σε περιηγητές επιφανείας. Τα σημεία που πραγματοποιούνται καταδύσεις χαρακτηρίζονται από μεγάλη ποικιλία, ενώ απαρτίζονται από σπάνιου φυσικού κάλλους τοπία και πλούσια θαλάσσια ζωή (ενδεικτικά: ναυάγιο της Περιστέρας, Άγιος Πέτρος).

Το καταδυτικό κέντρο βρίσκεται εντός του Θαλάσσιου Πάρκου Βορείων Σποράδων, το οποίο αποτελεί το πρώτο από τα δυο θαλάσσια πάρκα που υπάρχουν στον ελληνικό χώρο.

Χάρτης 9: Εγχώρια θαλάσσια προστατευόμενη περιοχή.

Πηγή : <http://alonissos-park.gr>

4.1.3 Το διεθνές τουρνουά Authentic Big Blue (Αμοργός)

Πολύ χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Authentic Big Blue, που σε αντίθεση με το πρώτο υποθαλάσσιο Αρχαιολογικό Μουσείο της Ελλάδας στην Αλόνησσο, αποτελεί τη συνδρομή του ιδιωτικού τομέα και του τοπικού εθελοντισμού στην ανάπτυξη και προώθηση του καταδυτικού τουρισμού, με μια σειρά δράσεων που αξίζει μελλοντικά να συμπεριληφθούν στον Στρατηγικό Σχεδιασμό, λόγω της αποτελεσματικότητας και του σημαντικού οικονομικού οφέλους για τον Τουρισμό. Προβάλλεται από την Αναπτυξιακή Εταιρεία Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Ε. Ν. Αιγαίου (Αν.Δι.Κα.Τ., 2021).

Το Authentic Big Blue στην Αμοργό δεν αφορά μόνο στον καταδυτικό τουρισμό αλλά και στη διοργάνωση διεθνών αγώνων, ενός τουρνουά ελεύθερης κατάδυσης. Εκτός, δηλαδή από την κατάδυση αναψυχής υπάρχει και το αγωνιστικό κομμάτι, όπου αναπτύσσονται οι

αθλητικές επιδόσεις, η κατάταξη και τα έπαθλα. Πρόκειται, σύμφωνα με τον κ. Κούμουλο (εκπαιδευτή ελεύθερης κατάδυσης ΕΟΥΔΑ CMAS, Arnea Academy, SSI) για έναν αναπτυσσόμενο τομέα της ελεύθερης κατάδυσης.

Η ιδέα της διοργάνωσης αυτών των αγώνων προήλθε από τα γυρίσματα της ταινίας «Απέραντο Γαλάζιο», «The Big Blue» του σκηνοθέτη Luc Besson με την υπέροχη μουσική επένδυση του συνθέτη Eric Serra και πρωταγωνιστή τον γνωστό ηθοποιό Jean Reno το 1988 στο νησί της Αμοργού. Το καλλιτεχνικό αυτό γεγονός έκανε το νησί γνωστό σε όλον τον κόσμο, αποτελώντας μια εξαιρετική τουριστική προβολή του τόπου στον διεθνή χώρο.

Εικόνα 10 : Η τοποθεσία διεξαγωγής των αγώνων Authentic Big Blue (Μοναστήρι Αγίας Άννας).
Πηγή: Κούμουλος Δ.

Πρόκειται για την αναβίωση των γεγονότων της ταινίας και την επιστροφή της ελεύθερης κατάδυσης στον τόπο των γυρισμάτων. Η ταινία θεωρήθηκε από τους δύτες της ελεύθερης κατάδυσης σταθμός, αφού δημιούργησε το κίνητρο να ασχοληθούν με το αγωνιστικό μέρος της ελεύθερης κατάδυσης. Το αθλητικό αυτό event διεξάγεται την 3^η με 4^η εβδομάδα του Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο, μιας και οι καιρικές συνθήκες της εποχής αυτής κρίνονται ιδανικές. Είναι αναγνωρισμένο και από τους δύο επίσημους φορείς της αγωνιστικής ελεύθερης κατάδυσης (CMAS και AIDA INTERNATIONAL). Διαρκεί πέντε επίσημες αγωνιστικές ημέρες και πριν την έναρξη του αγώνα προηγείται προπονητικό Camp με τη συμμετοχή κορυφαίων Ελλήνων & ξένων αθλητών που λειτουργούν ως πρεσβευτές και πόλος έλξης του event.

Επίσης, έχει προβλεφθεί η κορυφαία ασφάλεια κατά την διάρκεια του αγώνα από επαγγελματίες της κατάδυσης, σε συνεργασία με το Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο, τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό, το Πολεμικό Ναυτικό και την ΕΔΟΚ Αμοργού. Ακόμη, διοργανώνονται παράλληλες εκδηλώσεις και δραστηριότητες για τα παιδιά των οικογενειών

και συνοδών των αθλητών αλλά και το ευρύτερο κοινό, όπως μαθήματα κολύμβησης και ελεύθερης κατάδυσης, εξάσκηση πρακτικών Yoga και σεμινάρια/εκπαιδεύσεις κριτών. Η συνάντηση του 2021 πραγματοποιείται από 19 έως 26 Σεπτεμβρίου.

Σκοποί του event είναι:

- Η αξιοποίηση της μεγάλης επιτυχίας που είχε η ταινία πανευρωπαϊκά.
- Η ανάδειξη και η προβολή της Αμοργού ως καταδυτικού και αθλητικού προορισμό για ελεύθερη κατάδυση.
- Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου του νησιού λόγω της ημερομηνίας της διοργάνωσης (οικονομικό όφελος για την τοπική κοινωνία)
- Η ανάδειξη και η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς (μέσω παράλληλων εκδηλώσεων).
- Η ανάδειξη της τοπικής γαστρονομικής κουλτούρας (γαστρονομικό event).

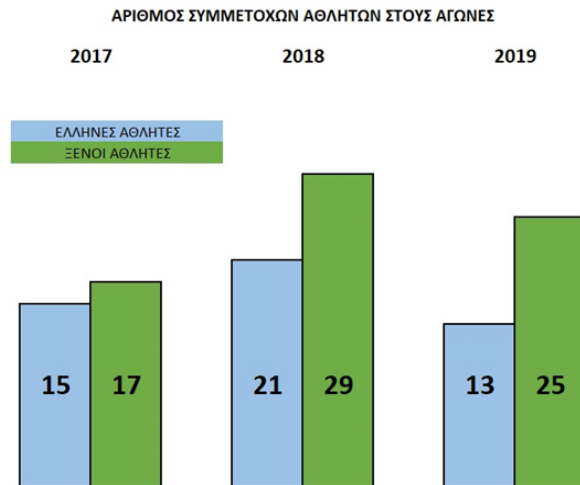
Το 2018 παράλληλα με την διοργάνωση του Authentic Big Blue πραγματοποιήθηκε η πρώτη έκθεση υποβρύχιας φωτογραφίας, ένα υποβρύχιο εικαστικό γεγονός παγκόσμιας πρωτοτυπίας.

Εικόνα 11 : Υποβρύχια έκθεση φωτογραφίας. Authentic Big Blue 2018.

Πηγή: Κούμουλος Δ.

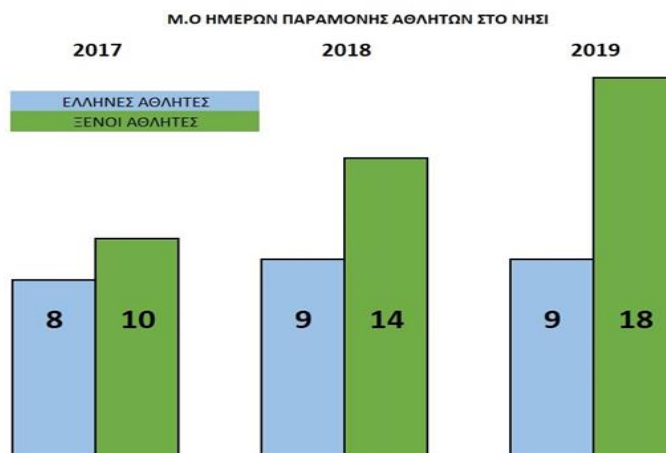
Λόγω του ισχυρού ανταγωνισμού με άλλες χώρες της Μεσογείου, όπου ο καταδυτικός τουρισμός είναι ήδη ανεπτυγμένος και οργανωμένος, η προβολή και προώθηση του τουριστικού προϊόντος της Αμοργού στηρίζεται στην αγωνιστική δραστηριότητα, την ελληνική φιλοξενία, το Αιγαιοπελαγίτικο τοπίο με την ιδιαίτερη αρχιτεκτονική σε συνδυασμό με τις μοναδικές διακοπές και την άγρια ομορφιά του νησιού.

Γράφημα 13 : Αθλητικές συμμετοχές Authentic Big Blue 2017-2019.

Πηγή: Κούμουλος, 2021

Στο παραπάνω γράφημα παρατηρείται μια σταθερά ανοδική πορεία των επισκεπτών, κυρίως από τις χώρες του εξωτερικού, ως προς την αθλητική συμμετοχή. Τα πράγματα ως προς την επισκεψιμότητα αλλάζουν ακόμη προς το καλύτερο, παρακολουθώντας το επόμενο γράφημα.

Γράφημα 14 : Πρόσδος ημερών παραμονής αθλητών στην Αμοργό κατά την διοργάνωση του αγώνα μεταξύ 2017-2019.

Πηγή: Κούμουλος, 2021

Εκτός από τη φανερή αύξηση στις ημέρες παραμονής των αθλητών στο νησί της Αμοργού, άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός ότι σε κάθε αγωνιζόμενο αντιστοιχούν δύο επιπλέον συνοδοί. Το οικονομικό τους επίπεδο είναι υψηλότερο του μέσου όρου. Για την διοργάνωση του αγώνα, εργάζονται 25 επιπλέον άτομα (δύτες ασφαλείας, κριτές, ιατρικό προσωπικό,

χειριστές σκαφών, φωτογράφοι) γεγονός που σημαίνει ότι στο νησί αποβιβάζονται και παραμένουν καθ' όλη τη διάρκεια των αγώνων και άτομα που περιβάλλουν επικουρικά τους αθλητές και φυσικά συνδράμουν με την παρουσία τους στην τοπική οικονομία (Αν.Δι.Κα.Τ., 2021·Κούμouλος, 2021).

Η διαπίστωση αυτή είναι απόλυτα σύμφωνη και με τα αντίστοιχα στατιστικά ευρήματα που αναφέρθηκαν στα υποκεφάλαια 3.5 (Στατιστικά Στοιχεία και Εξελίξεις στον Ελληνικό Τουρισμό) και 3.6 (Δυνάμεις Ανταγωνισμού), αποδεικνύοντας την σταθερή ανοδική πορεία του Ελληνικού Τουρισμού μέσα από την συνδρομή των αθλητικών δραστηριοτήτων της ελεύθερης κατάδυσης.

Σημαντικότερη δε, είναι και η βοήθεια της Δημοτικής Αρχής και των εθελοντών (κυρίως ντόπιων) χωρίς την υποστήριξη των οποίων θα ήταν αδύνατη η διοργάνωση του αγώνα, όπως χαρακτηριστικά σχολιάζει ο κ. Κούμouλος.

4.1.3 Καταδυτικό κέντρο Αμοργού

Το Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού αποτελεί ένα αξιόλογο θέρετρο καταδύσεων στο νησί της Αμοργού από το 2007. Η Αμοργός βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο των Κυκλάδων, νοτιοανατολικά της Νάξου, ενώ έχει μήκος ακτών 126 χιλιόμετρα οι οποίες βρέχονται από το Αιγαίο πέλαγος. Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του κέντρου αποτελούν οι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες δραστηριότητες όπου έχει κανείς την δυνατότητα να πραγματοποιήσει στο χώρο του Καταδυτικού Κέντρου αλλά και η μεγάλης αξίας εμπειρία που μπορεί να παρέχει εκμεταλλευόμενη τα τοπικά φυσικά προνόμια του ελληνικού βυθού.

Χάρτης 10: Τα σημεία όπου πραγματοποιούνται καταδύσεις στο νησί της Αμοργού.

Πηγή : Ιδία επεξεργασία από στοιχεία του <https://www.amorgos-diving.com>

Τα σημεία στα οποία πραγματοποιούνται καταδύσεις είναι: το Σπήλαιο Νικουριά, το Grambonissi, το Deep Blue Wall και το Ναυάγιο (Μαρίνα 3). Ενδεικτικά το Σπήλαιο Νικουριά, σύμφωνα πάντα με την γνώμη των επισκεπτών, αποτελεί τον πιο δημοφιλή καταδυτικό προορισμό στο νησί της Αμοργού. Αφορά ένα εντυπωσιακό ανοιχτό σπήλαιο, το οποίο παρέχει την δυνατότητα στους δύτες (ανεξαρτήτου καταδυτικού επιπέδου) να απολαύσουν την μοναδική φυσική ομορφιά του.

Παρατηρείται λοιπόν ότι στον ελλαδικό χώρο βρίσκονται αρκετά καταδυτικά κέντρα, μερικά των οποίων έχουν καταφέρει να προσελκύουν εκατοντάδες τουρίστες-δύτες ετησίως και διαρκώς εξελίσσουν το προϊόν το οποίο παρέχουν. Τα καταδυτικά αυτά κέντρα τις περισσότερες φορές είναι και αυτά που βρίσκονται στις πλεονεκτικότερες θέσεις και περιβάλλονται από φυσικά τοπία μοναδικής ομορφιάς, αξίας και ενδιαφέροντος. Η ανάπτυξή τους δηλαδή προέρχεται στον μεγαλύτερο βαθμό από την φύση του τουριστικού προϊόντος όπου παρέχουν. Στην πλειοψηφία όμως των καταδυτικών κέντρων, παρατηρείται μια στάσιμη κατάσταση στην οποία έχουν συμβάλει παράγοντες όπως η έλλειψη οργάνωσης (μεταξύ ομίλων τις περισσότερες φορές), οράματος, κρατικής στήριξης αλλά και χωροταξικού σχεδιασμού.

Συμπερασματικά, η ελεύθερη κατάδυση είναι ένας πολύ αναπτυσσόμενος τομέας της καταδυτικής δραστηριότητας. Υπάρχει και αναπτύσσεται συνεχώς η ανάγκη για τέτοιου τύπου διοργανώσεις που συνδυάζουν διακοπές με αθλητική δραστηριότητα. Η Ελλάδα λοιπόν, έχει το προνόμιο του φυσικού πλούτου και τις προδιαγραφές για αυτό το εγχείρημα. Μπορεί, σύμφωνα με τον Κούμουλο (2021) μεν να υπάρχουν ιδιαιτερότητες στη διοργάνωσή τους καθώς και οικονομικές απαιτήσεις, όμως από τη στιγμή που θα καθιερωθούν, θα αποφέρουν πολλά και σημαντικά οφέλη. Αρκεί η δράση αυτή να τύχει της στήριξης (οικονομικής και προβολής) από τους φορείς και την Περιφέρεια, εντάσσοντάς τη στον Στρατηγικό της Σχεδιασμό, αξιοποιώντας παράλληλα τον ντόπιο εθελοντισμό και το ευρύτερο ενδιαφέρον που αναφέρθηκε παραπάνω.

4.2 Οι φορείς που Εμπλέκονται στην Εγχώρια Ανάπτυξη του Καταδυτικού Τουρισμού

4.2.1 Κεντρική και περιφερειακή διοίκηση

Βασικό κομμάτι της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης αποτελεί το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, το οποίο ιδρύθηκε από τον νόμο 345/1936 μέσω της αυτοτέλειας του Λιμενικού Σώματος. Οι σύνθετες, τις περισσότερες φορές, λειτουργίες που επιτελούνται από το Υπουργείο, καθιστούν αναγκαία την συνεργασία και την εμπλοκή με ένα σημαντικό αριθμό συναρμοδίων υπουργείων και υπηρεσιών του κράτους. Βασικός στόχος του Υπουργείου τίθεται η εξέλιξη και ο εκσυγχρονισμός του Λιμενικού Σώματος, ενώ οι άμεσες και έμμεσες δράσεις του βασίζονται στην εθνική και διεθνή ναυτιλιακή νομοθεσία.

Ένα ακόμα αξιότιμο μέλος της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης αποτελεί το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης το οποίο ανασυντάχθηκε με το Π.Δ. 122/2004, ενώ οι αρμοδιότητές του ορίζονται από τον Ν. 3270/2004. Σημαντικό μέλημα του Υπουργείου κρίνεται ο σχεδιασμός της εγχώριας τουριστικής ανάπτυξης αλλά και ο προγραμματισμός και η χάραξη της τουριστικής πολιτικής.

Στη συνέχεια ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού ιδρύθηκε το 1950 με τον Α.Ν.1565/50 και καθίσταται νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) υπό την εποπτεία του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης.

Τέλος, το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος είναι ένας από τους φορείς τουρισμού που ανήκουν στο Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης και λειτουργεί από το 1935 ως νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου. Η Γενική Νομοθεσία, η Νομοθεσία κατάταξης ξενοδοχείων σε ομάδες αστέρων και η Νομοθεσία ξενοδοχειακών τίτλων αποτελούν την νομική δομή του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδος. Κύριος στόχος του Επιμελητηρίου αποτελεί η μελέτη και η εφαρμογή μέτρων που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της εγχώριας ξενοδοχειακής βιομηχανίας.

4.2.2 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η ελληνική επικράτεια είναι χωρισμένη σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή αλλιώς Ο.Τ.Α. Κύριο μέλημα των ΟΤΑ είναι η δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου ευδοκμεί το αίσθημα της ευθύνης, του καθήκοντος και η ενεργή συμμετοχή στα κοινά. Οι ΟΤΑ έχουν δικό τους προϋπολογισμό, υπαλλήλους και περιουσία, ενώ αποτελούν Ν.Π.Δ.Δ. και απολαμβάνουν διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας. Επίσης αρμοδιότητα των ΟΤΑ είναι η υπεράσπιση των συμφερόντων της περιφέρειάς τους, αναλαμβάνοντας τοπικά έργα και υποθέσεις.

4.2.3 Εξειδικευμένοι φορείς

Το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών ανήκει στους εξειδικευμένους φορείς, ενώ ιδρύθηκε στις 3.6.2003 με στόχο να ρυθμίσει τις κρατικές χρηματοδοτήσεις αναφορικά με την θαλάσσια έρευνα στον Ελλαδικό χώρο. Το ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. αποτελείται από 5 διαφορετικά ινστιτούτα, καθένα από τα οποία απευθύνεται σε ένα συγκεκριμένο θεματικό αντικείμενο (το Ινστιτούτο Ωκεανογραφίας, το Ινστιτούτο Υδατοκαλλιέργειας, το Ινστιτούτο Θαλάσσιων Πόρων, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Υδάτων και το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας και Γενετικής).

Έναν ακόμα εξειδικευμένο φορέα αποτελεί η Ελληνική Ομοσπονδία Υποβρύχιας Δραστηριότητας, Αθλητικής Αλιείας και Τεχνικής Κολύμβησης (Ε.Ο.Υ.Δ.Α.) Βασικοί στόχοι της ομοσπονδίας είναι η εξέλιξη των υποβρύχιων αθλημάτων, η ανάπτυξη της αθλητικής αλιείας, η στελέχωση αγώνων σκαφών στο υγρό στοιχείο και η οργάνωση εκδηλώσεων.

Στην συνέχεια ο AIDA (International Association for the Development of Apnea) από το 1992 και έπειτα, αποτελεί τον Παγκόσμιο Οργανισμό Ελεύθερης Κατάδυσης .

Σκοπός και μέλημα του AIDA είναι η θεσμοθέτηση των κατάλληλων κριτηρίων εκπαίδευσης για την ελεύθερη κατάδυση, η διοργάνωση αγώνων και ο έλεγχος των καλύτερων επιδόσεων -ρεκόρ, καταγράφοντας από το 1993, 200 παγκόσμια ρεκόρ.

4.2.4 Οργανισμοί εκπαίδευσης και πιστοποίησης

Μέσω του ISO και του CE που έχουν λάβει κάποιοι εκπαιδευτικοί οργανισμοί, έχουν κερδίσει την αναγνώριση του ελληνικού κράτους. Οι επίσημα αναγνωρισμένοι οργανισμοί εκπαίδευσης και πιστοποίησης είναι οι ακόλουθοι:

- NAUI
- PADI
- CMAS
- Andi
- Lantd

Μέσω μιας βασικής σειράς μαθημάτων έχουν την δυνατότητα να πιστοποιήσουν την ικανότητα αυτόνομης κατάδυσης.

4.3 Ο Ρόλος του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην Ανάπτυξη του Τουρισμού

Ο χωροταξικός σχεδιασμός προσθέτει τη διάσταση μιας συγκροτημένης μακροπρόθεσμης προσέγγισης της πολιτικής ανάπτυξης του τουρισμού στον χώρο. Το κεντρικό στοιχείο είναι ο σχεδιασμός με μακροπρόθεσμη στοχοθέτηση, σύμφωνα με τις βασικές αρχές του δημοκρατικού σχεδιασμού, δηλαδή την ανάλυση των προβλημάτων/ικανοτήτων, την υιοθέτηση στόχων και επιδιώξεων για τον τουρισμό, την ανάπτυξη στρατηγικής, συστήματος παρακολούθησης και αξιολόγησης για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της προσαρμογής στην εξέλιξη του προγράμματος δράσης. Ανάλογα με το χωρικό επίπεδο αναφοράς μπορεί να γίνει διάκριση σε εθνικό, περιφερειακό ή σε άλλη χωρική ενότητα. Το σύγχρονο πλαίσιο αναφοράς για κάθε πολιτική είναι οι βασικές αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης δηλαδή η προσπάθεια για ισορροπία μεταξύ των στόχων της οικονομικής αποτελεσματικότητας, της κοινωνικής και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Ένα χωροταξικό σχέδιο είναι εξαιρετικά χρήσιμο για δυο βασικούς τομείς/λόγους, οι οποίοι είναι:

- ο προσανατολισμός και διασφάλιση των επενδύσεων στον τουρισμό και
- ο συντονισμός των επιμέρους τομεακών πολιτικών που στηρίζουν ή έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον τουρισμό.

Όσον αφορά στον πρώτο, ένα χωροταξικό σχέδιο σχετικό με τον τουρισμό, υπό τον όρο ότι περιέχει κανόνες, κατευθυντήριες γραμμές και προτεραιότητες για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να αναπτυχθεί ο τουρισμός σε διάφορους τομείς, μπορεί να αποτελέσει ένα πρώτο πλαίσιο αναφοράς και καθοδήγησης για τους ενδιαφερόμενους επενδυτές αναφορικά με το που και το πώς. Φυσικά, σε ένα σύγχρονο πλαίσιο πολιτικής και προγραμματισμού, οι κανόνες, οι κατευθυντήριες γραμμές κ.λ.π. είναι ενδεικτικές. Η συγκεκριμένη συμβολή αυτού του τύπου προσέγγισης παρουσιάζεται σε δύο επίπεδα: Η ιδιαιτερότητα του τρόπου με τον οποίο αναπτύσσεται ο τουρισμός σύμφωνα με τα ειδικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής και τον συσχετισμό του με τις υπερτοπικής σημασίας προτεραιότητες (Παπαπετρόπουλος 2009, όπ. ανάφ. στον Τέρψη, 2014).

Όσον αφορά στον δεύτερο, ένα χωροταξικό σχέδιο για τον τουρισμό μπορεί να εξασφαλίσει τον συντονισμό άλλων τομεακών πολιτικών και δράσεων με τις προτεραιότητες της τουριστικής πολιτικής, ένα ζήτημα που είναι ιδιαίτερα σημαντικό, επίσης σε δύο επίπεδα: Τις υπερτοπικές επενδύσεις γενικής υποδομής (π.χ. λιμένες, αερολιμένες, δρόμους κ.λ.π.) που είναι αναγκαίες για την προσβασιμότητα στις τουριστικές περιοχές αλλά και για τη διασφάλιση της στήριξης των προτεραιοτήτων πολιτικής του τουρισμού σε άλλες κρίσιμες πολιτικές και δράσεις (π.χ. αεροπορικές μεταφορές, περιφερειακή πολιτική, πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός κ.λ.π.).

Πιο συγκεκριμένα βάσει Νόμου 2742/1999 (ΦΕΚ 207/7-10-1999) πάνω στον Χωροταξικό Σχεδιασμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη, έγινε ορισμός νέου θεσμικού πλαισίου για την χωροταξία σε όλη την χώρα. Με τον συγκεκριμένο νόμο ορίζονται νέα μέσα και όργανα χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα. Με την διάκριση των κύριων επιπέδων στον γενικό χωροταξικό σχεδιασμό σε Εθνικό και Περιφερειακό Πλαίσιο γίνεται καλύτερη ανακατανομή κατευθύνσεων όσον αφορά στην ολοκληρωμένη μορφής χωρική διαχείριση για τα επόμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού(ΓΠΣ-ΣΧΟΟΑΠ κ.α.).

Σε εθνικό επίπεδο (πρώτο), εμπεριέχονται το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού σχεδιασμού και το σύνολο των Ειδικών Πλαισίων, τα οποία απευθύνονται είτε σε κάποιες ειδικές περιοχές στον εθνικό χώρο (παράκτια, νησιωτική, ορεινή κ.α.), είτε στη χωρική διάρθρωση ορισμένων κλάδων με εθνική σημασία.

Σε επίπεδο των περιφερειών της χώρας (δεύτερο επίπεδο) πλην της Αττικής, για την οποία έχει οριστεί Ρυθμιστικό Σχέδιο, κατατάσσονται το σύνολο των Περιφερειακών Πλαισίων για τον Χωροταξικό Σχεδιασμό και την Αειφόρο Ανάπτυξη (Τέρψη, 2014).

Πλέον με την θεσμοθέτηση του ν. 4759/2020, «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις», αναμένεται ένα σύγχρονο και συνεκτικό πλαίσιο κανόνων όπου θα αφορούν στην βιώσιμη ανάπτυξη αλλά και στην οργάνωση των δραστηριοτήτων στον χώρο. Κάποιες από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις περιλαμβάνουν: ρυθμίσεις σχετικά με την Θαλάσσια Χωροταξία, αλλαγές στο Σύστημα Χωρικού Σχεδιασμού (ν.4447/2016), θέσπιση των αξιολογημένων χωρικών μελετών, ρυθμίσεις για τα πολεοδομικά μεγέθη των οργανωμένων υποδοχέων μεταποιητικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, καθώς και πλήθος άλλων σημαντικών διατάξεων.

Στην περίπτωση του τουρισμού εντός των ελληνικών συνόρων, μερικοί από τους βασικούς στόχους που συνιστούν το Γενικό χωροταξικό Πλαίσιο είναι αυτός της ορθολογικής οργάνωσης και εξέλιξης στον τουριστικό τομέα, ώστε να αξιοποιηθούν τα εγχώρια συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως αυτό της γεωγραφικής θέσης, του κλίματος, του πολυνησιακού χαρακτήρα αλλά και του μήκους και της ποιότητας των ακτών. Ακόμα, μέσω της προώθησης νέων μορφών τουρισμού επιδιώκεται να βελτιωθεί η απόδοση και η ανταγωνιστικότητα στο τουριστικό προϊόν. Επιπλέον βασικός στόχος εξακολουθεί να αποτελεί η διαχέουσα τουριστική δραστηριότητα σε πληθώρα νέων περιοχών, παράλληλα της προώθησης ισορροπημένης μορφής ανάπτυξης βάσει φυσικών, πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων κάθε τόπου. Αξιοσημείωτη είναι και η πρόθεση περιβαλλοντικής αναβάθμισης σε περιοχές με τουριστικό ενδιαφέρον, συνδυαστικά πάντα με την προστασία και βιωσιμότητα του πόρου ενδιαφέροντος.

Οι κατευθύνσεις από το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο πάνω στην τουριστική πρακτική αποτελούν παρελθόν από το 2013 με αποφάσεις του ΣΤΕ. Παρ' όλα αυτά κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί πως προέβλεπε την πραγματοποίηση σειράς από ενέργειες και την δραστηριοποίηση γύρω από την εξυπηρέτηση της τουριστικής πρακτικής σύμφωνα πάντα με τα ιδιαίτερα και μοναδικά χαρακτηριστικά του τόπου, του είδους των τουριστικών δραστηριοτήτων, τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά και την ευαισθησία του πόρου. Τέτοιου είδους ενέργειες αποτελεί αυτή της αναβάθμισης στην εικόνα του τουριστικού προορισμού προκειμένου να καταστεί ελκυστικότερος, της προστασίας, της ανάδειξης και αποκατάστασης σε περιβάλλον και τοπίο, της βελτίωσης της ήδη υπάρχουσας υποδομής και των υπηρεσιών που παρέχονται, του περιορισμού της εκτός σχεδίου και ακανόνιστης δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων αλλά και της πραγματοποίησης τουριστικών δραστηριοτήτων σε περιοχές όπου εμφανίζεται ευαισθησία όπως περιοχές Natura ή αυτές των μικρών νησιών με χαμηλό αναπτυξιακό επίπεδο.

Στην περίπτωση του καταδυτικού τουρισμού, σύμφωνα με το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο (2013), το σύνολο των στρατηγικών κατευθύνσεων στην χωρική ανάπτυξη και οργάνωση, προτείνει να οργανωθεί ο τουρισμός με βάση την κατάδυση, οργανωμένη ή αυτόνομη, με κύριο σκοπό να εμπλουτιστεί το τουριστικό προϊόν αλλά και να δημιουργηθούν θαλάσσια και καταδυτικά πάρκα, η οριοθέτηση των οποίων θα γίνεται σε σύνολο θαλάσσιων περιοχών εφαιπτόμενων ή και όχι με την ακτή. Οι περιοχές αυτές θα προστατεύονται από κάθε μορφή αλιείας καθώς και από σύνολο δραστηριοτήτων στο θαλάσσιο και υποθαλάσσιο χώρο, στο εσωτερικό των οποίων θα πραγματοποιούνται δραστηριότητες με βάση την κατάδυση για σκοπούς αναψυχής. Η ανάπτυξη των θαλάσσιων καταδυτικών πάρκων γίνεται σε τόπους που διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές όπως τους φυσικούς πόρους, την ευκολία στην πρόσβαση και εναρμονίζονται με τα νομοθετικά πλαίσια κυρίως σε σχέση με θέματα ασφάλειας και υγείας. Με σκοπό να χωροθετηθούν τα καταδυτικά πάρκα και τα υποβρύχια μουσεία, είναι απαραίτητο να υπάρχει η κατάλληλη οδική πρόσβαση και οι απαιτούμενες λιμενικές υποδομές σε εύρος απόστασης λιγότερο από τα 10 ναυτικά μίλια. Τέλος, γίνεται προώθηση της ανάπτυξης μουσείων κάτω από τη θάλασσα για λόγους αναψυχής και ανάπτυξη θαλάσσιων περιοχών που διαθέτουν τα κατάλληλα ενάλια αποθέματα, με την προϋπόθεση και τη δέσμευση πάντα ότι θα τηρείται η σχετική νομοθεσία περί προστασίας, για την πολιτιστική κληρονομιά.

Ο παρακάτω πίνακας (Πίνακας 6) παρουσιάζει τις κατευθύνσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων σχετικά με τον Καταδυτικό Τουρισμό. Οι κατευθύνσεις που δίνονται, σύμφωνα με τον Κοκκώση (2015) είναι στρατηγικού χαρακτήρα καθώς αποτυπώνονται οι επιδιωκόμενοι συσχετισμοί μακροχρόνια και εκφράζεται χωρικά η τακτική για την τουριστική ανάπτυξη της χώρας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Αυτές οι στρατηγικές επιλογές δείχνουν τον δρόμο, εκφράζοντας το όραμα για την μελλοντική τουριστική ανάπτυξη του κάθε τόπου, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα γεωγραφικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά, ιστορικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του.

Ως προς το κανονιστικό πλαίσιο, οι αντίστοιχοι Νόμοι και οι συμπληρωματικές Κ.Υ.Α. με τις ανάλογες εγκυκλίους, όπως θα αναφερθεί στα αμέσως επόμενα υποκεφάλαια, θα έλθουν να ορίσουν ακριβώς τον τρόπο υλοποίησης, λειτουργίας και εποπτείας των διαδικασιών με τους όρους χρήσης του κάθε χώρου, τους περιορισμούς για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και της διαφύλαξης της ιστορικής αξίας του κάθε τόπου, καθώς και τους στρατηγικούς εταίρους, παρόχους και δικαιούχους που μπορούν να εμπλέκονται στην ανάπτυξη και την οικονομική αξιοποίηση.

Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο	Κατευθύνσεις όσον αφορά τον Καταδυτικό Τουρισμό
ΠΧΠ Περιφέρειας Ιονίων Νήσων.	Προτείνεται η δημιουργία καταδυτικών πάρκων αναψυχής - φυσικών μουσείων θαλάσσιων οικοσυστημάτων και εναλίων αρχαιοτήτων. Τα Πάρκα αυτά κατατάσσονται στην κατηγορία των πόλων έλξης τουριστικής κίνησης και περιλαμβάνουν τις θαλάσσιες ζώνες του δικτύου Natura 2000.Διερευνάται η χωροθέτηση των καταδυτικών πάρκων βάση των καθορισμένων από την τροποποίηση στο αρ. 13 του ν. 3409/2005 σε Κέρκυρα, Παξούς, Λευκάδα, Διαπόντια Νησιά, Μεγανήσι, Ιθάκη και Ζάκυνθο (διερεύνηση ανάδειξης εναλίων αρχαιοτήτων στον Αλικανά).
ΠΧΠ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.	Προτείνεται η θεσμοθέτηση και η δημιουργία υποθαλάσσιου καταδυτικού πάρκου στην περιοχή του κόλπου Καστέλι, η προώθηση διοργανώσεων προβολής καταδυτικής κληρονομιάς (μεταξύ Μασουριού-Μυρτιών Καλύμνου και νήσου Τελένδου, με την μορφή υποθαλάσσιου αρχαιολογικού πάρκου) και η δημιουργία εγκαταστάσεων συντήρησης και επισκευής καταδυτικού εξοπλισμού σε περιοχές με ήδη υπάρχοντα καταδυτικά πάρκα (Άνδρος, Κάλυμνος).
ΠΧΠ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.	Ως κύριος στόχος παρουσιάζεται αυτός της ανάπτυξης διαφόρων δραστηριοτήτων με αρχή τον καταδυτικό τουρισμό, με το να δημιουργηθούν θαλάσσια καταδυτικά πάρκα, σύνολο θαλάσσιων περιοχών προστατευμένες από κάθε μορφής αλιεία και άλλες θαλάσσιες και υποθαλάσσιες δραστηριότητες. Σε κάθε θαλάσσια περιοχή που διαθέτει τους απαραίτητους πόρους, προωθείται η ανάπτυξη υποθαλάσσιων μουσείων. Παρατίθεται ενδεικτικά το νησάκι Ρούμπος, ως κατάλληλο να δημιουργηθεί σε αυτό καταδυτικό πάρκο ή καταδυτική διαδρομή, στο βορειοανατολικό, βόρειο, ανατολικό και νότιο τμήμα του.
ΠΧΠ Περιφέρειας Ηπείρου.	Για την ανάπτυξη καταδυτικού τουρισμού γίνεται πρόταση ώστε να ιδρυθεί θαλάσσιο πάρκο στα Σύβοτα ώστε να προωθηθεί ο καταδυτικός τουρισμός στην περιοχή Συβότων-Πλαταριάς.
ΠΧΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας.	Δημιουργία καταδυτικού Πάρκου Σποράδων Παγασητικού (Α' προτεραιότητας).

Πίνακας 6: Οι κατευθύνσεις των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων σχετικά με τον Καταδυτικό Τουρισμό.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις παραπάνω κατευθύνσεις, γίνεται αντιληπτό πως προκύπτουν αρκετές περιπτώσεις οι οποίες εκθέτουν τα υπάρχοντα περιφερειακά χωροταξικά πλαίσια, τονίζοντας τις αρκετές ελλείψεις τους, αναφορικά με τις κατευθύνσεις για την χωροθέτηση καταδυτικών κέντρων και πάρκων αλλά και για την οριοθετημένη ανάπτυξη της καταδυτικής βιομηχανίας. Η ανυπαρξία προτάσεων σε πολλές περιφέρειες, αρκετές από τις οποίες διαθέτουν εκατοντάδες χιλιόμετρα ακτογραμμών και πλούσιο φυσικό υποθαλάσσιο περιβάλλον, στο οποίο κάλλιστα θα μπορούσε να ευδοκιμήσει η καταδυτική δραστηριότητα, τονίζει την ανεπάρκεια των χωροταξικών πλαισίων. Ακόμα, στις περιπτώσεις των περιφερειών όπου υπάρχουν ορισμένες κατευθύνσεις, υπάρχει χαρακτηριστική ασάφεια σε σχέση με το ποιες περιοχές συμπεριλαμβάνουν οι συγκεκριμένες προτάσεις αλλά και απουσία στόχων για αρκετές ακόμα περιοχές με σημαντικά πλεονεκτήματα.

Στην Ελλάδα λοιπόν, θεωρώντας την χώρα μας ως ενιαίο τουριστικό προορισμό, ο χωροταξικός σχεδιασμός αποδίδει σημαντικές δυνατότητες με σκοπό να διασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα του εγχώριου τουρισμού και η ανάπτυξή του σύμφωνα με τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ιδιαιτερότητες των επιμέρους περιοχών της χώρας. Όσον αφορά όμως στον καταδυτικό τουρισμό, ο χωροταξικός σχεδιασμός και ειδικότερα οι κατευθύνσεις των χωροταξικών πλαισίων μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ελλιπείς αλλά και «ανώριμες» στην προσπάθεια δόμησης μιας οργανωμένης, διαυγούς και ανταγωνιστικής καταδυτικής βιομηχανίας.

4.4 Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός και η Σημασία του

Όπως αναφέρεται από τους Ασπρογέρακα & Λάζογλου (2018), ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός (ΘΧΣ) αποσκοπεί στην εξασφάλιση της εκμετάλλευσης του θαλάσσιου χώρου κατά τρόπο αποτελεσματικό και βιώσιμο, ώστε να αποφεύγονται πιθανές συγκρούσεις αλλά και όπου αυτό είναι εφικτό, να δημιουργούνται συνεργασίες μεταξύ των διαφόρων δραστηριοτήτων. Η θάλασσα ωστόσο είναι μια πολυδιάστατη πραγματικότητα, περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο ΘΧΣ να είναι ένα περίπλοκο έργο που παρουσιάζει ομοιότητες αλλά και λογικές διαφορές σε σχέση με το χωρικό σχεδιασμό στο χερσαίο χώρο, όπως για παράδειγμα η ανάγκη προσδιορισμού των χρήσεων και των λειτουργιών σε πέντε διαστάσεις: την επιφάνεια της θάλασσας, τη στήλη του νερού, το βυθό, το υπέδαφος και το χρόνο.

Επιπλέον ιδιαίτερα κρίσιμη είναι η διαχείριση των ακτών, όπου αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ ξηράς και θάλασσας, και θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με συμπληρωματικά εργαλεία. Η ενσωμάτωση της οδηγίας 2014/89 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ελληνική έννομη τάξη με το ν.4546/18 διαμορφώνει ένα σύγχρονο εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την κατάρτιση θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων. Στην πρακτική εφαρμογή της προσέγγισης που υιοθετείται, η πολυπλοκότητα των αλληλεπιδράσεων μεταξύ συμφερόντων αλλά και ο κατακερματισμός των διοικητικών αρμοδιοτήτων καθιστά επιτακτική την ανάγκη να διαμορφωθεί ένα αποτελεσματικό σχήμα χωρικής διακυβέρνησης.

Σημερινή κατάσταση:

Έτος έγκρισης της οδηγίας: 2014

Διάστημα έως το τέλος του οποίου πρέπει να γίνει μεταφορά σε εθνικό δίκαιο και καθορισμός των αρχών που θα είναι αρμόδιες: 2016

Διάστημα έως το τέλος του οποίου θα πρέπει να έχουν καταρτιστεί τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια: 2021.

Η άμεση λοιπόν ανάγκη διαμόρφωσης ενός σχήματος χωρικής διακυβέρνησης, απεικονίζει μια κατάσταση η οποία διατρέχεται από έντονα προβλήματα οργάνωσης, δομής αλλά και σωστής ιεράρχησης των προτεραιοτήτων της, λόγω της μεγάλης πολυπλοκότητάς της. Αντίστοιχα είναι τα προβλήματα και στην περίπτωση χωροθέτησης και ανάπτυξης μιας εναλλακτικής μορφής τουρισμού που αφορά στο θαλάσσιο περιβάλλον, όπως είναι ο καταδυτικός τουρισμός. Η θάλασσα ως κοινός παρονομαστής είναι αυτή που σε συνδυασμό με τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα (συμφέροντα, ανομία) δυσκολεύει κι άλλο την κατάσταση λόγω της πολυδιάστατης φύσης της. Γι' αυτό, σε έναν σημαντικό βαθμό αυτά τα δυο στοιχεία έχουν κοινά οφέλη και παρόμοιες λύσεις στα προβλήματά τους. Ένα ολοκληρωμένο Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχέδιο λοιπόν θα είχε τα εξής οφέλη:

- Να μειώσει τις συγκρούσεις ανάμεσα στους τομείς και να δημιουργήσει συνέργειες σε διάφορες δραστηριότητες, όπως αυτή του καταδυτικού τουρισμού.
- Να ενθαρρύνει τις επενδύσεις, εξασφαλίζοντας την προβλεψιμότητα, την σαφήνεια και την διαφάνεια στους κανόνες.
- Να τονώσει τη διασυνοριακή συνεργασία ανάμεσα σε χώρες της Ε.Ε. ώστε να δημιουργηθούν ενεργειακά δίκτυα, οδοί ναυσιπλοΐας αλλά και για να αναπτυχθούν

συνεκτικά δίκτυα προστατευόμενων περιοχών, όπως θαλάσσια πάρκα και υποθαλάσσια μουσεία.

- Να προστατευτεί το περιβάλλον με την έγκαιρη εκτίμηση των επιπτώσεων και της δυνατότητας που επιφέρει μια πολλαπλή χρήση του χώρου.

4.5 Καταδυτικά Πάρκα και Νομοθεσία

4.5.1 Βασική νομοθεσία

Τα Καταδυτικά Πάρκα θεσπίζονται βάσει του άρθρου 13 του ν.3409/2005 (ΦΕΚ/Α/273/2005), το οποίο έδωσε τη θέση του στο 10 του ν.4296/2014 (ΦΕΚ/Α/214/2014). Ο όρος και ο θεσμός του αμιγώς Καταδυτικού Πάρκου φαίνεται να χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από την παραπάνω Ελληνική νομοθεσία, που συνδυαστικά με τον νόμο 2971/2001 αναφορικά με τον αιγιαλό και την παραλία, καθιστά δυνατόν να χαρακτηριστεί και να παραχωρηθεί αυτοτελώς θαλάσσια έκταση, πέραν των Εθνικών θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, έτσι ώστε να δημιουργηθούν καταδυτικά πάρκα από δημόσιο, δημοτικό, ιδιωτικό ή και μεικτό φορέα αλλά και από σύνολο μη κυβερνητικών οργανώσεων. Υπό αυτές τις συνθήκες καθίσταται δυνατόν να σχηματιστεί ένα Εθνικό Σύστημα με ευρύ φάσμα αποτελεσματικότητας σε διαχειρίσιμες περιοχές μικρού μεγέθους, με την όψη ενός οικονομικά αυτόνομου και βιώσιμου πάρκου κατάδυσης, το οποίο επιτρέπει να δημιουργηθεί ένας ευέλικτος τύπος πειραματισμού στα πλαίσια ιδιωτικών, δημόσιων ή και μεικτών πρωτοβουλιών και διαχειρίσεων.

Ο ελληνικός νόμος καινοτομεί σημαντικά όσον αφορά στα καταδυτικά πάρκα. Αρχικά, προβλέπει τον σχηματισμό τους, παραχωρώντας θαλάσσιο χώρο υπό την πρωτοβουλία της ίδιας της πολιτείας, τροποποιεί τόσο την μορφή όσο και την απόδοση, αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς πέραν από τα νομικά πλαίσια απαγόρευσης και αστυνόμευσης από το σύνολο των αρμόδιων κρατικών οργάνων (Λιμενικό, που όπως όλοι γνωρίζουν είναι ανεπαρκή), μέσω συμβάσεως παραχώρησης θεσπίζεται σύνολο ιδιωτικών δικαιωμάτων, τα οποία προστατεύονται δικαστικώς ή και με άμεσο τρόπο με αυτοδυναμία, βάσει πάντοτε σχετικών διατάξεων που προβλέπει ο Αστικός Κώδικας.

Τέλος, στο άρθρο 13 ν.3409/2005 παρά την αντίθετη εισήγηση, προβλέφθηκε ρύθμιση ότι τα καταδυτικά πάρκα θα πρέπει να απέχουν από αρχαιολογικό χώρο κηρυγμένο ως ενάλιο τουλάχιστον 3 ναυτικά μίλια. Η ρύθμιση αυτή δημιούργησε σημαντικό πρόβλημα και

εμπόδιο για την ανάπτυξη των καταδυτικών πάρκων στην Ελλάδα. Ενώ όπως τεκμηριώνεται και σε σχετικό επιστημονικό άρθρο στο νομικό περιοδικό «Περιβάλλον και Δίκαιο» πρόκειται για παράλογη και άχρηστη απαγόρευση.

4.5.2 Ο νόμος 4868/2020

Τελικά, ο τελευταίος νόμος (4868/2020, Βλ. [Παράρτημα: Νόμοι](#)) έρχεται να επιλύσει αρκετά προβλήματα που παρουσίαζαν οι προηγούμενοι νόμοι και οι αντίστοιχες συμπληρωματικές ρυθμίσεις, αποσαφηνίζοντας με επάρκεια και ακρίβεια την ανάδειξη και προώθηση του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα με ταυτόχρονη διασφάλιση της προστασίας, διατήρησης και αξιοποίησης του φυσικού και πολιτιστικού υποθαλάσσιου περιβάλλοντος της Χώρας με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Συγκεκριμένα, ορίζει τον «καταδυτικό τουρισμό αναψυχής», το «συμβούλιο καταδυτικού τουρισμού» που αναφέρεται στον Υπουργό Τουρισμού και στελεχώνεται από επιστήμονες με γνώση και εμπειρία σε ζητήματα που άπτονται του καταδυτικού τουρισμού, στελέχη των Υπουργείων Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουρισμού, από έναν (1) πάροχο καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής εγγεγραμμένο στο μητρώο του άρθρου 8 του ν. 3409/2005 (Α' 273), καθώς και από κατά περίπτωση έναν εκπρόσωπο του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού (ΓΕΝ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας καθώς και τις αρμοδιότητές τους. Ειδικά:

Εάν για τους ιδρυόμενους ΕΕΑΧ δεν έχει ορισθεί φορέας διαχείρισης με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού ή με προγραμματική σύμβαση του άρθρου 100 του ν. 3852/2010, ως φορέας διαχείρισης νοείται η αρμόδια εφορεία εναλίων αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Επίσης, η φύλαξη των ΕΕΑΧ γίνεται από προσωπικό της αρμόδιας αρχαιολογικής υπηρεσίας σε συνεργασία με τη Λιμενική Αρχή, όπου αυτό απαιτείται, στο πλαίσιο άσκησης των αστυνομικών της καθηκόντων. Στους ΕΕΑΧ επιτρέπονται αποκλειστικά και μόνο: α) η καθοδηγούμενη κατάδυση ή περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling) με συνοδεία προσωπικού νομίμως αδειοδοτημένων παρόχων καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής.

Ακόμη, ορίζονται:

Ο «πάροχος καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής» είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παρέχει υπηρεσίες κατά την έννοια του άρθρου 6 του ν. 3409/2005.

Τα «Αξιοθέατα καταδυτικού τουρισμού» αποτελούν τα υποθαλάσσια αξιοθέατα που ευρίσκονται ή κατασκευάζονται εντός της ελληνικής επικράτειας και μπορούν να αξιοποιηθούν ως πόλοι έλξης τουριστών που ταξιδεύουν στο πλαίσιο του καταδυτικού τουρισμού, όπως είναι οι επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι του άρθρου 6, τα ναυάγια του άρθρου 7, τα ελεύθερα τεχνητά υποβρύχια αξιοθέατα του άρθρου 8 του παρόντος, καθώς και τα καταδυτικά πάρκα του άρθρου 13 του ν. 3409/2005.

Το «Εθνικό δίκτυο καταδυτικών αξιοθέατων» αποτελεί το σύνολο των οργανωμένων επισκέψιμων αξιοθέατων του καταδυτικού τουρισμού αναψυχής της Χώρας.

Ως «είδη καταδυτικού τουρισμού» νοούνται ιδίως η αυτόνομη ή καθοδηγούμενη κατάδυση με αναπνευστικές συσκευές, η ελεύθερη κατάδυση, η περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling), η υποθαλάσσια περιήγηση με σκάφη υποβρύχιας περιήγησης, η παρατήρηση του βυθού με πλοία διαφανούς πυθμένα (glass bottom σκάφη) ή με άλλα τεχνικά μέσα, που έχουν ως σκοπό την εξερεύνηση του υποβρύχιου βυθού με τους ζώντες οργανισμούς και την υποθαλάσσια γεωμορφολογία του για λόγους αναψυχής, άσκησης και απόκτησης γνώσεων και εμπειριών.

Τέλος, ορίζονται οι όροι άσκησης και οι αντίστοιχες απαγορεύσεις της υποβρύχιας δραστηριότητας με έμφαση στην ασφάλεια των αυτοδυτών και κάθε εμπλεκόμενου φορέα, καθώς και της προστασίας του ενάλιου περιβάλλοντος (φυσικού και ιστορικού).

4.5.3 Η περίπτωση των ναυαγίων

Σχετικά με τα ναυάγια, ο νόμος προβλέπει στα ναυάγια πλοίων και αεροσκαφών, που έχουν βυθισθεί προ των τελευταίων πενήντα (50) ετών, να επιτρέπεται αποκλειστικά και μόνον η καθοδηγούμενη ή οργανωμένη από παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών αναψυχής ελεύθερη ή αυτόνομη κατάδυση ή περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling) και η παρατήρηση του βυθού με πλοία διαφανούς πυθμένα ή άλλα μέσα παρατήρησης του βυθού, καθώς και η ιδιωτική περιήγηση επιφανείας με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkelling).

Στις τελευταίες θετικές εξελίξεις για τον καταδυτικό τουρισμό στην Ελλάδα έρχεται να προστεθεί η απελευθέρωση 91 ναυαγίων πλοίων και αεροπλάνων, σύμφωνα με γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠ.ΠΟ.Α., με οργανωμένες και καθοδηγούμενες καταδύσεις. Τα ναυάγια αποδίδονται στην καταδυτική κοινότητα για καταδύσεις αναψυχής (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2021). Οι υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ.Α εργάζονται συστηματικά για την τεκμηρίωση και την απελευθέρωση προς την καταδυτική κοινότητα και άλλων σημαντικών ναυαγίων, δημιουργώντας ένα απέραντο, επισκέψιμο, ενάλιο μουσείο. Σύμφωνα με την εισήγηση της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων, τα 91 ναυάγια πλοίων και αεροπλάνων, αποτελούν την πρώτη ομάδα ναυαγίων, τα οποία θα αποδοθούν στην καταδυτική κοινότητα για καταδύσεις αναψυχής, με συγκεκριμένους όρους.

Προκειμένου να ολοκληρωθεί η τεκμηρίωση των ναυαγίων αυτών, προβλέπονται συγκεκριμένοι τρόποι δράσης σε συνεργασία με τους παρόχους καταδυτικών υπηρεσιών, οι οποίοι θα ενταχθούν στο τελικό κείμενο της ΚΥΑ, που θα υπογραφεί από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού με το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής.

Στον υποβληθέντα κατάλογο, διαχωρίζονται, επίσης, με ειδική σήμανση, τα ναυάγια πολεμικών πλοίων, αεροπλάνων και υποβρυχίων που βυθίστηκαν κατά τις εχθροπραξίες του Α΄ και Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τα οποία αντιμετωπίζονται ως ειδική ομάδα, καθώς το άνοιγμά τους για καταδύσεις αναψυχής προϋποθέτει την υπογραφή σχετικής ΚΥΑ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού με το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας.

4.5.4 Χωροταξική νομοθεσία

Από πλευράς Χωροταξικής Νομοθεσίας, για τα Καταδυτικά Πάρκα, αυτή τη στιγμή η Ελλάδα στερείται ενός Ειδικού πλαισίου για τον τουρισμό και κατά συνέπεια για την καταδυτική βιομηχανία, εφόσον το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού στον Τουρισμό (Απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ 24208/2009, ΦΕΚ/Β/1138/2009) έχει καταργηθεί από το ΣΤΕ. Το προ υπάρχον πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες κατευθύνσεις του Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδίου, επιδιώκουν την καθιέρωση του καταδυτικού τουρισμού και την ανάπτυξή του μέσω Θεματικών Καταδυτικών Πάρκων με καθολική χωροθέτηση και πρόβλεψη περιμετρικών ζωνών περιορισμένης αλιείας, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα αντισταθμιστικών ωφελημάτων για τους επαγγελματίες αλιείς σε συνδυασμό με την προστασία και τον σεβασμό προς το θαλάσσιο περιβάλλον. Καθοριστικής σημασίας

πρόκειται να είναι το νέο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τον Τουρισμό το οποίο εκπονείται και αναμένεται από το 2013.

Αν και η ενσωμάτωση της οδηγίας 2014/89 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ελληνική νομοθεσία με το ν.4546/18 διαμορφώνει ένα σύγχρονο εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την κατάρτιση θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων, παρ' όλα αυτά μέχρι και αυτή τη στιγμή, (φθινόπωρο του 2021) δεν έχουν παραδοθεί από τη χώρα μας τα αντίστοιχα χωροταξικά σχέδια (Αν.Δι.Κα.Τ., 2021)⁴ ούτε και οι αντίστοιχες αδειοδοτήσεις των καταδυτικών χώρων και διαδρομών, με μοναδική εξαίρεση το υποθαλάσσιο μουσείο της Περιστεράς στην Αλόνησο, το οποίο αν και αδειοδοτήθηκε ουσιαστικά ως ενάλιος επισκέψιμος αρχαιολογικός χώρος (Ε.Ε.Α.Χ.) με το ΦΕΚ που δημοσιεύτηκε το 2015 (119/β/21.1.2015), ξεκίνησε τελικά την πιλοτική του λειτουργία τον Αύγουστο του 2020 και συνεχίζει κανονικά το 2021, με το κανονιστικό πλαίσιο να είναι απόλυτα σαφές προς όλες τις κατευθύνσεις των εμπλεκόμενων δημόσιων φορέων, ιδιωτών και τουριστών-αυτοδυτών (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2020), αποτέλεσμα μιας πολυετούς, κοπιώδους και οργανωμένης συλλογικής προσπάθειας, σε Ευρωπαϊκό, Κρατικό, Περιφερειακό και Δημοτικό επίπεδο.

4.5.5 Νομοθεσία για την ίδρυση Ενόλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων, ΕΕΑΧ, (Αρχαιολογικά Καταδυτικά Πάρκα)

Οι ενάλιοι επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι προβλέπονται στο άρθρο 11 του ν.3409/2005, ενώ κηρύσσονται με ΚΥΑ Πολιτισμού και Ναυτιλίας. Στην συνέχεια με βάση την παρ.1 του άρθρου 44 του Ν. 4179/2013 προβλέπεται ότι: βάσει κοινής αποφάσεως καθίσταται δυνατόν να καταρτιστεί προγραμματική σύμβαση γύρω από την πολιτισμική ανάπτυξη βάζοντας σε εφαρμογή την παράγραφο 5 του άρθρου 100 του ν.3852/2010 (ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ) (ΦΕΚ/Α/287/2010), σύμφωνα με αυτά κρίνεται υποχρεωτική η εξειδίκευση των προγραμμάτων, των έργων και των υπηρεσιών με πολιτιστικό χαρακτήρα στον ευρύτερο χώρο που καταλαμβάνουν οι επισκέψιμοι ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι, καθώς και αναφορικά με ζητήματα πάνω στην οργάνωση, επίβλεψη, διαχείριση και εκμετάλλευση της επιτρεπόμενης δραστηριότητας στο σύνολο αυτών των χώρων, περιλαμβανομένου μαζί και κάθε άλλης λεπτομέρειας.

Με βάση την εν λόγω νομοθεσία εκδόθηκαν ήδη οι εξής ΚΥΑ Πολιτισμού και Ναυτιλίας:

◇ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/Φ41/176862/94489/11963/5535/2013 και

⁴ Σχολιασμός από την κ. Μπαριανάκη Ειρήνη, μέλος του Έργου Αν.Δι.Κα.Τ. στο [04:14':15''](#)

◊ ΥΠΠΑΙΘΠΑ/ΓΔΑΠ/ΔΙΠΚΑ/ΤΑΧ/Φ41/2013, με τις οποίες ιδρύθηκαν τα δύο πρώτα αρχαιολογικά καταδυτικά πάρκα στους κηρυγμένους ενάλιους αρχαιολογικούς χώρους της Μεθώνης και του Ναβαρίνου (ΦΕΚ/Β/2489/2013).

◊ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ53/12387/6960/772/240 (ΦΕΚ/Β/119/2015), Ίδρυση Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων, όροι, προϋποθέσεις λειτουργίας και επιτρεπόμενες δραστηριότητες εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές των Νήσων Σποράδων και στον Δυτικό Παγασητικό, Π.Ε. Μαγνησίας, Περιφέρειας Θεσσαλίας.

◊ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ17/344762/203211/16908/4712/2015 (ΦΕΚ/Β/2655/2015), με την οποία ιδρύθηκαν 6 επισκέψιμοι αρχαιολογικοί χώροι σε περιοχές της θάλασσας στην Λαυρεωτική-Μακρόνησο, στην Περιφέρεια Αττικής.

Σχετικό Νομοθετικό Πλαίσιο

<ul style="list-style-type: none"> • ΝΟΜΟΣ 3028/2003 "Για την προστασία αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς", Άρθρο 15,20
<ul style="list-style-type: none"> • ΚΥΑ ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/2005 "Καθορισμός όρων αγκυροβολιάς..."
<ul style="list-style-type: none"> • ΝΟΜΟΣ 3409/2005 "Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις".
<ul style="list-style-type: none"> • ΚΥΑ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ53/12387/6960/772/240, ΦΕΚ 119/Β/2015 "Ίδρυση ενάλιων επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων – Όροι , προϋποθέσεις λειτουργίας και δραστηριοτήτων εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές των Ν. Σποράδων και στον δυτικό Παγασητικό ,Π.Ε. Μαγνησίας, Περιφέρειας Θεσσαλίας.
<ul style="list-style-type: none"> • ΚΥΑΑ ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΠΚΑ/ΤΠΚΑΧΜΑΕ/Φ17/344762/203211/16908/3712, ΦΕΚ 2655/Β/2015 "Ίδρυση ενάλιων επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων – Όροι , προϋποθέσεις λειτουργίας και δραστηριοτήτων εντός αυτών, σε θαλάσσιες περιοχές της Λαυρεωτικής -Μακρονήσου , Π.Ε . Αττικής"
<ul style="list-style-type: none"> • ΝΟΜΟΣ 4688/2020 "Ειδικές μορφές τουρισμού , διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις".
<ul style="list-style-type: none"> • ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΕΑ/396394/278172/5599/27-7-2020 Απόφαση της ΕΕ με τίτλο «Όροι και προϋποθέσεις για την υποβρύχια δραστηριότητα στον ενάλιο αρχαιολογικό χώρο του αρχαίου ναυαγίου της Περιστεράς Αλοννήσου για την πιλοτική λειτουργία του ΕΕΑΧ από τις 3/8/2020 έως τις 2/10/2020»
<ul style="list-style-type: none"> • Εντός του 2021 αναμένεται η έκδοση ΥΑ για τον Κανονισμό λειτουργίας ΕΕΑΧ Αλοννήσου.

Πίνακας 7: Νομοθετικό πλαίσιο για τον καταδυτικό τουρισμό και τους ΕΕΑΧ.

Πηγή: Βλαχάκη, Κουτσοφλάκης & Κυπρούλη: 2021.

Ο παραπάνω πίνακας (Πίνακας 7) παρουσιάζει συνοπτικά τις κυριότερες νομοθετικές ρυθμίσεις, το ρυθμιστικό πλαίσιο για τον καταδυτικό τουρισμό στην Ελλάδα, ειδικότερα σε Ενάλιους Επισκέψιμους Αρχαιολογικούς Χώρους (ΕΕΑΧ), ένα πάγιο αίτημα του κόσμου των καταδύσεων. Παρατηρείται με το πέρασμα των χρόνων μια σταδιακή άρση των εμποδίων που τίθεντο την προηγούμενη 20ετία σχετικά με τις περιοχές που επιτρεπόταν η κατάδυση. Από το 2015 παρατηρείται μια σημαντικά ταχεία πρόοδος και πρωτοβουλία ως προς τη λήψη απόφασης για ίδρυση των πρώτων ΕΕΑΧ, ξεχωρίζοντας εκείνες των περιφερειών Αττικής (Λαυρεωτική-Μακρόνησος, Π.Ε. Αττικής) και Μαγνησίας με επιστέγασμα το ναυάγιο της Περιστεράς το οποίο, ύστερα από την πιλοτική του έναρξη (Αύγουστος-Οκτώβριος 2020) και την κανονική του λειτουργία το 2021, μπορεί να αποτελέσει μοντέλο εφαρμογής και ανάπτυξης και για άλλες παρόμοιες δράσεις.

Σε ταχεία πορεία ανάπτυξης και προόδου βρίσκεται και η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με την ανάληψη σημαντικών δράσεων στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού έργου Interreg (Ελλάδα-Κύπρος) για την ανάπτυξη του Δικτύου Καταδυτικού Τουρισμού (Αν.Δι.Κα.Τ., 2021). Για τον Ελλαδικό χώρο προβλέπεται η οριοθέτηση 4 τουλάχιστον προστατευόμενων περιοχών με χάραξη καταδυτικών διαδρομών στην Ελλάδα, σε 2 από τις οποίες θα γίνει και πόντιση τεχνητών υφάλων με σκοπό την αύξηση της βιοποικιλότητας. Επιπρόσθετα το έργο προβλέπει την χαρτογράφηση και εξέταση της δυνατότητας κήρυξης Ενάλιων Επισκέψιμων Αρχαιολογικών Χώρων σε περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλο πολιτισμικό ενδιαφέρον όπως η Λέρος και οι Φούρνοι.

Τέτοιες διεθνείς συμπράξεις, σε συνδυασμό με ένα σαφές και ενθαρρυντικό νομικό πλαίσιο, τόσο σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού, όσο και σε πλαίσιο κανόνων, είναι δυνατό να οδηγήσουν σε βιώσιμη ανάπτυξη τον τουρισμό, ιδιαίτερα τον καταδυτικό, εμπλουτίζοντας και διαφοροποιώντας τις παρεχόμενες τουριστικές υπηρεσίες. Η προώθηση νέων ιδεών καθώς και η μεταφορά τεχνογνωσίας σε θέματα διαχείρισης και προστασίας θαλάσσιων περιοχών με καταδυτική δραστηριότητα θα βοηθήσουν στην ενίσχυση της οικονομίας και τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στις περιοχές που συμμετέχουν (Αν.Δι.Κα.Τ., 2021).

Σε γενικές γραμμές, το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, ιδιαίτερα του τελευταίου νόμου 4868/2020, είναι αρκετά σαφές, ξεκάθαρο και βοηθητικό. Όμως δεν παύουν να υπάρχουν ορισμένα «ανοικτά θέματα», όπως είναι η μόνιμη και επαρκής επόπτευση και φύλαξη των καταδυτικών χώρων είτε διεξάγεται κατάδυση από αυτοδύτες είτε όχι, θέματα αλιείας, η σήμανση όχι τόσο των ΕΕΑΧ, όσο των υπόλοιπων καταδυτικών χώρων και ναυαγίων.

Ενώ η νομοθεσία υπάρχει, χρειάζεται ένας κοινός κώδικας συντονισμού και επικοινωνίας ανάμεσα στο Λιμενικό Σώμα, στα εμπλεκόμενα Υπουργεία, στους παρόχους και στους αυτοδύτες αναφορικά με τις επιτρεπόμενες περιοχές κατάδυσης και τους όρους ασφάλειας. Συνεπώς, είναι πολύ χρήσιμο να καταρτιστούν και να κοινοποιηθούν προς κάθε ενδιαφερόμενο οι επικαιροποιημένοι χάρτες διασποράς με τα θεσμοθετημένα καταδυτικά πάρκα, τα ναυάγια και τους ΕΕΑΧ, ώστε να μην υπάρχουν διενέξεις ή κακή συνεννόηση ανάμεσα στις Αρχές και τις διάφορες επαγγελματικές ομάδες που πολλές φορές ενεργούν ως αυτόκλητοι φύλακες, δημιουργώντας περισσότερα προβλήματα από αυτά που προτίθενται να επιλύσουν (Κουτσοφλάκης, 2021)⁵.

Όπως προαναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, η τουριστική δραστηριότητα διαρκώς εξελίσσεται θέτοντας νέους απαιτητικούς στόχους, η επίτευξη των οποίων απαιτεί ορθή και μεθοδική προσπάθεια. Στην περίπτωση του καταδυτικού τουρισμού, η Ελλάδα διαθέτει τα απαραίτητα φυσικά χαρακτηριστικά (ευνοϊκό κλίμα, μοναδικής ομορφιάς βυθούς κ.α.) για να αναπτυχθεί εντός των συνόρων της ένα τέτοιο τουριστικό προϊόν με συγκεκριμένα παραδείγματα καταδυτικών κέντρων να δείχνουν τον τρόπο. Στην πλειοψηφία όμως των καταδυτικών κέντρων, παρατηρείται έλλειψη ανάπτυξης και εξέλιξης στην οποία έχουν συμβάλει παράγοντες όπως η απουσία οργάνωσης, οράματος, κρατικής στήριξης αλλά και ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού.

⁵ Σχολιασμός από τον κ. Κουτσοφλάκη Γ., Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων του ΥΠ.ΠΟ.Α. στο [04:05':00''](#)

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα-Προτάσεις

Συνοψίζοντας, σημαντικό θα ήταν να υπενθυμίσουμε τους βασικούς στόχους της παρούσας εργασίας, οι οποίοι είναι η ανάλυση της δραστηριότητας του καταδυτικού τουρισμού, όπως αυτός λαμβάνει χώρα σήμερα εντός και εκτός ελληνικών συνόρων, η ανάδειξη της εγχώριας προοπτικής και των δυνατοτήτων πάνω στο συγκεκριμένο είδος εναλλακτικού τουρισμού αλλά και η προβολή της σημασίας του Χωροταξικού Σχεδιασμού στην ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικότερα στον καταδυτικό τουρισμό.

Μέσω των στοιχείων που παρουσιάζονται στην εργασία γίνεται αντιληπτό ότι ο καταδυτικός τουρισμός είναι μια μορφή ποιοτικού/εναλλακτικού τουρισμού η οποία με το πέρασμα των χρόνων εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς χάρη στη ιδιαίτερη φύση του προϊόντος του οποίου προσφέρει, ενώ παράλληλα μπορεί να έχει υπέρμετρα οφέλη και μηδαμινές επιπτώσεις για το μέρος όπου θα αναπτυχθεί. Τα τελευταία χρόνια λοιπόν, χώρες οι οποίες διαθέτουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να φιλοξενήσουν μια δραστηριότητα όπως αυτή του καταδυτικού τουρισμού, επενδύουν στην καταδυτική βιομηχανία σε μια προσπάθεια διεκδίκησης του μεγαλύτερου δυνατού «κομματιού» των εσόδων, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ανάπτυξη και την άνοδο του ανταγωνισμού.

Σε αυτό το σημείο δημιουργείται το ερώτημα, αν πραγματικά η Ελλάδα διαθέτει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την δημιουργία ενός τουριστικού καταδυτικού προϊόντος το οποίο μπορεί να ανταπεξέλθει και να εξελιχθεί στο ανταγωνιστικό περιβάλλον το οποίο επικρατεί. Αρχικά το υπάρχον αυτό ανταγωνιστικό περιβάλλον μπορεί υπό συγκεκριμένες συνθήκες να αποτελέσει για τον Ελληνικό καταδυτικό τουρισμό έναν μοχλό ανάπτυξης, μέσω της άσκησης πίεσης στους εγχώριους φορείς για την δημιουργία συνθηκών εφάμιλλων με αυτών που συναντάμε και εκτός συνόρων. Σε μια προσπάθεια δυναμικής ανταγωνιστικής πολιτικής, η ενίσχυση της προώθησης του καταδυτικού τουρισμού και η διασφάλιση της ιδιαίτερης αξίας και ποιότητας υπηρεσιών θα πρέπει να γίνει βασικό μέλημα των εγχώριων φορέων.

Όσον αφορά στο υποθαλάσσιο περιβάλλον, η Ελλάδα έχει την τύχη να διαθέτει ένα από τα πλουσιότερα σε κάλλη και ποικιλίμορφα υποθαλάσσια φυσικά τοπία. Η πλούσια χλωρίδα και πανίδα, σε συνδυασμό με την εξίσου ενδιαφέρουσα μορφολογία του βυθού και τα αμέτρητα ναυάγια, αποδίδουν τεράστια σημασία σε σχέση με την δυναμική της ανάπτυξης της Ελληνικής καταδυτικής αγοράς. Στην συνέχεια, η αμέτρητων χιλιομέτρων ακτογραμμή αλλά και το ιδιαίτερα ευνοϊκό κλίμα, δημιουργούν ένα περιβάλλον κατάλληλο για την άνθηση μιας

τέτοιας δραστηριότητας. Ένα ακόμα ουσιαστικό εγχώριο πλεονέκτημα είναι η θέση της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο χάρτη, αποτελώντας έναν εδραιωμένο τουριστικό προορισμό. Παρά το μικρό της μέγεθος, τα εκατοντάδες τουριστικά θέρετρα, τα μοναδικού φυσικού κάλλους τοπία και ο πολυνησιακός χαρακτήρας της χώρας λειτουργούν ως μια βάση για την ανάπτυξη της καταδυτικής αγοράς, μέσω της εφαρμογής μιας στοχευμένης στρατηγικής ανάπτυξης του τομέα αυτού.

Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα δυστυχώς αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα κοινό για τις μεσογειακές χώρες, το οποίο δεν είναι άλλο από την υπεραλίευση, η οποία έχει ως συνέπεια την εξάντληση του παρθένου φυσικού πλούτου του βυθού αλλά πολλές φορές και την καταστροφή ολόκληρων υποθαλάσσιων περιβαλλόντων. Τα καταδυτικά πάρκα, αποτελώντας περιοχές έκτασης έως δύο τετραγωνικών χιλιομέτρων, εντός των οποίων απαγορεύεται ρητά κάθε μορφή αλιείας και επιτρέπονται μόνον οι καταδύσεις και οι διελεύσεις συγκεκριμένων πλοίων, μπορούν να λειτουργήσουν ως σωτήρια προοπτική για το μέλλον της εγχωρίας καταδυτικής δραστηριότητας.

Συμπερασματικά, τα καταδυτικά πάρκα έχουν λειτουργήσει ως μοχλοί ανάπτυξης για διάφορα μέρη του παγκόσμιου χάρτη, επιφέροντας σημαντικά οικονομικά οφέλη στις περιοχές όπου τα φιλοξενούν. Στόχος της ελληνικής καταδυτικής βιομηχανίας είναι η δημιουργία τέτοιων επενδύσεων, όπου μέσω της βιώσιμης και μακροχρόνιας λειτουργίας τους θα καταφέρουν να αποφέρουν σημαντικά οικονομικά, κοινωνικά αλλά και περιβαλλοντικά οφέλη. Έχοντας ως πρότυπα παραδείγματα καταδυτικών πάρκων, όπως το μικρό καταδυτικό πάρκο που βρίσκεται στις νησίδες Medes της Βαρκελώνης, το οποίο με την επιτυχημένη πολιτική του άλλαξε το μέλλον και τα απαισιόδοξα επιστημονικά δεδομένα για την Μεσόγειο.

Στην παραπάνω καλή πρακτική, θα μπορέσουν να υπάρξουν αντίστοιχα πετυχημένα παραδείγματα και στον ελλαδικό χώρο με πιο πρόσφατο αυτό του ναυαγίου της Περιστεράς στην Αλόνησο, το οποίο χάρη στον άρτιο στρατηγικό σχεδιασμό, την εισαγωγή καινοτομιών, τη συντονισμένη συνεργασία όλων των εταίρων και φορέων, την έγκαιρη απορρόφηση των οικονομικών πόρων, την στοχευμένη προβολή του τόπου στα ηλεκτρονικά και συμβατικά ΜΜΕ, έχει θέσει όχι μόνο την τοπική κοινωνία, αλλά και την ευρύτερη Περιφέρεια Θεσσαλίας σε παγκόσμια τροχιά ανάπτυξης με την προσέλκυση καταδυτικών τουριστών από όλη την υφήλιο.

Μια ρεαλιστικά άξια προσπάθεια για να επιτύχει η Ελλάδα κάτι τέτοιο προϋποθέτει τη δημιουργία και την οργάνωση απαραίτητων υποδομών όπου θα συμβάλλουν στην εξέλιξη και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του εγχώριου καταδυτικού προϊόντος. Έπειτα, αναγκαία κρίνεται η διασφάλιση της άρτιας εκπαίδευσης των απασχολουμένων με την καταδυτική δραστηριότητα, όπου βρίσκονται και στην πρώτη γραμμή υπευθυνότητας, όσον αφορά στην σωστή παροχή υπηρεσιών, στην ασφάλεια των επισκεπτών αλλά και στην προφύλαξη του περιβάλλοντος.

Η αποδοχή μιας τέτοιας ιδέας από την κοινωνία είναι εξαιρετικά σημαντική και υλοποιήσιμη μέσω της σωστής ενημέρωσης περί της ιδιαίτερης και παγκοσμίως αγαπητής αυτής δραστηριότητας αλλά και των θετικών αλλαγών για την οικονομία και το περιβάλλον όπου επρόκειτο να επέλθουν. Τέλος, η υιοθέτηση μιας σύγχρονης τουριστικής πολιτικής (όπως η υπάρχουσα) και η θέσπιση μιας ωφέλιμης, για την ανάπτυξη της καταδυτικής δραστηριότητας, νομοθεσίας, όπου θα προβλέπει αναλυτικά τη δημιουργία καταδυτικών πάρκων και υποβρύχιων μουσείων, είναι ένα υψίστης σημασίας βήμα προς την ανάπτυξη.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός αποτελεί έναν ξεχωριστής και ιδιαίτερης αξίας παράγοντα αναφορικά με την τουριστική ανάπτυξη και ειδικότερα την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού, τόσο στον παγκόσμιο όσο και στον ελλαδικό χώρο. Ο χωροταξικός σχεδιασμός έχει ως αντικείμενο την τοποθέτηση και την οριοθέτηση διαφόρων λειτουργιών και δραστηριοτήτων, αποτελώντας μέρος του γενικότερου προβλήματος του σχεδιασμού των παραγωγικών συστημάτων. Ένα χωροταξικό σχέδιο όπως έχει προαναφερθεί, κρίνεται εξαιρετικά χρήσιμο στην τουριστική δραστηριότητα λόγω του προσανατολισμού και της διασφάλισης των επενδύσεων όπου παρέχει αλλά και του συντονισμού των επιμέρους τομεακών πολιτικών που στηρίζουν ή έχουν ιδιαίτερη σημασία για τον τουρισμό.

Στην περίπτωση του εγχώριου καταδυτικού τουρισμού, οι κατευθύνσεις που προβάλλονται μέσω του ειδικού και του γενικού χωροταξικού πλαισίου χαρακτηρίζονται ως ελλιπείς και ασαφείς. Για να μπορέσει λοιπόν ο χωροταξικός σχεδιασμός να δώσει μια σημαντική στήριξη και ώθηση, για την οποία είναι ικανός, στην ανάπτυξη της καταδυτικής δραστηριότητας, θα πρέπει να υπάρξουν πιο σαφείς κατευθύνσεις στα υπάρχοντα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια, με περισσότερες αναλυτικότερες και πιο ώριμες προς εξέλιξη προτάσεις. Επιπρόσθετα, η εκπόνηση ενός Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον καταδυτικό τουρισμό, ενός κοινά αποδεκτού «χάρτη ναυσιπλοΐας» και ενός κοινού κώδικα συνεννόησης ανάμεσα σε Λιμενικό Σώμα, στα εμπλεκόμενα Υπουργεία, στους παρόχους και στους αυτοδύτες θα μπορούσε να αποδώσει απλοϊκότητα, ενώ μέσω συγκεκριμένων

ολοκληρωμένων και στοχευμένων κατευθύνσεων-προτάσεων, θα μπορούσε να επιτευχθεί η ορθολογική ανάπτυξη και η μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας.

Τέλος, η Ελλάδα αποτελώντας μια χώρα η οποία λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της πολιτιστικής της κληρονομιάς αλλά και του μοναδικού φυσικού κάλλους χαρακτηριστικών της (άνω και κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας), διαθέτει απεριόριστες δυνατότητες και τεράστιες προοπτικές σε διάφορους τομείς, με τον τουρισμό να αποτελεί τον βασικότερο. Αυτό που απομένει και κρίνεται αναγκαίο στην περίπτωση του καταδυτικού τουρισμού αλλά και στον εθνικό τουρισμό γενικότερα, είναι χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα νομικά, διαχειριστικά, οικονομικά, τεχνολογικά και επικοινωνιακά «εργαλεία», να αξιοποιηθεί αυτό το μοναδικής αξίας τουριστικό προϊόν που διαθέτει η χώρα στο έπακρο και με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Κατάλογος Βιβλιογραφίας

Ξενόγλωσση

- Dive The World. (n.d.). Coral Sea / Great Barrier Reef Liveboard Cruises. *Top Dive Trip Options and Travel Information*. Ανακτήθηκε από <https://www.dive-the-world.com/liveboards-australia-coral-sea.php>
- European Underwater Federation (n.d.). *Members*. Ανακτήθηκε από https://en.wikipedia.org/wiki/European_Underwater_Federation
- Heritage, U. S. (2001). The Benefit of the Protection of Underwater Cultural Heritage for Sustainable Growth, Tourism and Urban Development. Retrieved from http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/UCH_development_study_2013.pdf
- Melo, C., Richards, G., & Smith, M. K. (2021). Transformational tourism experiences: A new communication path for destinations and service providers. In M. G. Dinis, L. Bonixe, S. Lamy, & Z. Breda (Eds.), *Impact of new media in tourism* (pp. 210-233). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-7095-1.ch013>
- Ministerio De la Presidencia, Relaciones Con Las Cortes Y Memoria Democratica, (1997). *Instrumento de ratificaci6n de la Convenci6n de las Naciones Unidas sobre el Derechodel Mar, hecho en Montego Bay el 10 de diciembre de 1982. (BOE num.39 febrero 14, 1997)*. Retrieved from [https://www.boe.es/eli/es/ai/1982/12/10/\(1\)](https://www.boe.es/eli/es/ai/1982/12/10/(1))
- NASA. (2004). New Worldwide Coral Reef Library Created. Ανακτήθηκε από https://www.nasa.gov/vision/earth/lookingatearth/coralreef_image.html
- Nautilus. (2016). Discover the marine fauna of the Medes Islands. Ανακτήθηκε από <https://www.nautilus.es/en/marine-fauna-medes-islands/>
- PADI. (n.d.). Συνολικός Αριθμός Πιστοποιήσεων της PADI (σε παγκόσμια κλίμακα). Ανακτήθηκε από www.padi.com
- Sea U.com. (n.d.). Ελεύθερη Κατάδυση. Ανακτήθηκε από <https://sea-u.com/el/katadyseis-snorkeling/eleftheri-katadysi/>
- Sim-Smith, Carina & Kelly, Michelle. (2009). A literature review on the Poor Knights Island Marine Reserve. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/269394991>
- SPAMI collaborated platform. (2001). Annotated format for the presentation reports for the areas proposed for inclusion in the SPAMI list. (2001, October 30). Barcelona, Illes Medes, Spain. Retrieved from http://spami.medchm.net/storage/279/Presentation-report_Illes-Medes.PDF

- The Dive Tourist. (n.d.). Dive tourism. Location. Ανακτήθηκε από <https://thedivetourist.com/dive-tourism/location/>
- Wernand, Marcel. (2011). Poseidon's paintbox : historical archives of ocean colour in global-change perspective. Ecological Economics-ECOL ECON. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/254886155>
- Wikipedia. (n.d.). Mendes Islands. Ανακτήθηκε από https://en.wikipedia.org/wiki/Medes_Islands
- Wikipedia. (n.d.) Standard Diving Dress. *Dräger DM 20*. Ανακτήθηκε από https://en.wikipedia.org/wiki/Standard_diving_dress
- Wikivoyage. (n.d.). Diving the Poor Knight Islands. Ανακτήθηκε από https://en.wikivoyage.org/wiki/Diving_the_Poor_Knights_Islands
- Wiweka, Kadek & Arcana, Komang. (2019). RETHINKING THE THEORY OF TOURISM: WHAT IS TOURISM SYSTEM IN THEORETICAL AND EMPIRICAL PERSPECTIVE?. Journal of Business on Hospitality and Tourism. 5. 318. DOI: <http://dx.doi.org/10.22334/jbhost.v5i2>

Ελληνόγλωσση

- Αν.Δι.Κα.Τ. (2021). Τηλε-Ημερίδα: Καταδυτικός Τουρισμός. Καλές Πρακτικές και Δυνατότητες Ανάπτυξης. *Επίσημος ιστότοπος Αν.Δι.Κα.Τ. Interreg Ελλάδα-Κύπρος*. Ανακτήθηκε από https://andikat.eu/katadytikos_toyrismos_hmerida και <https://youtu.be/83hsRK7oJBE>
- Ανδριώτης, Κ. (2003). Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του. *Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος*, 20-21/2003 ISSN 1105-3267. σσ. 139-154. Ανακτήθηκε από <https://www.academia.edu/2829029>
- Ασπρογέρακας, Ε. & Λάζογλου, Μ. (2018, Σεπτέμβριος). *Τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια ως εργαλεία του ελληνικού συστήματος χωρικού σχεδιασμού*. 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΤΜΧΠΠΑ, ΠΘ, 27-30/09/18, Βόλος. Ανακτήθηκε από <https://www.researchgate.net/publication/329528215>
- Βαγής, Σ. Παπαδιοδώρου, Γ. (1996). Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης για την Ελλάδα. Ένα μοντέλο αξιολόγησής τους. *5^ο Διεθνές Συνέδριο Ε.Ο.Θ.* Θεσσαλονίκη. 1996. Ανακτήθηκε από http://sbagis.farm.teithe.gr/uploads/8/3/4/5/8345585/sbagis_a4_01.pdf
- Βαρβαρέσος, Σ. (2008). *Οικονομική του τουρισμού: εννοιολογικές, θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις από τον 19ο έως τον 21ο αιώνα*. Αθήνα. Προπομπός.
- Βαφίνης, Π. (2020). Η Αλόνησος στους καλύτερους αειφόρους προορισμούς του κόσμου. *Ιστοσελίδα News.gr*. Ανακτήθηκε από <https://www.news.gr/travel/article/2415149/i-alonnisos-stous-kaliterous-aiforous-proorismous-tou-kosmou.html>

- Βαφίνης, Π. (2021α). Το αφιέρωμα που ταξιδεύει το Υποβρύχιο Μουσείο Αλοννήσου σε έξι χώρες και δύο ηπείρους. *Ιστοσελίδα Newsit.gr*. Ανακτήθηκε από <https://www.newsit.gr/topikes-eidhseis/to-afieroma-pou-taksidyei-to-ypovrychio-mouseio-alonnisou-se-eksi-xores-kai-dyo-ipeirous/3225416/>
- Βαφίνης, Π. (2021β). Ο Δήμαρχος Αλοννήσου για το πρώτο πολυεπίπεδο θαλάσσιο και υποβρύχιο πάρκο στον κόσμο. *Ιστοσελίδα e-volos.gr*. Ανακτήθηκε από <https://e-volos.gr/o-dimarchos-alonnisoy-gia-to-proto-polyepidedo-thalassio-amp-ypovrychio-parko-ston-kosmo/>
- Βαφίνης, Π. (2021γ). Παρουσίαση Αλοννήσου σε διεθνή ενημερωτική δράση της επαγγελματικής ένωσης εκπαιδευτών καταδύσεων PADI. *Ιστοσελίδα γραφείου Δημάρχου Αλοννήσου*. Ανακτήθηκε από <https://www.alonissos-dimarkos.gr>
- Βαφίνης, Π. (2021δ). Η Αλόννησος στους σημαντικότερους μεσογειακούς προορισμούς κατάδυσης για τους Γάλλους αυτοδύτες. *Ιστοσελίδα el.gr*. Ανακτήθηκε από <https://www.el.gr/ellada/i-alonnisos-toys-simantikoteroy-me/>
- Βαφίνης, Π. (2021ε). Πώς το ναυάγιο της Περιστεράς άλλαξε την Αλόννησο. *Λαός του Αλμυρού*. Ανακτήθηκε από <https://www.almyros.gr/2021/08/19/pos-to-nayagio-tis-peristeras-allaxe-tn-alonnisou/>
- Βλαχάκη, Φ., Κουτσουφλάκης, Γ., Κυπρούλη, Β. (2021). Τηλε-Ημερίδα: Καταδυτικός Τουρισμός. Καλές Πρακτικές και Δυνατότητες Ανάπτυξης. *Επίσημος ιστότοπος Αν.Δι.Κα.Τ. Interreg Ελλάδα-Κύπρος*. Ανακτήθηκε από https://andikat.eu/katadytikos_tourismos_hmerida και <https://youtu.be/83hsRK7oJBE>
- Γαλάνη-Μουτάφη, Β. (2002). *Έρευνες για τον Τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο. Μια Ανθρωπολογική Προσέγγιση*. Αθήνα. Προπομπός.
- Γαλανόπουλος, Γ. (2012). *Ο καταδυτικός τουρισμός στην Ελλάδα* (Διπλωματική εργασία). Α.Τ.Ε.Ι Κρήτης, Τμήμα Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων. Ηράκλειο. Ανακτήθηκε από https://documen.site/download/5ad2a3e530927_pdf
- Γεωργακόπουλος, Θ. (2018). Το φορολογικό πρόβλημα της Ελλάδας. *διαΝΕΟσις*. Ανακτήθηκε από <https://www.dianeosis.org/2018/04/to-forologiko-provlima-tis-elladas/>
- Γουργιώτης, Α. (2007). *Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου: το παράδειγμα εφαρμογής της Αράχωβας*. (Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Πολυτεχνική Σχολή, ΤμΜΧΠΠΑ-ΠΘ, Βόλος. Ανακτήθηκε από <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/handle/11615/42895>
- Γουργιώτης, Α. (2008). *Ο ρόλος του Τουρισμού στην ανάπτυξη του ορεινού χώρου: το παράδειγμα εφαρμογής της Αράχωβας*. Τεχνικά Χρονικά. Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2008. Ανακτήθηκε από http://library.tee.gr/digital/techr/2008/techr_2008_1_gourgiotis.pdf

- Δρέττα, Ι. (2020). Τουρισμός και Πανδημία. *διαΝΕΟσις*. Ανακτήθηκε από <https://www.dianeosis.org/2020/11/tourismos-kai-pandimia/>
- Ε.Ε. (2021). Βουτιά στον βιώσιμο τουρισμό. *Επίσημος Ιστότοπος της Ε.Ε.* Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe/recovery-coronavirus-success-stories/environment-and-climate/diving-sustainable-tourism_el
- Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020 (χ.χ). Το αναπτυξιακό όραμα του ΕΣΠΑ. Ανακτήθηκε από <https://www.espa.gr/el/Pages/staticESPA2014-2020.aspx>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή.(1999). *Προς μια ολοκληρωμένη Ευρωπαϊκή στρατηγική διαχείρισης των παράκτιων ζωνών*. Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/vol1_el.pdf
- Ηγουμενάκης, Ν. Κραβαρίτης, Κ., Λύτρας, Π. (1999). *Εισαγωγή στον Τουρισμό*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- Η Καθημερινή-newsroom. (2017, 26 Αυγούστου). Ελληνική Οικονομία: Alpha Bank: Στο 20% η συμβολή του Τουρισμού στο Α.Ε.Π. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε από <https://www.kathimerini.gr/economy/local/924133/alpha-bank-sto-20-i-symvoli-toy-toyris moy-sto-aep/>
- Θαλάσσιος χάρτης μορφολογίας βυθού με την τεχνική ηχοεντοπισμού (σόναρ). (χ.χ.). Ανακτήθηκε από <https://scripps.ucsd.edu>
- Ikion Diving (χ.χ.). Η γύρω περιοχή της Αλοννήσου και τα σημεία όπου πραγματοποιούνται καταδύσεις. Ανακτήθηκε από <http://www.ikiondiving.gr/>
- Ίκκος, Α., Μαρούλης, Δ. (2016). Ελληνικός Τουρισμός. Εξελίξεις-Προοπτικές. *Περιοδική έκδοση του Σ.Ε.Τ.Ε. τ. 1 (Ιούλιος 2016)*. Ανακτήθηκε από https://sete.gr/media/5444/periodiki-meleti-ellinikos-tourismos_teyhos-1.pdf
- Ίκκος, Α., Μαρούλης, Δ. (2017). Ελληνικός Τουρισμός. Εξελίξεις-Προοπτικές. *Περιοδική έκδοση του Σ.Ε.Τ.Ε. τ. 2 (Ιανουάριος 2017)*. Ανακτήθηκε https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/02/SETE_GT2_Synopsis.pdf
- Ίκκος, Α., Κουτσός, Σ. (2020α). Η συμβολή του Τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία το 2018. *INSETE Intelligence. (2^η Εκτίμηση, Σεπτέμβριος 2020)*. Ανακτήθηκε https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/09/20_09_Tourism_and_Greek_Economy_2017-2018_2nd.pdf
- Ίκκος, Α., Κουτσός, Σ. (2020β). Ακτινογραφία εισερχόμενου τουρισμού 2017-2019. Εξέλιξη τουριστικών μεγεθών και δεικτών εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα ανά εξεταζόμενη αγορά, 2017-2019. *INSETE Intelligence. (Οκτώβριος 2020)*. Ανακτήθηκε https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/10/20-10_X-Ray_2017-2019.pdf

- Τκκος, Α., Ρασούλη, Γ. (2020). Η Πανδημία του Covid-19 και ο Ελληνικός Τουρισμός. *INSETE Intelligence*. (Απρίλιος 2020). Ανακτήθηκε https://insete.gr/meletes/2004_COVID-19_Greek_Tourism.pdf
- Κελάρου, Γ. (2017). *Η οικονομική σημασία του τουρισμού στην Ελλάδα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. (Διπλωματική Εργασία). Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας, Σχολή Διοίκησης & Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων. Πάτρα. Ανακτήθηκε από <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/4449>
- Κοκκώσης, Χ. (2015). Μελέτη για τον τουρισμό και τον χωροταξικό σχεδιασμό. *Ινστιτούτου Ερευνών του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων*. Ανακτήθηκε από <https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/02/Executive-summary>
- Κούμουλος, Δ. (2021). Ένα διεθνές τουρνουά ελεύθερης κατάδυσης. [Παρουσίαση PowerPoint]. Ανακτήθηκε από <https://www.youtube.com/watch?v=83hsRK7oJBE&t=10958s> και https://andikat.eu/katadytikos_toyrismos_hmerida
- Κούτουλας, Δ. (2015). *Εισαγωγή στον Τουρισμό και την Τουριστική οικονομία*. [Σημειώσεις μαθήματος]. Έκδοση 1.0. Πανεπιστήμιο Πατρών. Ανακτήθηκε από <https://eclass.upatras.gr/courses/BMA547/>
- Κουτσοφλάκης, Γ. (2021). Τηλε-Ημερίδα: Καταδυτικός Τουρισμός. Καλές Πρακτικές και Δυνατότητες Ανάπτυξης. *Επίσημος ιστότοπος Αν.Δι.Κα.Τ. Interreg Ελλάδα-Κύπρος*. Ανακτήθηκε από <https://youtu.be/83hsRK7oJBE>
- Κτενάς, Σ. (2008, 24 Νοεμβρίου). Η χαμένη ευκαιρία του καταδυτικού τουρισμού. *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από <https://www.tovima.gr/2008/11/24/finance/h-xameni-eykairia-toy-katadytikoy-toyris moy/>
- Κυριακάκης, Ι. (2017). *Ο καταδυτικός τουρισμός στην Ελλάδα*. (Διπλωματική Εργασία επιπέδου Μάστερ). Πανεπιστήμιο Πειραιά, Τμήμα Οργάνωσης & Διοίκησης επιχειρήσεων. Πειραιάς. Ανακτήθηκε από <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/handle/unipi/10951>
- Κώστα, Γ., Υφαντίδου, Γ. (2015). *Τουρισμός*. [Κεφάλαιο Συγγράμματος]. Στο Κώστα, Γ., Υφαντίδου, Γ. 2015. *Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Κεφ. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/11419/4257>
- Μπαριανάκη, Ε. (2021). Τηλε-Ημερίδα: Καταδυτικός Τουρισμός. Καλές Πρακτικές και Δυνατότητες Ανάπτυξης. *Επίσημος ιστότοπος Αν.Δι.Κα.Τ. Interreg Ελλάδα-Κύπρος*. Ανακτήθηκε από <https://youtu.be/83hsRK7oJBE>
- Μπεριάτος, Η. (2019). *Η σημασία του Χωρο(σταξ)ικού σχεδιασμού γενικά και ειδικότερα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, της κτισμένης κληρονομιάς και του τοπίου*. Διάλεξη. Πολυτεχνική Σχολή. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. ΤμΜΧΠΠΑ. Βόλος, 2019

- Παγκόσμιος χάρτης καταδυτικών πάρκων. (χ.χ.). Ανακτήθηκε από <https://thedivetourist.com>
- Παγκόσμιος χάρτης υφάλων. (χ.χ.). Ανακτήθηκε από <https://www.nasa.gov>
- Παπαϊωάννου, Λ. (2016). Ελληνικός Τουρισμός. Προοπτικές & Δυνατότητες. *Ελληνικός Τουρισμός: Νέα Δεδομένα και Μελλοντικές Προκλήσεις. Συνέδριο Σ.Ε.Τ.Ε.* Οκτώβριος 2016. Αθήνα. Ανακτήθηκε από https://sete.gr/media/5916/papaioannou_parousiasi-stratigikis_sunedrio.pdf
- Σκάλκος, Ι. (2010). *Οι καταδυτικές δραστηριότητες ως μοχλός οικονομικής ανάπτυξης: «Ο έλεγχος και η εφαρμογή της θεωρίας των εμπλεκόμενων φορέων στην βιομηχανία του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα».* (Διδακτορική Διατριβή). Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Σχολή Επιστημών Ανθρώπινης Κίνησης & Ποιότητας Ζωής. Σπάρτη. Ανακτήθηκε από <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/handle/123456789/2852>
- Συμεωνίδης, Ν. (2000). *Αυτόνομη Κατάδυση*. Αθήνα: ΑΚΜΩΝ (Συνεργασία με τα περιοδικά βυθός και Greek Diver)
- Τέρψη, Μ. (2014). *Χωροταξικός Σχεδιασμός: Το πλαίσιο στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.* (Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία). Α.Π.Θ. Πολυτεχνική Σχολή, Τ.Μ.Χ.Α. Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε από <http://ikee.lib.auth.gr/record/133918/files/TERPSISee.pdf>
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2019). *Νομισματική Πολιτική. Ενδιάμεση έκθεση* (Δεκέμβριος 2019). Εκδ. Τ.τ.Ε. (ISSN 1108-2305). Αθήνα. 2019. Ανακτήθηκε από https://www.bankofgreece.gr/Publications/Inter_NomPol2019.pdf
- Τσάρτας, Π., Λαγός, Δ. (2006). Η ελληνική τουριστική πολιτική μπροστά στις διεθνείς εξελίξεις. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Πολιτιστικό περιβάλλον και τουρισμός: Ο ρόλος του αρχιτέκτονα». σσ. 386-397. Αθήνα. Έκδοση: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
- Τσάρτας, Π. κ.ά. (2010). *Η σημασία του τουρισμού για την Ελληνική οικονομία – κοινωνία και προτάσεις πολιτικής για την τουριστική ανάπτυξη.* (Μελέτη για τον Σ.Ε.Τ.Ε.). Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Εργαστήριο Τουριστικών Ερευνών & Μελετών. Χίος. Ανακτήθηκε από <https://www.academia.edu/5818883>
- ΥΠ.ΠΟ.Α. (2020). Ανακοίνωση Γραφείου Τύπου του ΥΠ.ΠΟ.Α. *Επίσημη Ιστοσελίδα του ΥΠ.ΠΟ.Α.* Ανακτήθηκε από <https://www.culture.gov.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?nID=3401>
- ΥΠ.ΠΟ.Α. (2021). Ενάλια κιβωτός της Ιστορίας: Αποδίδονται 91 ναύαγια πλοίων και αεροπλάνων. *Επίσημη Ιστοσελίδα του ΥΠ.ΠΟ.Α.* Ανακτήθηκε από <https://www.culture.gov.gr/el/Information/SitePages/view.aspx?nID=3707>
- Υποθαλάσσιο Μουσείο Αλοννήσου. (2021). Ενημερωτικό Κέντρο. *Επίσημος Ιστότοπος Υποθαλάσσιου Μουσείου Αλοννήσου.* Ανακτήθηκε από https://museum.alonissos.gov.gr/enimerotiko_kentro
- Χάρτης Μεσογείου Θάλασσας. (χ.χ.). Ανακτήθηκε από https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/atlas/maritime_atlas/mindmap_el.html

Παράρτημα

Νομοθεσία-Κανονισμοί-Οδηγίες Ε.Ε.

Νόμοι

ν.2742/1999 «Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 207).

ν.3409/2005 «Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις». (ΦΕΚ 273/Α/4-11-2005).

ν.3983/2011 «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 144/Α/17-6-2011).

ν. 4546/2018 για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό (ΦΕΚ Α' 101/12.06.2018).

ν.4868/2020 «Ειδικές μορφές τουρισμού, διατάξεις για την τουριστική ανάπτυξη και άλλες διατάξεις». (ΦΕΚ Α 101/24.5.2020).

Νόμοι που τροποποιήθηκαν από τον [Νόμο 4688/2020](#)

[ΝΟΜΟΣ 4582/2018](#)

Θεματικός τουρισμός – Ειδικές μορφές τουρισμού – Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου στον τομέα του τουρισμού και της τουριστικής εκπαίδευσης – Στήριξη τουριστικής επιχειρηματικότητας και άλλες διατάξεις.

[Π.Δ. 72/2018](#)

Οργανισμός Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).

[Π.Δ. 127/2017](#)

Οργανισμός Υπουργείου Τουρισμού.

[ΝΟΜΟΣ 4361/2016](#)

Ρύθμιση θεμάτων μεταθέσεων οπλιτών, μέριμνας προσωπικού και άλλες διατάξεις.

[ΝΟΜΟΣ 4276/2014](#)

Απλούστευση διαδικασιών λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων και τουριστικών υποδομών, ειδικές μορφές τουρισμού και άλλες διατάξεις.

[ΝΟΜΟΣ 4258/2014](#)

Διαδικασία Οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα - ρυθμίσεις Πολεοδομικής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις.

[ΝΟΜΟΣ 4186/2013](#)

Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις.

[ΝΟΜΟΣ 4179/2013](#)

Απλούστευση διαδικασιών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, αναδιάρθρωση του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού και λοιπές διατάξεις.

[NΟΜΟΣ 4109/2013](#)

Κατάργηση και συγχώνευση νομικών προσώπων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα - Σύσταση Γενικής Γραμματείας για το συντονισμό του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις.

[NΟΜΟΣ 4002/2011](#)

Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου - Ρυθμίσεις για την ανάπτυξη και τη δημοσιονομική εξυγίανση - Θέματα αρμοδιότητας Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

[NΟΜΟΣ 3766/2009](#)

Λειτουργική Τακτοποίηση και λοιπές διατάξεις.

[NΟΜΟΣ 3409/2005](#)

Καταδύσεις αναψυχής και άλλες διατάξεις.

[NΟΜΟΣ 2971/2001](#)

Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις

[Π.Δ. 343/2001](#)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΕΟΤ

[NΟΜΟΣ 2545/1997](#)

Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές και άλλες διατάξεις

[NΟΜΟΣ 2160/1993](#)

Ρυθμίσεις για τον Τουρισμό και άλλες διατάξεις.

[NΟΜΟΣ 998/1979](#)

Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας.

[NΟΜΟΣ 393/1976](#)

Περί ιδρύσεως και λειτουργίας Τουριστικών Γραφείων.

ΥΠΕΚΑ (2008) Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ128 Α').

ΥΠΕΚΑ (2008) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 2464 Β').

ΥΠΕΚΑ (2009) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 1138 Β').

ΥΠΕΚΑ (2011) «Έγκριση προδιαγραφών για τη σύνταξη των Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΦΕΚ 45 ΑΑΠ).

ΥΠΕΚΑ (2011) Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού (ΦΕΚ 2505 Β’).

ΥΠΕΚΑ (2013) Τροποποίηση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 3155 Β’).

ΥΠΕΧΩΔΕ, (1999), Ν. 2742/99 “Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις”, ΦΕΚ 207/Α/1999.

ΥΠΕΧΩΔΕ, Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (2008), Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ 128 Α/3.7.2008)

Οδηγίες Ε.Ε.

Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 «περί θεσπίσεως πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό».

Οδηγία πλαίσιο 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17 ης Ιουνίου 2008 «περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το Θαλάσσιο Περιβάλλον (οδηγία πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική)».

Ιστοσελίδες

- AIDA: International Association for the Development of Apnea.

www.aidainternational.org

- Αν.Δι.Κα.Τ.: Ανάπτυξη Δικτύου Καταδυτικού Τουρισμού.

<https://andikat.eu/>

- European Underwater Federation *Members*.

https://en.wikipedia.org/wiki/European_Underwater_Federation

- Εγχώριος χάρτης καταδυτικών κέντρων.

<http://greekdivers.blogspot.com>

- Εθνικό Πάρκο Αλοννήσου.

<http://alonissos-park.gr>

- Ελληνική Ομοσπονδία Υποβρύχιας Δραστηριότητας,

<https://www.eoyda.gr/katastatiko>

- Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών. (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.).

<http://www.hcmr.gr>

- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού. (Ε.Ο.Τ.).

<http://www.gnto.gov.gr/>

- Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ).

<https://insete.gr/>

- Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού.
<https://www.amorgos-diving.com/el/>
- Καταδυτικό Κέντρο Σαλαμίνας.
<https://salaminadivingcenter.gr>
- Καταδυτικά Κέντρα Ελλάδας.
<http://www.greekdiving.gr/>
- Νήσοι Mendes.
<http://www.unisub.eu/ES/1923/zonas-de-buceo>
- Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος.
<http://www.grhotels.gr>
- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ).
<https://sete.gr/el/>
- Υποθαλάσσιο Μουσείο Αλοννήσου.
<https://museum.alonissos.gov.gr/>
- Υπουργείο Εσωτερικών.
<https://www.ypes.gr/ota-a-vathmoy/>
- Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής.
<https://www.ynanp.gr>
- Υπουργείο Τουρισμού.
<https://mintour.gov.gr>